

Heinrich

Böll

PRARASTA KATARINOS BLUM GARBĖ

arba
kaip gali atsirasti
ir prie ko
gali privesti
prievarta

Heinrich

PRARASTA KATARINOS BLUM GARBĖ

arba kaip gali atsirasti ir prie ko gali privesti prievarta

A P Y S A K A

Šios apysakos veikėjai ir įvykiai pramanyti. Jei čia aprašyta tam tikra žurnalistinė veikla jums priminė laikraščio „Bild" veiklą, tai šis panašumas nėra nei tyčinis, nei atsitiktinis, jis yra neišvengiamas.

Iš vokiečių kalbos vertė
Dalia Kižlienė

Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla
Vilnius
1999

Versta iš:
Heinrich Böll.
Die verlorene Ehre der Katharina Blum.
22. Auflage Februar 1986.
Deutscher Taschenbuch Verlag
GmbH & Co. KG,
München

ISBN 9986-39-131-8
UDK 830-3
Bo-197

1.

Šis pranešimas remiasi keliais šalutiniais ir trim pagrindiniais šaltiniais, kurie čia, pradžioje, išvardijami, bet daugiau neminimi. Pagrindiniai šaltiniai: policijos apklausos protokolai, advokatas dr. Hubertas Blorna, taip pat jo mokyklos ir studijų draugas prokuroras Pėteris Hachas, kuris – suprantama, konfidencialiai – papildomai nušvietė apklausos protokolus, tam tikras tardymo organų priemones ir tyrimo rezultatus, neatsispindinčius protokoluose; bet, kaip kad būtinai reikia pridurti, ne oficialiam, o tik privačiam naudojimui, mat jam tiesiog prislėgė širdį bėda, ištikusi jo draugą Blorną, kuris negalėjo viso šito suvokti ir vis dėlto manė, kad „kai gerai pagalvoju, tai ne nesuvokiama, o beveik logiška". Kadangi dėl kaltinamosios elgesio ir labai sunkios jos gynėjo dr. Blornos padėties Katarinos Blum atvejis vis tiek liks daugiau ar mažiau fiktyvus, tai tam tikras labai žmogiškas, ne visai korektiškas Hacho poelgis, ko gero, yra ne tik suprantamas, bet ir atleistinas. Šalutinių šaltinių, tiek didesnės, tiek ir mažesnės reikšmės, čia neverta minėti, nes iš paties pranešimo matyti, kokie jie susipainioję, painūs, sumišę, priklausomi, šališki ir kokie jų parodymai.

2.

Jei kartkartėmis pasirodytų, kad pranešimas „liejasi"– mat čia tiek daug kalbama apie šaltinius, – prašome atleisti: tai buvo neišvengiama. Atsižvelgiant į „šaltinius" ir „liejimąsi", negalima šnekėti apie kompoziciją, tad vietoj jos, ko gero, reikėtų pasirinkti suvedimo sąvoką (tam įvardyti dar siūlomas tarptautinis žodis „kondukcija"), ir ši sąvoka turėtų būti suprantama kiekvienam, kas kada nors vaikystėje (o gal net ir suaugęs) žaidė balose, prie balų ir *su* balomis, jas nuleidinėdavo, jungdavo kanalais, semdavo, kreipdavo, sukdavo, kol galiausiai į vieną bendrą kanalą *suvesdavo* visą turimą balų vandens potencialą, kad šis nubėgtų į žemesnę vietą, o galbūt net pagal nustatytą tvarką arba tvarkingai – tiesiai į valdžios organų paruoštą nutekamąjį vamzdį arba griovį. Taigi daroma ne kas kita, o tik savotiškas drenažas arba nusausinimas. Gryniausia tvarkdarystė! Tad jeigu šis pasakojimas retkarčiais įsibėgės, o tai priklauso nuo to, vienodi ar skirtingi yra lygiai, prašome dovanoti, juk galų gale egzistuoja ir užtūros, užtvankos, seklumos, nevykusios kondukcijos bei šaltiniai, kurie „negali susieiti", be to, esama povandeninių srovių ir t. t. ir t. t.

3.

Faktai, kuriuos tikriausiai reikėtų išdėstyti visų pirma, yra brutalūs: 1974 02 20, trečiadienį, likus savaitei iki Pelenų dienos, viename mieste jauna dvidešimt septynerių metų moteris vakare, prieš 18.45 val., išeina iš namų ketindama dalyvauti privačiame šokių vakare.

Po keturių dienų, po – iš tiesų tenka taip vadinti (čia nurodomi būtini lygių skirtumai, be kurių neįmanoma tėkmė) – dramatiškos įvykių raidos, sekmadienio vakarą, maždaug tuo pačiu laiku – tiksliau sakant, prieš 19.04 val. – toji moteris skambina į vyresniojo policijos komisaro Valterio Mėdingo buto duris, kai šis tarnybiniais, o ne asmeniniais sumetimais kaip tik ruošiasi persirengti šeichu, ir duoda išsigandusiam Mėdingui parodymus, jog vidudienį, prieš 12.15 val., ji savo bute nušovusi žurnalistą Vernerį Tetgesą, tegu komisaras liepiąs išlaužti jos buto duris ir „paimti" negyvėlį; ji pati nuo 12.15 val. iki 19.00 val. basčiusis po miestą mėgindama pradėti atgailauti, tačiau atgailauti nepradėjusi; be to, ji prašanti ją suimti, ji norėtų būti ten, kur ir jos „mielasis Liudvikas".

Mėdingas, pažįstantis jaunąją moterį iš įvairiausių apklausų ir jaučiantis jai tam tikrą prielankumą, nė akimirkos neabejoja jos parodymais, asmeniniu automobiliu nuveža ją į policijos valdybą, informuoja savo viršininką, vyriausiąjį policijos komisarą Beicmenę, liepia nugabenti jaunąją moterį į kamerą, o po penkiolikos minučių susitinka su Beicmene prie jos buto durų, kur atitinkamai apmokyta grupė išlaužia duris ir išvysta, kad jaunosios moters parodymai pasitvirtino.

Čia neverta per daug postringauti apie kraują, nes neišvengiamais turi būti laikomi tik *būtini* lygių skirtumai, o šiaip siūlome televiziją ir kiną, tokio pobūdžio siaubo filmus bei miuziklus; jei čia kas ir tekės, tai ne kraujas. Galbūt reikėtų nurodyti tik kai kuriuos spalvinius efektus: nušautasis Tetgesas vilkėjo improvizuotą šeicho kostiumą, pasiūtą iš gerokai sudilusios paklodės, o juk visi žino, ką gali padaryti didelis kraujo kiekis dideliame baltame fone; tada pistoletas neišvengiamai virsta beveik purkštuvu, o kadangi šis kostiumas buvo iš *drobės*, atvejis labiau primena moderniąją tapybą arba dekoraciją nei drenažą. Tiek to. Taigi tokie yra faktai.

4

Kurį laiką atrodė galimas dalykas, kad Blum auka buvo ir fotožurnalistas Adolfas Šioneris, kurį tik Pelenų dieną irgi nušautą rado miškelyje į vakarus nuo besilinksminančio miesto, bet paskui, nustačius chronologinę įvykių eigą, „įrodyta, kad tai nepasitvirtino". Vėliau taksistas paliudijo vežęs į minėtą miškelį Šionerį, kuris taip pat buvo persirengęs šeichu, su jauna moterimi, persirengusia andalūze. Taigi Tetgesas buvo nušautas jau sekmadienį apie pietus, o Šioneris – tik antradienį apie pietus. Nors greitai išsiaiškinta, kad ginklas, rastas šalia Tetgeso, jokiu būdu negalėjo būti tas pats, kuriuo nužudytas Šioneris, keletą valandų įtarimas krito ant Blum, svarbiausia – dėl motyvo. Jeigu jau ji turėjo pagrindo keršyti Tetgesui, tai mažų mažiausia tiek pat pagrindo turėjo keršyti ir Šioneriui. Bet kad Blum būtų galėjusi turėti du ginklus, paiešką vykdantiems organams vis dėlto pasirodė labai neįtikėtina. Savo kruviną nusikaltimą Blum įvykdė ramiai pasvėrusi; vėliau paklausta, ar ji nušovusi ir Šionerį, Blum neaiškiai atsakė klausimu:

– Taip, o kodėl gi ir šito ne?

Bet paskui liautasi įtarinėti ją dar ir Šionerio nužudymu, juo labiau kad ir alibi tyrimai beveik vienareikšmiškai įrodė jos nekaltumą. Nė vienas, pažinojęs Katariną Blum arba susipažinęs su jos charakteriu tyrimo metu, neabejojo, kad jei ji būtų nužudžiusi Šionerį, būtų prisipažinusi neišsisukinėdama. Šiaip ar taip, taksistas, vežęs porelę į miškelį („Aš veikiau sakyčiau, jog tai sulaukėję krūmai", – pareiškė jis), iš nuotraukos Blum neatpažino.

– Dieve mano, – tarė jis, – šitos žavios jaunutės rudaplaukės, 1,63–1,68 m ūgio, lieknos ir kokių 24–27 metų, juk per karnavalą čia jų sukinėjasi šimtai tūkstančių.

Šionerio bute nerasta jokių Blum pėdsakų, jokios užuominos apie andalūzę. Šionerio kolegos ir pažįstami žinojo tik, jog antra-

dienį priešpiet jis „išdūmė su kažkokia mergužele" iš smuklės, kurioje rinkdavosi žurnalistai.

5.

Aukštas karnavalo funkcionierius, vyno pirklys ir šampano atstovas, galintis pasigirti, jog vėl atgaivino humorą, neslėpė pasitenkinimo, kad apie abu nusikaltimus pranešta tik pirmadienį ir trečiadienį:

– Kai, prasidėjus šventėms, dedasi tokie dalykai, galas ir gerai nuotaikai, ir bizniui. Jei paaiškės, kad persirengimai padeda kriminaliniams nusikaltimams, nuotaika iš karto dings, o biznis žlugs. Gryniausia šventvagystė. Išdaigoms ir linksmybėms reikia pasitikėjimo, tai jų pamatas.

6.

Kai buvo paskelbta apie abiejų LAIKRAŠČIO žurnalistų nužudymą, LAIKRAŠTIS reagavo gana keistai. Beprotiškas susijaudinimas! Antraštės. Pirmieji puslapiai. Specialios laidos. Nežmoniško dydžio pranešimai apie mirtį. Sakytum – jeigu jau šiame pasaulyje iš viso šaudoma – žurnalisto nužudymas būtų kažin kas ypatinga, svarbiau nei, tarkime, banko direktoriaus, banko tarnautojo ar plėšiko nužudymas.

Čia reikia atkreipti dėmesį į perdėtą spaudos susidomėjimą, nes ne tik LAIKRAŠTIS, bet ir kiti laikraščiai į žurnalisto nužudymą iš tiesų žiūrėjo kaip į kažką itin blogo, baisaus, kone iškilmingo, galima sakyti, beveik kaip į ritualinę žmogžudystę. Net-

gi kalbėta apie „savo profesijos auką", o pats LAIKRAŠTIS, žinoma, atkakliai laikėsi versijos, jog ir Šrioderis esąs Blum auka, ir nors tenka pripažinti, kad Tetgesas tikriausiai nebūtų nušautas, jei būtų buvęs ne žurnalistas (o, pavyzdžiui, batsiuvys arba kepėjas), vis dėlto reikėtų pamėginti išsiaiškinti – gal verčiau šnekėti apie profesijos sąlygotą mirtį, nes dar bus nušviesta, kodėl tokia protinga ir ganėtinai santūri asmenybė kaip Blum ne tik planavo, bet ir įvykdė žmogžudystę bei lemiamu, jos išprovokuotu momentu ne tik griebėsi pistoleto, bet ir panaudojo jį.

7.

O dabar nedelsdami vėl pereikime iš šito paties žemiausiojo lygmens į aukštesnę plotmę. Gana kraujo. Pamirškime spaudos susijaudinimą. Per tą laiką Katarinos Blum butas išvalytas, nepataisomai sugadinti kilimai atsidūrė šiukšlyne, baldai nušluostyti ir sustumdyti į vietas, visa tai apmokėjo ir patvarkė dr. Blorna, kuris gavo tokius įgaliojimus per savo draugą Hachą, nors dar toli gražu nėra aišku, ar Blorna taps turto valdytoju.

Kad ir kaip būtų, šita Katarina Blum per penkerius metus investavo šešiasdešimt tūkstančių markių grynais į šimtą tūkstančių markių kainuojantį nuosavą butą, taigi – kaip pareiškė jos brolis, šiuo laiku atliekantis trumpalaikę bausmę, – ten galima „nugvelbti šį bei tą apčiuopiama". Bet kas gi tada apmokėtų likusių keturiasdešimties tūkstančių markių procentus ir amortizaciją, net jeigu ir reikia įskaičiuoti gerokai padidėjusią vertę. Lieka ne tik aktyvas, bet ir pasyvas.

Šiaip ar taip, Tetgesas seniai palaidotas (perdėtai prabangiai, kaip kad konstatavo kai kurie žmonės). Nors ir keista, Šionerio mirtis ir laidotuvės nesukėlė tiek rūpesčio ir dėmesio. Bet kodėl?

Nes jis buvo ne „savo profesijos auka", o matyt, pavydo dramos auka? Šeicho kostiumas – prokuratūros saugykloje, kaip ir pistoletas (08 kalibro), apie kurio atsiradimą žino tik Blorna, o policija ir prokuratūra veltui stengėsi apie jį išsiaiškinti.

8.

Tyrimas, ką veikė Blum per keturias neaiškias dienas, klostėsi sėkmingai, kol buvo tikrinamos pirmosios dienos, tačiau įstrigo, kai reikėjo nustatyti, ką ji veikusi sekmadienį.

Trečiadienį po pietų Blorna pats išmokėjo Katarinai Blum du pilnus savaitinius atlyginimus po 280 Vokietijos markių, vieną už tą savaitę, o kitą už ateinančią, nes jis su žmona rengėsi žiemos atostogų. Katarina ne tik pažadėjo, bet siekte prisiekė Blornoms, kad pagaliau vieną kartą pailsės ir pasimėgaus karnavalu, o ne eis papildomai uždarbiauti, kaip visus tuos metus. Ji linksmai pranešė Blornoms, kad vakare esanti pakviesta į nedidelį uždarą pobūvį pas savo krikštamotę, draugę ir patikėtinę Elzę Voltersheim ir labai tuo džiaugiasi, ji taip seniai turėjusi progos pašokti. Į tai ponia dr. Blorna jai atsakiusi:

– Luktelk, Katrynėle, kai grįšime, vėl suruošime pobūvį, ir tu vėl galėsi šokti.

Nuo to laiko, kai atsikraustė į miestą, prieš kokius penkerius ar šešerius metus, Katarina vis skųsdavosi, kad neįmanoma „paprasčiausiai nueiti kur nors pašokti". Ji pasakojo Blornoms, jog mieste esama tokių pašiūrių, kuriose, tiesą sakant, tik nusmurgėliai studentai ieškosi nemokamų kekšių, paskui dar esama tokių bohemiškų vietelių, kuriose jai irgi atrodė per daug baisu, o konfesinius šokius ji tiesiog niekino.

Lengvai nustatyta, kad trečiadienį po pietų Katarina dvi va-

landas dar dirbo pas sutuoktinius Hypercus, kuriems retsykiais jų prašoma padėdavo. Kadangi per karnavalą Hypercai irgi išvyko iš miesto ir keliavo pas savo dukterį į Lemgo, Katarina savo „Volkswagenu" dar nuvežė abu senuosius ponus į geležinkelio stotį. Nors buvo labai sunku rasti vietą automobiliui pastatyti, Katarina užsispyrė palydėti juos į peroną ir panėšėti jų daiktus.

(– Ne už pinigus, ne, už tokias paslaugas mes net nedrįstame jai ko nors siūlyti, tai ją labai įžeistų, – paaiškino ponia Hyperc.)

Įrodyta, kad traukinys išvyko 17.30 val. Jeigu sutiksime, kad Katarina neišvengiamai sugaišo nuo penkių iki dešimties minučių, kol prasidedančiame karnavalo šurmulyje rado savo automobilį, dar dvidešimt ar netgi dvidešimt penkias minutes, kol pasiekė užmiesčio parke esančius savo namus, į kuriuos galėjo įžengti tik tarp 18.00 ir 18.15 val., tai jai nelieka nė vienos laisvos minutės, jei būsime teisingi ir teiksimės sutikti su tuo, kad ji nusiprausė, persivilko ir šiek tiek užkando, mat jau prieš 19.25 val. ji pasirodė pas ponią Voltersheim pobūvyje, į kurį atvyko ne automobiliu, o tramvajumi, ir nebuvo persirengusi nei beduine, nei andalūze, o tik su raudonu gvazdiku plaukuose, raudonomis kojinėmis ir batais, labai uždara palaidinuke iš medaus spalvos Honano šilko ir tokios pat spalvos paprastu tvido švarku. Gal atrodo nesvarbu, – automobiliu ar tramvajumi važiavo Katarina į pobūvį, bet čia reikia tą paminėti, nes tyrimo metu šitai turėjo didelės reikšmės.

9.

Nuo tos akimirkos, kai Katarina įžengė į Voltersheim butą, tyrimas palengvėja, nes ji, pati to nenujausdama, nuo 19.25 val. buvo stebima policijos. Visą vakarą, nuo 19.30 iki 22.00 val., kai su tokiu Liudviku Giotenu išėjo iš buto, Katarina, kaip kad vėliau pati teigė, šoko „aistringai ir tik" su juo.

10.

Čia derėtų neužmiršti padėkoti prokurorui Pėteriui Hachui, nes jam ir tik jam turime būti dėkingi už informaciją, beveik prilygstančią teisininkų virtuvės paskaloms, kad nuo tos akimirkos, kai Blum su Giotenu išėjo iš Voltersheim buto, kriminalinės policijos komisaras Ervinas Beicmenė liepė klausytis Voltersheim ir Blum telefoninių pokalbių. Tai įvyko tokiu būdu, kad tikriausiai verta apie tai papasakoti. Tokiais atvejais Beicmenė skambina už tai atsakingam viršininkui ir sako jam:

– Man vėl reikia mano gnybčiukų. Šįsyk dviejų.

11.

Matyt, Giotenas neskambino iš Katarinos buto. Bent jau Hachas apie tai nieko nežinojo. Tikra yra tai, kad Katarinos butas buvo akylai saugomas, ir kai ketvirtadienį ryte iki 10.30 val. telefono skambučių nebuvo, o Giotenas iš buto neišėjo, Beicmenė ėmė netekti kantrybės ir nervintis, į butą įsiveržė aštuoni iki dantų ginkluoti policininkai, butas buvo tiesiog šturmuote šturmuojamas, laikantis griežčiausių atsargumo taisyklių, apieškotas, tačiau Gioteno čia neberado, rado tik „iš pažiūros nepaprastai atsipalaidavusią, kone laimingą" Katariną, stovinčią virtuvėje prie indaujos, kur ji gėrė kavą iš didelės taurės ir kramsnojo sviestu ir medumi užteptą baltos duonos riekę. Ji kėlė įtarimą todėl, kad atrodė ne nustebusi, bet rami, „o gal net triumfuojanti". Ant nuogo kūno Katarina vilkėjo ramunėmis siuvinėtą žalią medvilninį chalatą, ir kai komisaras Beicmenė („gan šiurkščiai", kaip kad ji vėliau pasakojo) jos paklausė, kur dingęs

Giotenas, Katarina atsakė nežinanti, kada Liudvikas išėjęs iš namų. Ji nubudusi prieš 9.30 val., o jo jau nebuvę.

– Net neatsisveikino?

– Ne.

12.

Šioje vietoje reikėtų ką nors sužinoti apie vieną didžiai ginčytiną Beicmenės klausimą, apie kurį sykį prasitarė Hachas, po to atsiėmė savo žodžius, paskui vėl viską pakartojo ir antrą kartą atsiėmė savo žodžius. Blorna laiko šį klausimą svarbiu, nes mano, jog jei šis klausimas tikrai buvęs užduotas, jis ir niekas daugiau galėjęs sukelti Katarinai pagiežą, gėdą ir įtūžį. Kadangi Blorna ir jo žmona apibūdina Katariną kaip nepaprastai jautrią, beveik perdėtai drovią sekso reikaluose, reikėtų turėti omenyje *galimybę*, jog Beicmenė – taip pat baisingai įtūžęs, kad paspruko Giotenas, kurį jis jau tarėsi turįs savo rankose – galėjęs užduoti ginčytinąjį klausimą. Beicmenė *neva* paklausęs erzinamai ramios, į savo indaują atsirėmusios Katarinos:

– Tai ar jis tave išdulkino?

O Katarina išraudusi ir išdidžiai triumfuodama atsakiusi:

– Ne, aš šito taip nevadinčiau.

Neabejojant galima numanyti, kad *jei* Beicmenė uždavė šį klausimą, nuo tos akimirkos tarp jo ir Katarinos nebegalėjo rastis jokio pasitikėjimo. Fakto, kad tarp jųdviejų iš tiesų neatsirado pasitikėjimo, – nors tikromis žiniomis Beicmenė, kuris laikomas „ne tokiu jau blogu", ir bandė tą pasitikėjimą įgyti, – negalima traktuoti kaip galutinio įrodymo, jog Beicmenė tikrai uždavė nelemtąjį klausimą. Kad ir kaip būtų, Hachas, kuris dalyvavo apieškant butą, draugų ir pažįstamų yra laikomas „pamišusiu dėl sekso", taigi galimas daiktas, kad, išvydus nepaprastai patrauklią Blum,

taip laisvai atsirėmusią į savo indaują, jam pačiam kilo tokia storžieviška mintis, ir jis pats mielai būtų uždavęs šį klausimą arba mielai atlikęs su ja taip grubiai nusakytus veiksmus.

13.

Po to buvo kruopščiai apieškotas butas, areštuoti kai kurie daiktai, visų pirma įvairiausi raštai. Katarinai Blum leido apsirengti vonios kambaryje, dalyvaujant moteriai pareigūnei Plecer. Tačiau vonios durys privalėjo likti praviros; jas kuo griežčiausiai saugojo du ginkluoti pareigūnai. Katarinai leido pasiimti rankinuką, o kadangi atrodė įmanoma, jog ją suims, jai leido pasiimti naktinius marškinius, tualetines smulkmenas, ką nors skaityti. Katarinos biblioteką sudarė keturi romanai apie meilę, trys kriminaliniai romanai, taip pat Napoleono ir Švedijos karalienės Kristinos biografijos. Visos knygos iš vieno knygų klubo. Kadangi Katarina nuolat klausinėjo: „Bet už ką, už ką gi, kuo aš nusikaltau?" – kriminalinės policijos pareigūnė Plecer pagaliau mandagiai jai paaiškino, jog Liudvikas Giotenas esąs seniai ieškomas banditas, beveik įkaltintas banko apiplėšimu ir įtariamas žmogžudyste bei kitais nusikaltimais.

14.

Kai prieš 11.00 val. Katariną Blum pagaliau išvedė iš jos buto apklausai, galų gale vis dėlto nutarė nedėti jai antrankių. Tiesa, Beicmenė buvo linkęs reikalauti antrankių, tačiau po trumpo pokalbio su pareigūne Plecer ir savo asistentu Mėdingu sutiko jų atsisakyti. Dėl tą dieną praside-

dančio Užgavėnių karnavalo daugybė namo gyventojų nėjo į darbą ir dar nebuvo išsiruošę į kasmetines saturnališkas eitynes, šventes ir t.t., tad kokios trys dešimtys vienuolikaaukščio daugiabučio namo kaimynų, vilkinčių apsiaustais bei šilkiniais ir frotiniais chalatais, stypsojo vestibiulyje, o fotožurnalistas Šioneris stovėjo už kelių žingsnių nuo lifto, kai tarp Beicmenės ir Mėdingo iš lifto išlipo Katarina Blum, iš šonų apsupta ginkluotų policijos pareigūnų. Ją daug kartų fotografavo iš priekio, iš nugaros, iš šono, o paskutinį sykį – susivėlusią ir gana nemaloniai susiraukusią, nes iš gėdos ir sumišimo ji vis dangstėsi veidą ir susipainiojo tarp savo rankinuko, krepšio su tualetiniais reikmenimis ir plastikinio maišelio, kuriame buvo dvi knygos ir rašymo priemonės.

15.

Po pusvalandžio, kai jai buvo išvardytos jos teisės ir suteikta galimybė šiek tiek apsitvarkyti, dalyvaujant Beicmenei, Mėdingui, poniai Plecer, taip pat prokurorams dr. Kortenui ir Hachui, prasidėjo apklausa, kuri buvo protokoluojama: „Aš esu Katarina Bretlo, mergautine pavarde Blum. Gimiau 1947 m. kovo 2 d. Gemelsbroiche, Kuiro apskrityje. Mano tėvas buvo kalnakasys Pėteris Blumas. Jis mirė, kai man buvo šešeri, trisdešimt septynerių metų, nuo plaučių sužeidimo, patirto per karą. Po karo tėvas vėl dirbo skalūno kasykloje, ir jam įtarė plaučių dulkialigę. Po jo mirties motina turėjo vargo dėl pensijos, nes aprūpinimo valdyba ir kalnakasių sąjunga niekaip negalėjo susitarti. Jau nuo mažumės gavau triūsti po namus, mat tėvas dažnai sirgdavo, tad likdavo be uždarbio, o motina tai vienur, tai kitur eidavo dirbti valytoja. Mokykloje man sekėsi gerai, nors ir besimokydama dažnai turėdavau šeimininkauti, ne tik namie, bet ir pas kaimynus bei kitus kaimo gyventojus, kur padėdavau kep-

ti, virti, konservuoti bei skersti. Taip pat dirbdavau daugybę namų ruošos darbų ir talkindavau nuimant derlių. Su savo krikštamotės, ponios Elzės Voltersheim iš Kuiro, pagalba, 1961 m. baigusi mokyklą, gavau namų darbininkės vietą Gerberso mėsinėje, kur retkarčiais padėdavau ir prekiauti. Nuo 1962 iki 1965 m., padedama ir finansiškai remiama savo krikštamotės ponios Voltersheim, dirbusios ten mokymo meistre, lankiau Kuire namų ūkio mokyklą, kurią baigiau įvertinimu „labai gerai". Nuo 1966 iki 1967 m. dirbau ūkvede visą dieną veikiančiame Kėšlerio firmos vaikų darželyje kaimyniniame Oftersbroiche, paskui gavau namų darbininkės vietą pas gydytoją dr. Kluteną, taip pat Oftersbroiche, kur išbuvau tik vienerius metus, nes ponas daktaras vis dažniau ėmė prie manęs kabinėtis, o ponia daktarienė negalėjo šito pakęsti. Man irgi nepatiko šitie kabinėjimaisi. Man tai buvo koktu. 1968 m., kai keletą savaičių neturėjau darbo ir padėjau šeimininkauti savo motinos namuose, o retsykiais talkindavau ir per Gemelsbroicho būgnininkų korpuso susirinkimus bei kėglių vakarus, per savo vyresnįjį brolį Kurtą Blumą susipažinau su tekstilės pramonės darbininku Vilhelmu Bretlo, už kurio po kelių mėnesių ištekėjau. Mes gyvenome Gemelsbroiche, kur savaitgaliais, esant dideliam iškylautojų antplūdžiui, aš kartais talkindavau Klogo viešbučio virtuvėje, o retsykiais ir serviruodavau. Jau po pusmečio pajutau savo vyrui nenugalimą antipatiją. Smulkesnių parodymų šiuo klausimu nenorėčiau duoti. Palikau jį ir išsikrausčiau į miestą. Mus išskyrė, nes mane pripažino kalta, kad iš piktos valios palikau savo vyrą, ir aš susigrąžinau savo mergautinę pavardę. Iš pradžių apsistojau pas ponią Voltersheim, o po kelių savaičių gavau ūkvedės ir namų darbininkės vietą ekonomisto dr. Fėnerno namuose, kur ir apsigyvenau. Ponas dr. Fėnernas suteikė man galimybę lankyti vakarinius ir tobulinimosi kursus bei laikyti valstybinį ūkvedės specialybės egzaminą. Tai buvo labai malonu ir labai kilniadvasiška, tad likau pas jį ir išlaikiusi egzaminą. 1969 m. poną dr. Fėnerną suėmė, nes buvo nustatyta, jog stambios firmos, ku-

rioms jis dirbo, nuslėpė didelius mokesčius. Prieš jį išvedant, ponas dr. Fėnernas įteikė man voką su trim mėnesiniais atlyginimais ir paprašė, kad ir toliau žiūrėčiau tvarkos, sakė greitai grįšiąs, sakė jis. Likau dar mėnesį, maitinau jo tarnautojus, kurie dirbo jo kontoroje, stebimi mokesčių inspektorių, tvarkiau namus ir prižiūrėjau sodą, taip pat rūpinausi skalbiniais. Nešdavau švarius baltinius ponui dr. Fėnernui į tardymo izoliatorių, taip pat nešdavau valgyti, pirmiausia Ardėnų paštetą, kurį išmokau gaminti pas mėsininką Gerbersą Kuire. Vėliau kontorą uždarė, namą konfiskavo, turėjau kraustytis iš savo kambario. Matyt, poną dr. Fėnerną įkaltino ir pinigų išeikvojimu bei klastotėmis, taigi jis tikrai pakliuvo į kalėjimą, kur aš ir toliau jį lankiau. Norėjau grąžinti jam tuos du mėnesinius atlyginimus, kuriuos buvau skolinga. Bet jis tiesiog uždraudė. Labai greitai susiradau vietą pas sutuoktinius dr. Blornas, su kuriais susipažinau per poną Fėnerną.

Blornos gyvena viloje gyvenvietėje-parke Ziūdštate. Nors man ten buvo siūloma pastogė, aš atsisakiau, norėjau pagaliau tapti nepriklausoma ir laisviau verstis savo profesija. Sutuoktiniai Blornos buvo man labai maloningi. Ponia dr. Blorna – ji dirba dideliame architektų biure – padėjo man įsigyti nuosavą butą pietiniame priemiestyje, butas buvo reklamuojamas kaip „Elegantiškas būstas prie upės". Ponas dr. Blorna kaip pramonės advokatas, o ponia dr. Blorna kaip architektė žinojo tą namo projektą. Mudu su ponu dr. Blorna apskaičiavome 9-me aukšte esančio dviejų kambarių buto su virtuve ir vonia finansavimą, procentus ir amortizaciją, ir kadangi per tą laiką pajėgiau susitaupyti 7000 Vokietijos markių, o sutuoktiniai Blornos laidavo už 30 000 Vokietijos markių kreditą, aš jau 1970 m. pradžioje galėjau įsikraustyti į savo butą. Mažiausias mano mėnesinis įnašas iš pradžių sudarė apie 1100 Vokietijos markių, bet kadangi sutuoktiniai Blornos neskaičiavo pinigų už mano maistą, o ponia Blorna kiekvieną dieną man dar netgi įbrukdavo ką nors valgyti ir gerti, galėjau gyventi labai taupiai ir atidavinėti kreditą greičiau, nei pirma buvo planuota.

Jau ketveri metai tvarkausi ir šeimininkauju ten savarankiškai, mano darbo diena prasideda septintą valandą ryto ir baigiasi prieš pusę penkių popiet, kai sutvarkau ir išvalau namus, viską superku ir paruošiu vakarienei. Taip pat rūpinuosi visais namų skalbiniais. Nuo pusės penkių iki pusės šešių užsiimu savo pačios buitimi, o tada pusantros ar dvi valandas paprastai dar dirbu pas sutuoktinius pensininkus Hypercus. Už darbą šeštadieniais ir sekmadieniais ir vieni, ir kiti man moka atskirai. Laisvalaikiu kartais dirbu pas kulinarą Kloftą arba padedu rengti priėmimus, pobūvius, vestuves, vaišes, pokylius, dažniausiai – kaip laisvai samdoma ūkvedė už bendrą sumą ir sava rizika, o kartais – ir Klofto firmos užsakymu. Sudarau sąmatą, organizuoju bei planuoju, o retsykiais dar verdu arba serviruoju. Mano bendrosios pajamos vidutiniškai sudaro nuo 1800 iki 2300 markių per mėnesį. Finansų skyrius mane laiko laisvai samdoma darbuotoja. Mokesčius ir draudimą moku pati. Visa tai... pajamų deklaravimą ir t.t. man už dyką tvarko Blornos kontora. Nuo 1972 m. pavasario turiu „Volkswageną", 1968 m. gamybos, kurį man palankiomis sąlygomis perleido Klofto firmoje dirbantis virėjas Verneris Klormeris. Man tapo per sunku pasiekti įvairias ir vis besikeičiančias darbo vietas visuomeniniu transportu. O įsigijusi automobilį tapau pakankamai mobili, kad galėčiau dirbti priėmimuose ir pokyliuose, rengiamuose atokiau esančiuose viešbučiuose.

16.

Tai tęsėsi nuo 11.30 iki 12.30 val., o po valandos pertraukos – nuo 13.30 iki 17.45 val., kol baigėsi ši apklausos dalis. Per pietų pertrauką Blum atsisakė policijos valdybos siūlomos kavos ir sumuštinių su sūriu, ir jos nuostatos negalėjo pakeisti net karštas jai akivaizdžiai gero linkinčios ponios

Plecer ir asistento Mėdingo įtikinėjimas. Ji – kaip pasakojo Hachas – aiškiai nepajėgė atskirti tarnybinių dalykų nuo privačių ir suvokti apklausos reikalingumo. Kai Beicmenė, kuris gardžiavosi kava su sumuštiniais, atsisagstęs apykaklę bei atpalaidavęs kaklaraištį, jau ne tik atrodė, bet ir tikrai tapo tėviškas, Blum pareikalavo nuvesti ją į kamerą. Remiantis patvirtintomis žiniomis, abu policijos pareigūnai, pasiųsti jos saugoti, mėgino įsiūlyti jai kavos ir sumuštinių, tačiau Blum atkakliai purtė galvą, sėdėjo ant savo gulto, rūkė cigaretę ir, raukydama nosį bei grimasomis rodydama, kaip jai koktu, reiškė pasidygėjimą vėmalų likučiais ištepliotu kameros tualetu. Vėliau, ponios Plecer ir abiejų jaunų pareigūnų įkalbėta, Blum leido poniai Plecer patikrinti jai pulsą, o kai pulsas pasirodė esąs normalus, Blum nebesipriešino ir sutiko, kad iš netoliese esančios kavinės jai atneštų gabalėlį trapaus plokštainio ir puodelį arbatos, tačiau užsispyrė mokėti iš savo kišenės, nors vienas iš jaunųjų pareigūnų, ryte, kol ji rengėsi, saugojęs jos vonios kambario duris, buvo pasiryžęs jai „statyti". Abiejų policijos pareigūnų ir ponios Plecer nuomonė apie šį epizodą su Katarina Blum tokia: ji neturinti humoro jausmo.

17.

Nuo 13.30 iki 17.45 val. apklausa apie asmenį buvo tęsiama, nors Beicmenė mielai būtų ją sutrumpinęs; tačiau Blum užsispyrė pasakoti išsamiai, ir abu prokurorai tą leido, pagaliau tam pritarė ir Beicmenė – iš pradžių nenoromis, bet paskui parodydamas įžvalgumą, nes taip apibūdintas fonas, kurį jis manė esant svarbų.

Prieš 17.45 val. buvo suabejota – tęsti ar baigti apklausą, paleisti Blum ar nugabenti ją į kamerą. Prieš 17.00 val. Blum iš tiesų sutiko išgerti porą puodelių arbatos bei suvalgyti sumuštinį (su

kumpiu) ir taip išreiškė pritarimą, kad apklausa būtų tęsiama, juo labiau kad Beicmenė pažadėjo po apklausos ją paleisti. Dabar imta gvildenti jos santykį su ponia Voltersheim. Šioji esanti, tarė Katarina Blum, jos krikštamotė, visada ja rūpinusis, tai tolima jos motinos pusseserė, atsikrausčiusi į miestą, Katarina tuoj pat užmezgusi su ja ryšius.

– Vasario 20 d. buvau pakviesta į tąjį pobūvį, kuris iš tiesų turėjo įvykti vasario 21 d., Užgavėnių ketvirtadienį, bet paskui buvo paankstintas, nes Užgavėnių ketvirtadienį ponia Voltersheim prisiėmė tarnybinių įsipareigojimų. Tai buvo pirmieji šokiai, kuriuose dalyvavau per ketverius metus. Patikslinu savo parodymus šiuo klausimu: keletą sykių, du ar tris, galbūt keturis, esu šokusi pas Blornas, kai padėdavau ten vakarais priimant svečius. Vėlų metą, kai susitvarkydavau ir išplaudavau indus, kai padengdavau stalą kavai, o dr. Blorna imdavo rūpintis gėrimais, mane atsivesdavo į svetainę, ir aš ten šokdavau su ponu dr. Blorna, taip pat ir su kitais ponais iš akademinį išsilavinimą turinčių specialistų, ekonomistų ir politikų sluoksnių. Vėliau aš priimdavau šiuos kvietimus tik labai nenoromis ir dvejodama, paskui ir visai jų nebepriimdavau: mat ponai dažnai būdavo įkaušę, todėl net ir ten kartais imdavo kabinėtis. Tiksliau tariant, įsigijusi nuosavą automobilį, atsisakydavau šių kvietimų. Anksčiau man buvo būtina, kad kuris nors ponas parvežtų mane namo. Ir su tuo ponu, – Katarina parodė į Hachą, kuris iš tiesų paraudo, – aš kartkartėmis šokdavau.

Klausimas, ar kabinėjęsis ir Hachas, nebuvo užduotas.

18.

Apklausų trukmė aiškintina tuo, kad Katarina Blum stebėtinai smulkmeniškai tikrino kiekvieną formuluotę, prašė perskaityti jai kiekvieną sakinį taip, kaip

užrašyta protokole. Pavyzdžiui, paskutiniame skirsnyje minimas kabinėjimasis iš pradžių buvo užprotokoluotas kaip „meilikavimas", pirminė redakcija skambėjo taip: „ponai imdavo meilikauti"; Katarina Blum tuo pasipiktino ir karštai užprotestavo. Dėl sąvokų tarp jos ir prokurorų, tarp jos ir Beicmenės įsiplieskė tikri ginčai, mat Katarina tvirtino, jog meilikavimas esąs abipusis, o kabinėjimasis – vienpusis veiksmas, o ji visada susidurdavusi tik su pastaruoju. Kai ponai pareiškė, jog visa tai nesą taip svarbu ir ji pati kalta, jei apklausa truksianti ilgiau nei paprastai, Katarina atkirto, jog nepasirašysianti protokolo, kuriame kabinėjimasis vadinamas meilikavimu. Skirtumas jai turįs esminę reikšmę, ir su tuo susijusi viena iš priežasčių, dėl ko ji išsiskyrusi su savo vyru; mat jis niekada nemeilikaudavęs, o tik kabinėdavęsis.

Panašių ginčų kilo ir dėl žodžio „maloningi", kuriuo apibūdinti sutuoktiniai Blornos. Užprotokoluota „man geri", bet Blum reikalavo žodžio „maloningi", o kai jai vietoj to netgi pasiūlė žodį „geraširdžiai", nes žodis „maloningas" skambąs taip senamadiškai, Blum pasipiktino ir pareiškė, jog gerumas ir geraširdiškumas neturį nieko bendra su maloningumu, o Blornų elgesį su ja jinai suvokusi kaip tik šitaip.

19.

Per tą laiką buvo apklausti namo gyventojai, kurių dauguma tegalėjo papasakoti apie Katariną Blum mažai arba ir visai nieko; ją retsykiais susitikdavę lifte, pasisveikindavę, žiną, kad jai priklausąs raudonas „Volkswagenas", vieni laikę ją kokio nors viršininko sekretore, kiti – universalinės parduotuvės skyriaus vedėja; ji visada būdavusi tvarkinga, maloni, nors ir santūri. Iš penkių butų, esančių devintajame aukšte, kuriame gyveno Katarina, tik du gyventojai galėjo papasakoti šį

tą konkretesnio. Viena – tai kirpyklos savininkė ponia Šmil, kitas – į pensiją išėjęs elektrinės tarnautojas, pavarde Rūvydelis; visus glumino jųdviejų vienodas tvirtinimas, kad Katarina kartkartėmis priiminėdavusi arba atsivesdavusi į namus ponų. Ponia Šmil tvirtino, jog lankytojas ateidinėdavęs reguliariai, maždaug kas dvi trys savaitės, ir tai buvęs kokių keturiasdešimties metų, labai energingos išvaizdos ponas iš „akivaizdžiai aukštesnių" sluoksnių, o ponas Rūvydelis apibūdino lankytoją kaip gana jauną ilgšį, kuris keletą sykių atėjęs į panelės Blum butą vienas, o keletą sykių – kartu su ja. Per praėjusius dvejus metus taip buvę gal aštuonetą ar devynetą kartų, „bet čia tik tie vizitai, kuriuos aš mačiau... apie tuos, kurių nemačiau, žinoma, negaliu nieko pasakyti".

Kai vėlyvą popietę Katarina buvo supažindinta su šiais parodymais ir paprašyta juos įvertinti, ne kas kitas, o Hachas, dar prieš suformuluodamas klausimą, mėgino jai padėti ir pasiūlė atsakymo variantą – gal šie lankytojai – tai tie ponai, kurie retsykiais parveždavę ją namo. Katarina, iš gėdos ir pykčio išraudusi iki ausų, kandžiai atšovė, klausdama, ar uždrausta priiminėti ponus, o kadangi ji nenorėjo pasinaudoti Hacho paslaugiai nutiestu tiltu, o gal net nepastebėjo jo, Hachas taip pat prašneko kandžiau ir pareiškė, jog ji turinti suvokti, kad čia tiriamas labai rimtas atvejis, t.y. Liudviko Gioteno atvejis, labai išsišakojęs ir rūpintis policijai bei prokuratūrai jau daugiau nei metus, ir jis jos klausiąs, ar per tuos vizitus, kurių ji, matyt, neneigianti, visada lankydavęsis vienas ir tas pats ponas. Bet čia šiurkščiai įsiterpė Beicmenė ir tarė:

– Taigi jūs pažįstate tą Gioteną jau dvejus metus.

Šis pareiškimas taip suglumino Katariną, jog ji neteko žado, tik žiūrėjo į Beicmenę purtydama galvą, ir kai pagaliau stulbinamai švelniai išlemeno: „Bet ne, ne, aš su juo susipažinau tik vakar", – tai nelabai įtikino.

Pareikalavus identifikuoti poną lankytoją, Katarina „kone pasibaisėjusi" papurtė galvą ir atsisakė duoti parodymus šiuo

klausimu. Dabar Beicmenė vėl pasidarė tėviškas ir ėmė ją tikinti, sakydamas, jog nieko bloga, jei ji turinti draugą, kuris – ir čia Beicmenė padarė lemtingą psichologinę klaidą – ne kabinėjęsis, o tikriausiai meilikaudavęs, juk ji išsiskyrusi ir iš jos nesą ko reikalauti ištikimybės, ir juk – trečia lemtinga klaida! – nieko smerktina, jeigu nesikabinėjant, o meilikaujant galbūt gaunama tam tikros materialinės naudos. Dabar Katarina Blum galutinai užsispyrė. Ji atsisakė toliau duoti parodymus ir reikalavo gabenti ją į kamerą arba namo. Visų dalyvių nuostabai Beicmenė ramiai ir su nuovargiu pareiškė, – jau buvo 20.40 val., – jog liepsiąs vienam pareigūnui parvežti ją namo. Bet paskui, kai Katarina atsistojo ir susirinko savo rankinuką, krepšį su tualetiniais reikmenimis ir plastikinį maišelį, jis visai netikėtai ir rūsčiai paklausė:

– Bet kaipgi jis šiąnakt paspruko iš namo, tas jūsų meilusis Liudvikas? Visi įėjimai, visi išėjimai buvo saugomi... Jūs, jūs turėjote žinoti kelią ir jam parodyti, o aš šitai išsiaiškinsiu. Iki pasimatymo.

20.

Mėdingas, Beicmenės asistentas, vežęs Katariną namo, vėliau pranešė, jog esąs labai susierimęs dėl jaunosios moters būsenos ir bijąs, kad ji galinti pakelti prieš save ranką; ji esanti visiškai sugniuždyta, absoliučiai nusivariusi, ir, nors ir keista, kaip tik tokioje būsenoje atsiskleidęs ar tik dabar pabudęs jos humoro jausmas. Važiuodamas su ja per miestą, Mėdingas juokais pasiteiravęs, ar nebūtų šaunu, jei dabar jiedu kaip niekur nieko ir be jokių slaptų minčių galėtų kur nors nueiti išgerti taurelę ir drauge pašokti, o Katarina linktelėjusi ir atsakiusi, jog tai būtų neblogai, gal net ir šaunu, bet vėliau, prie namų, kai Mėdingas pasisiūlęs palydėti ją į viršų iki buto durų, ji sarkastiškai tarusi:

– Ak, geriau nereikia, kaip jūs žinote, man užtenka ponų lankytojų... tačiau vis tiek dėkui.

Visą vakarą ir pusę nakties Mėdingas mėgino įtikinti Beicmenę, kad Katariną Blum reikia suimti, dėl jos pačios saugumo, o kai Beicmenė jo paklausė, gal jis įsimylėjęs, Mėdingas atsakė, kad ne, tik ji jam patinkanti, be to, ji esanti jo vienmetė, ir jis netikįs Beicmenės teorija apie didįjį sąmokslą, į kurį įpainiota Katarina.

Ko Mėdingas nepranešė ir ką vis dėlto Blorna sužinojo iš ponios Voltersheim, tai du jo patarimai Katarinai, kurią jis vis dėlto palydėjo per vestibiulį iki lifto; tai ganėtinai delikatūs patarimai, kurie jam galėjo brangiai kainuoti, be to, buvo mirtinai pavojingi jam ir jo kolegoms; mat kai jiedu stovėjo prie lifto, Mėdingas tarė Katarinai:

– Nekiškite pirštų prie telefono ir rytoj neimkite į rankas laikraščio.

Iš šio pasakymo taip ir liko neaišku, ar Mėdingas turėjo galvoje LAIKRAŠTĮ ar laikraščius apskritai.

21.

Buvo šiek tiek prieš 15.30 val., kai minėtą dieną (ketvirtadienį, 1974 02 21) savo atostogų vietoje Blorna pirmą kartą prisisegė slides ir ketino leistis į ilgėlesnį žygį. Nuo tos akimirkos jo atostogos, kurių jis taip ilgai ir su tokiu džiaugsmu laukė, buvo sugadintos. Gražu buvo, kai vakar, vos atvykę, jiedu ilgai vaikštinėjo vakare su Trūde, dvi valandas braidė po sniegą, paskui išgėrė butelį vyno prie liepsnojančio židinio, giliai miegojo atsidarę langą; pirmieji atostogų pusryčiai, neskubrūs, ir dar pora valandų terasoje, storai apsitūlojus, pintoje kėdėje, o kaip tik tada, kaip tik tą akimir-

ką, kai jis ruošėsi iškeliauti, išdygo šitas tipas iš LAIKRAŠČIO ir be jokios įžangos paklausė jo apie Katariną. Ar, jo nuomone, Katarina galinti įvykdyti nusikaltimą?

– Ką? – nustebo jis. – Aš esu advokatas ir žinau, kad kiekvienas gali nusikalsti. Žiūrint kaip nusikalsti? Katarina? Neįsivaizduojama, kaip jums kilo tokia mintis? Iš kur ištraukėte?

Kai jis pagaliau išgirdo, jog, remiantis patvirtintomis žiniomis, pas Katariną nakvojęs seniai ieškomas banditas ir maždaug nuo 11 val. ryto Katarina griežtai tardoma, Blorna pasišovė tučtuojau skristi atgal ir jai padėti, tačiau tipas iš LAIKRAŠČIO – ar jis tikrai atrodė toks nevala, ar Blornai taip pasidingojo tik vėliau? – tarė, jog padėtis nesanti tokia tragiška, ir gal Blorna galėtų paminėti jam keletą Katarinos charakterio savybių. O kai Blorna atsisakė, tipas pareiškė, jog tai esąs blogas ženklas ir tą galima blogai suprasti, nes tokiu atveju, o čia kalbama apie *„front-page-story“*[1], nenoras šnekėti apie Katarinos charakterį vienareikšmiškai rodąs, kad ji esanti blogo būdo, o Blorna, jau įsiutęs ir baisiai suirzęs, išpyškino:

– Katarina – labai protingas ir santūrus žmogus, – ir susinervino, nes ir tai buvo netiesa ir toli gražu neišreiškė to, ką jis norėjo ir būtų privalėjęs pasakyti.

Blorna dar niekada nebuvo susidūręs su laikraščiais, o juo labiau su LAIKRAŠČIU, ir kai tipas nuvažiavo su savo „Porsche“, Blorna nusisegė slides, suprasdamas, kad atostogos baigtos. Jis užlipo pas Trūdę, kuri snūduriuodama jaukiai gulėjo balkone saulutės atokaitoje, susisupusi į antklodes. Jis viską jai papasakojo.

– Nagi paskambink, – tarė ji, ir Blorna mėgino skambinti, tris, keturis, penkis kartus, bet jam visą laiką atsakydavo:

– Abonentas neatsiliepia.

Prieš vienuoliktą vakaro Blorna bandė skambinti dar sykį, bet ir vėl niekas nekėlė ragelio. Jis daug išgėrė ir prastai miegojo.

[1] Istorija pirmame puslapyje *(angl.)*.

22

Kai penktadienį ryte, prieš pusę dešimtos, niūriai nusiteikęs Blorna atėjo pusryčių, Trūdė jau tiesė jam LAIKRAŠTĮ. Katarina pirmame puslapyje. Milžiniška nuotrauka, milžiniškos didžiosios raidės. *PLĖŠIKO MEILUŽĖ KATARINA BLUM ATSISAKO DUOTI PARODYMUS APIE PONUS LANKYTOJUS. Vakar galėjo būti suimtas pusantrų metų ieškomas banditas ir žmogžudys Liudvikas Giotenas, jei jo meilužė, namų darbininkė Katarina Blum, nebūtų paslėpusi jo pėdsakų ir padėjusi jam pabėgti. Policija spėja, kad Blum jau senokai įsivėlusi į sąmokslą. (Išsamiau paskutiniame puslapyje, straipsnyje PONAI LANKYTOJAI.)*

Tada paskutiniame puslapyje Blorna perskaitė, kad iš jo pasisakymo, jog Katarina esanti protinga ir santūri, LAIKRAŠTIS padarė „šalta kaip ledas ir apdairi", o iš jo abstraktaus pareiškimo apie nusikalstamumą – kad Katarina „visiškai galėjusi įvykdyti nusikaltimą".

Gemelsbroicho kunigas paliudijo: „Iš jos visko galima laukti. Jos tėvas buvo užsimaskavęs komunistas, o motina, kurią iš gailesčio kurį laiką buvau įdarbinęs valytoja, vogė mišių vyną ir su savo meilužiais kėlė zakristijoje orgijas."

Dvejus metus pas Blum nuolatos lankydavosi ponai. Gal jos butas buvo konspiracinis centras, gaujų susitikimo arba ginklų perdavimo vieta? Kaip galėjo vos dvidešimt septynerių metų sulaukusi namų darbininkė įsigyti nuosavą butą, apytikriais skaičiavimais vertą 110 000 markių? Gal ji dalijosi grobiu po bankų apiplėšimų? Policija tiria toliau. Prokuratūra dirba išsijuosusi. Rytoj skaitykite daugiau. LAIKRAŠTIS KAIP VISADA NEIŠLEIDŽIA IŠ RANKŲ INICIATYVOS! Kas už to slypi – rytojaus savaitgalio laidoje."

Po pietų Blorna oro uoste atkūrė, kokie įvykiai užgriuvo paskui.

10.25 val. paskambino labai susijaudinęs Liūdingas, maldaudamas tučtuojau grįžti ir susisiekti su ne mažiau susijaudinusiu

Aloyzu. Pasak jo, Aloyzas nepaprastai susinervinęs, – o tokio dar niekada nesu jo matęs, todėl man tai atrodo neįtikėtina, – šiuo metu jis esąs krikščionių verslininkų suvažiavime Bad Bėdelige, kur turįs skaityti pagrindinį pranešimą ir vadovauti principinei diskusijai.

10.40 val. Katarinos skambutis, ji klaususi, ar aš iš tiesų kalbėjęs taip, kaip rašoma LAIKRAŠTYJE. Džiaugdamasis, kad galiu jai paaiškinti, nušviečiau kontekstą, o ji atsakė (protokoluojama iš atminties) maždaug taip:

– Aš jumis tikiu, tikiu, dabar juk žinau, kaip dirba šitie kiaulės. Šįryt jie surado net mano sunkiai sergančią motiną, Bretlo ir kitus žmones.

Kai pasiteiravau, kur ji esanti, Katarina atsakė:

– Pas Elzę, o dabar man vėl reikia į apklausą.

11.00 val. skambina Aloyzas, kuris man tikrai pirmą sykį gyvenime – o pažįstu jį 20 metų – pasirodė susijaudinęs ir išsigandęs. Sakė, jog privalau tučtuojau grįžti, kad imčiausi tvarkyti vieną labai keblų jo, kaip įgaliotojo, reikalą. Dabar jis turįs skaityti pranešimą, tada pietauti su verslininkais, paskui vadovauti diskusijai, o vakare dalyvauti netarnybiniame susitikime, tačiau tarp 7.30 ir 9.30 val. galėtų užsukti pas mus į namus, o vėliau dar prisijungtų prie to netarnybinio susitikimo.

11.30 val. Trūdė taip pat mano, jog mudu turime nedelsdami išvažiuoti ir padėti Katarinai. Sprendžiant iš jos ironiškos šypsenos, ji jau susidarė (tikriausiai kaip visada) teisingą nuomonę apie Aloyzo sunkumus.

12.15 val. formalumai sutvarkyti, daiktai sudėti, sąskaita apmokėta. Po vos 40 valandų trukusių atostogų su taksi vykstame į I. Ten dėl rūko laukiame oro uoste nuo 14.00 iki 15.00 val. Ilgas pokalbis su Trūde apie Katariną, prie kurios aš, kaip Trūdė žino, esu labai prisirišęs. Kalbėjomės ir apie tai, kaip drąsinome Katariną, kad ji nebūtų tokia perdėtai jautri, kad pamirštų savo nelaimingą vaikystę ir nenusisekusią santuoką. Kaip mėginome įveik-

ti jos išdidumą, kai kalbama apie pinigus, ir iš mūsų sąskaitos suteikti jai pigesnį kreditą nei bankas. Net aiškinimas ir suvokimas, kad jeigu vietoj 14 %, kuriuos privalo mokėti, ji duos mums 9 %, mes nepatirsime jokio nuostolio, o ji sutaupys daug pinigų, nepakeitė jos nuomonės. Kaip mes turime būti dėkingi Katarinai: nuo tada, kai ji ramiai ir maloniai, o kartu planingai tvarko mūsų namų ūkį, ne tik gerokai sumažėjo mūsų išlaidos, jos dėka mudviem liko tiek laiko profesinei veiklai, kad vargu ar galima išmatuoti tai pinigais. Katarina išvadavo mus iš penkerius metus trukusio chaoso, taip kenkusio mūsų santuokai ir mūsų darbui.

Kadangi maža vilties, kad rūkas sklaidytųsi, prieš 16.30 val. vis dėlto nutariame važiuoti traukiniu. Trūdės patartas, *ne*skambinu Aloyzui Štroiblėderiui. Taksi važiuojame į geležinkelio stotį, kur dar spėjame į 17.45 val. traukinį į Frankfurtą. Bjauri kelionė – šleikštulys, nervingumas. Net Trūdė rimta ir susijaudinusi. Ji nujaučia didelę nelaimę. Tada visiškai išsekę vis dėlto dar persėdame Miunchene, kur pasisekė gauti vietas miegamajame vagone. Abu laukiame vargų, ištiksiančių dėl Katarinos ir Katariną, nemalonumų su Liūdingu ir Štroiblėderiu.

23.

Jau šeštadienio rytą jie atsidūrė vis dar sezono linksmybių apimto miesto stotyje, susiglamžę ir nuvargę, ir pirmas dalykas, kurį išvydo stoties perone, – tai LAIKRAŠTIS, vėl su Katarina pirmame puslapyje, šį sykį ji, lydima civiliai apsirengusio kriminalinės policijos pareigūno, leidosi policijos valdybos laiptais. *ŽUDIKO NUOTAKA VIS DAR SPYRIOJASI! JOKIŲ ŽINIŲ APIE GIOTENO BUVIMO VIETĄ! POLICIJA SKELBIA DIDŽIULĮ PAVOJŲ.*

Trūdė nupirko tą laikraštį, jie tylėdami parvažiavo taksi namo,

ir kai jis mokėjo vairuotojui, o Trūdė rakino namų duris, vairuotojas parodė į LAIKRAŠTĮ, sakydamas:

– Ir apie jus rašo, aš jus iš karto pažinau. Juk jūs esate advokatas ir tos kekšelės darbdavys.

Blorna davė gerokai per daug arbatpinigių, ir vairuotojas, kurio vypsnys anaiptol nebuvo toks piktdžiugiškas kaip jo balsas, dar sunešė į prieškambarį lagaminus bei slides ir draugiškai atsisveikino:

– Iki.

Trūdė jau spėjo įjungti kavos virimo aparatą ir prausėsi vonioje. LAIKRAŠTIS gulėjo svetainėje ant stalo, o šalia dvi telegramos, viena – iš Liūdingo, kita – iš Štroiblėderio. Liūdingo telegrama: „Švelniai tariant nusivylę, kad nesusisiekei. Liūdingas". Štroiblėderio: „Negaliu suvokti, kad palieki nelaimėje. Skubiai paskambink. Aloyzas".

Buvo lygiai aštuonios valandos ir penkiolika minučių, beveik kaip tik tas laikas, kai Katarina jiems paprastai serviruodavo pusryčius: miela, kaip ji visada dengdavo stalą, su gėlėmis ir švariai išskalbtomis staltiesėmis bei servetėlėmis, kelių rūšių duona ir medumi, kiaušiniais ir kava, o Trūdei – skrebučiai su apelsinų marmeladu.

Net Trūdė beveik susigraudino, atsinešusi kavos virimo aparatą, šiek tiek džiūvėsėlių, medaus ir sviesto.

– Niekada daugiau taip nebus, niekada. Jie pribaigs mergaitę. Jei ne policija, tai LAIKRAŠTIS, o kai LAIKRAŠČIUI ji nusibos, žmonės jai neduos gyventi. Eikš, dabar pagaliau perskaityk ir tik tada skambink ponams lankytojams.

Blorna perskaitė:

LAIKRAŠČIUI, kuris nuolat stengiasi išsamiai jus informuoti, pavyko surinkti daugiau parodymų, nušviečiančių Blum charakterį ir miglotą jos praeitį. LAIKRAŠČIO reporteriams pasisekė rasti sunkiai sergančią jos motiną. Iš pradžių ji guodėsi, kad duktė jau seniai jos nebelankanti. Paskui, supažindinta su nenuginčijamais faktais, ji tarė: „Taip

ir turėjo atsitikti, taip ir turėjo pasibaigti!" Buvęs Blum vyras, doras tekstilės pramonės darbininkas Vilhelmas Bretlo, išsiskyręs su Blum dėl jos kaltės, kai ji jį piktavališkai paliko, dar paslaugiau suteikė LAIKRAŠČIUI žinių. „Dabar, – tarė jis, sunkiai tramdydamas ašaras, – aš pagaliau žinau, kodėl ji mane pametė. Kodėl ji mane paliko. ŠTAI kur šuo pakastas. Na, dabar man viskas aišku. Jai neužteko mūsų kuklios laimės. Ji norėjo prasimušti, o kaipgi sąžiningas ir kuklus darbininkas gali įsigyti „Porsche". Galbūt (išmintingai pridūrė jis) perduotumėte LAIKRAŠČIO skaitytojams mano patarimą: štai kuo baigiasi paikos iliuzijos apie socializmą. Aš klausiu jūsų ir jūsų skaitytojų: kaip tarnaitė susikrovė tokius turtus. Juk negalėjo įsigyti jų sąžiningai. Dabar suprantu, kodėl mane visada taip baugino jos radikalumas ir antibažnytinės nuostatos, ir aš laiminu mūsų Viešpaties Dievo valią neduoti mums vaikų. O kai girdžiu, kad žmogžudžio ir plėšiko meilikavimas jai buvo arčiau širdies už paprastą mano prielankumą, tai ir čia nieko keista. Ir vis dėlto norėčiau jai sušukti: mano mažoji Katarina, o kad būtumei likusi su manimi. Bėgant metams, ir mes būtume užgyvenę turto ir nedidelį automobilį, „Porsche" tikriausiai niekada neįstengčiau tau pasiūlyti, tik kuklią laimę, kokią gali suteikti sąžiningas darbininkas, kuris nepasitiki profsąjunga. Ak, Katarina."

Paskutiniame puslapyje Blorna dar rado raudonai apibrauktą skiltį antrašte: „Pensininkų pora pasibaisėjusi, bet nesistebi":

Į pensiją išėjęs profesinės mokyklos direktorius dr. Bertoldas Hypercas ir ponia Erna Hyperc pasibaisėjo Blum veiksmais, tačiau neatrodė „itin nustebę". Lemgo, kur LAIKRAŠČIO bendradarbė juos rado viešinčius pas jų ištekėjusią dukterį, ten vadovaujančią sanatorijai, klasikinės filologijos ir istorijos specialistas Hypercas, pas kurį Blum dirba 3 metus, pareiškė: „Visais atžvilgiais radikali persona, kuri mus mitriai apgavo."

(Hypercas, su kuriuo Blorna vėliau šnekėjosi telefonu, prisiekė kalbėjęs taip: „Jei Katarina radikali, tai ji radikaliai paslaugi, sugebanti planuoti ir inteligentiška... aš turėčiau būti labai suklydęs, ją vertindamas, o aš turiu keturiasdešimties metų pedagoginio darbo patirtį ir klysdavau retai.")

Atkelta iš 1-ojo puslapio:

„Visiškai palūžęs buvęs Blum vyras, kurį LAIKRAŠTIS rado per Gemelsbroicho būgnininkų ir trimitininkų korpuso repeticiją, nusisuko, kad paslėptų ašaras. Ir kiti draugijos nariai, vietinio valstiečio Mefelso žodžiais tariant, su siaubu nusigręžė nuo Katarinos, kuri visada buvo tokia keista ir vaidino perdėtai drovią. Šiaip ar taip, geraširdžiai sąžiningojo darbininko bičiuliai turi pagrindo nusivilti."

Pagaliau Blornos ir Trūdės nuotrauka sode, prie plaukimo baseino. Prierašas: „Kokį vaidmenį vaidina moteris, kitados pagarsėjusi kaip „raudonoji Trūdė", ir josios vyras, kartkartėmis vadinantis save „kairuoliu"? Gerai apmokamas pramonės advokatas dr. Blorna su ponia Trūde prie ištaigingos vilos plaukimo baseino".

24.

Čia turėtų pasirodyti savotiška grįžtančioji patvankinė banga, tai, kas filmuose ir literatūroje vadinama retrospekcija: nuo šeštadienio ryto, kai sutuoktiniai Blornos, susiglamžę ir gerokai nusiminę, grįžo iš atostogų, grįžtama prie penktadienio ryto, kai Katarina vėl buvo išvežta į apklausą policijos valdyboje; nūnai ją lydėjo ponia Plecer ir pagyvenęs pareigūnas, tik lengvai ginkluotas; jis paėmė Katariną ne iš jos, o iš ponios Voltersheim buto, kur Katarina atvažiavo rytą prieš penkias, šį kartą savo automobiliu. Pareigūnė anaiptol neslėpė žinojusi, jog rasianti Katariną ne namie, bet pas ponią Voltersheim. (Dėl teisybės reikėtų nepamiršti dar sykį prisiminti sutuoktinių Blornų aukas ir vargus: nutrauktos atostogos, kelionė taksi į oro uostą I. Laukimas per rūką. Taksi į geležinkelio stotį. Traukiniu į Frankfurtą, o čia dar persėdimas Miunchene. Miegamajame vagone bjauriai kratė, o anksti rytą, vos parvykę namo, Blornos jau susidūrė su LAIKRAŠČIU! Vėliau – per vėlai, žinoma – Blorna apgai-

lestavo, kad, užuot skambinęs Katarinai, apie kurią juk žinojo iš LAIKRAŠČIO tipo, kad ji apklausinėjama, nepaskambino Hachui.)

Kas visiems, dalyvavusiems antrojoje Katarinos apklausoje penktadienį – vėlei Mėdingas, Plecer, prokurorai dr. Kortenas ir Hachas, protokoluotoja Ana Lokster, kuriai kalbinis Blum jautrumas atrodė varginantis ir, anot jos, „pamaiviškas", – kas visiems krito į akis – tai tiesiog spinduliuojanti Beicmenės nuotaika. Trindamas rankas jis įžengė į apklausos kambarį, elgėsi su Katarina kone paslaugiai, atsiprašė už tam tikrą „šiurkštumą", dėl kurio kaltos ne jo pareigos, bet jo būdas, toks jau jis esąs, netašytas stuobrys, ir tada ėmėsi per tą laiką sudaryto areštuotų daiktų sąrašo; tai:

1. Maža, aptrinta nedidelio formato žalia užrašų knygelė, kurioje buvo tik telefonų numeriai, per tą laiką patikrinti ir, kaip paaiškėjo, nekeliantys jokių įtarimų. Matyt, Katarina Blum naudojosi šia knygele jau beveik dešimtį metų. Rašysenos ekspertas, ieškojęs Gioteno pagal raštiškus pėdsakus (beje, Giotenas buvo dezertyravęs iš bundesvero ir dirbęs vienoje kontoroje, taigi palikęs daugybę rašysenos pavyzdžių), pareiškė, jog Blum rašysena vysčiusis kaip pavyzdingos mokinės. Šešiolikmetė mergina, užsirašiusi mėsininko Gerberso telefono numerį, septyniolikmetė – gydytojo dr. Kluteno numerį, dvidešimtmetė – dr. Fėnerno, o paskui konditerių, restoranų savininkų ir kolegų telefonai bei adresai.

2. Taupomosios kasos sąskaitos išrašai, kurių paraštėse tiksliai identifikuotos visos Blum ranka rašytos įmokos ir išlaidos. Įmokos, išlaidos – viskas nepriekaištinga ir nė viena įmokėta ar imta suma nekelianti įtarimo. Tas pat pasakytina ir apie jos buhalteriją, užrašus ir pranešimus, susegtus nedideliame aplanke, kur Blum žymėjo, kaip vykdo savo įsipareigojimus „Haftekso" firmai, iš kurios įsigijo nuosavą butą „Elegantiškame būste prie upės". Kuo griežčiausiai patikrinta ir jos mokesčių deklaracijos, mokesčių pranešimai, mokesčių mokėjimai, viską peržiūrėjo sąskaitybos specialistas, kuris niekur nepajėgė aptikti „nuslėptos didesnės sumos". Beicmenei atrodė svarbu patikrinti Blum finansinius san-

dorius, ypač sudarytus per paskutinius dvejus metus, kuriuos jis juokais pavadino „ponų lankytojų laikotarpiu". Nieko. Šiaip ar taip, pasirodė, kad Katarina kas mėnesį pervesdavo po 150 Vokietijos markių savo motinai ir kad nusamdė Kuire esančią Kolterio firmą nuolat prižiūrėti jos tėvo kapą Gemelsbroiche. Įsigyti baldai, namų apyvokos reikmenys, drabužiai, apatiniai baltiniai, benzino sąskaitos, – viskas patikrinta ir niekur nerasta jokios spragos. Buhalterijos specialistas, grąžindamas Beicmenei dokumentus, tarė:

– Žmogau, kai ją paleis ir ji ieškosis vietos, duok man žinią. Tokių kaip ji visą laiką ieškai ir niekada nerandi.

Nė menkiausių įtarimų nekėlė ir Blum telefono sąskaitos. Matyt, ji beveik niekada nešnekėdavo su užmiesčiu.

Taip pat pastebėta, kad Katarina Blum kartkartėmis pervedinėdavo nedideles 15–30 Vokietijos markių sumas šiuo metu už vagystę su įsilaužimu kalinčiam savo broliui Kurtui, kad šis turėtų šiek tiek daugiau kišenpinigių.

Bažnytinių mokesčių Blum nemokėjo. Kaip matyti iš jos finansinių dokumentų, dar būdama devyniolikos 1966 m. ji išstojo iš kat. bažnyčios.

3. Dar viena maža užrašų knygelė su įvairiausiais įrašais, daugiausia skaičiavimais, knygelėje keturi skyriai. Vienas skirtas Blornų namų ūkiui – ataskaitos ir skaičiavimai, perkant maisto produktus, bei išlaidos valymo priemonėms, valykloms, skalbykloms. Čia nustatyta, kad Katarina pati lygindavo skalbinius.

Antras skyrius skirtas Hypercų namų ūkiui, jame analogiški duomenys ir skaičiavimai.

Trečias – pačios Blum namų ūkiui, kur ji, matyt, išsiversdavo su labai mažomis lėšomis; būdavo mėnesių, kai maisto produktams ji išleisdavo vos 30–50 Vokietijos markių. Šiaip ar taip, atrodė, kad ji – televizoriaus neturėjo – dažnokai vaikščiodavusi į kiną ir retkarčiais pirkdavusi sau šokolado, netgi šokoladinių saldainių.

Ketvirtame skyriuje įrašytos pajamos ir išlaidos, susijusios su papildomais Blum darbais, tai išlaidos darbo drabužiams įsigyti bei valyti, taip pat dalinės „Volkswageno" išlaidos. Čia – kalbant apie sąskaitas už benziną – visus nustebindamas savo meilumu įsiterpė Beicmenė ir pasiteiravo, iš kur atsiradusios tokios palyginti didelės išlaidos benzinui, o jos, beje, susijusios su itin dideliu skaičiumi, kurį rodąs jos kilometražo skaitiklis. Nustatyta, kad nuotolis iki Blornų ir atgal esąs maždaug 6 km, nuotolis iki Hypercų ir atgal – maždaug 8, kelias pas ponią Voltersheim – maždaug 4 km, ir jei nesismulkindami skaičiuotume, kad vidutiniškai vieną kartą per savaitę Katarina dirbanti papildomai, ir, taip pat nesismulkindami, tam pridėtume 20 km, tai tuos 20 km paskirsčius savaitės dienoms, jie sudarytų maždaug po 3 km kasdien, ir iš viso gautume maždaug 21–22 km per dieną. O čia dar reikia turėti galvoje, kad ji juk ne kasdien lankanti Voltersheim, bet pažiūrėkime į tai pro pirštus. Taigi per metus susidarytų maždaug 8000 km, o ji – Katarina Blum – kaip matyti iš raštiškos sutarties su virėju Klormeriu, pirkusi „Volkswageną" prieš dvejus metus, kai kilometražo skaitiklis rodęs 56 000. Dabar pridėkime tuos 2 x 8000, – jos kilometražo skaitiklis nūnai turėtų rodyti 72 000, o iš tikrųjų jis rodąs beveik 102 000 km. Tiesa, yra žinoma, kad Gemelsbroiche, o vėliau sanatorijoje Kuir-Hochzakelyje ji kartkartėmis lankydavusi savo motiną, tikriausiai retsykiais ir savo brolį kalėjime, tačiau nuotolis iki Gemelsbroicho ar Kuir-Hochzakelio pirmyn ir atgal sudarąs maždaug 50 km, o kelionė pas brolį – maždaug 60 km, ir jeigu sakytume, kad per mėnesį ji važiuodavusi vieną arba, nesismulkinant, du kartus – o jos brolis sėdįs vos pusantrų metų, anksčiau jis gyvenęs pas motiną Gemelsbroiche, – na, tai gautume – vėlgi skaičiuojant per dvejus metus – dar 4000–5000 km, o dar maždaug 25 000 km lieka neaiškūs arba nepaaiškinti. Kurgi ji taip dažnai važinėdavusi? Gal Katarina – jis tikrai norėtų apsieiti be šiurkščių užuominų,

bet ji privalanti suprasti jo klausimą – galbūt ji kur nors – ir kur? – susitikinėdavusi su kuo nors, vienu arba keliais?

Susidomėjusi, tačiau ir su siaubu klausėsi ne tik Katarina Blum, bet ir visi kiti dalyviai šių švelniu balsu dėstomų Beicmenės skaičiavimų, ir atrodo, kol Beicmenė skaičiavo ir kalbėjo, Blum lyg ir nesipiktino, o tik jautė įtampą, sumišusią su siaubu ir susidomėjimu, nes, kol jis šnekėjo, ji negalvojo, kaip paaiškinti tuos 25 000 km, o pati bandė suvokti, kur ir kada, kodėl ir ko ji važiavusi. Jau sėsdamasi apklausai, Blum atrodė stulbinamai atvira, kone „minkšta", netgi iš pažiūros baikštoka, sutiko išgerti arbatos ir net nesispyrė pati už ją mokėti. O dabar, kai Beicmenė baigė kamantinėti ir skaičiuoti, įsiviešpatavo – pasak daugumos, pasak *beveik* visų dalyvaujančių asmenų – kapų tyla, tarsi jie nujaustų, kad čia, remiantis faktais, kurie – jei ne benzino sąskaitos – lengvai galėjo praprūsti pro akis, iš tiesų įsibrauta į intymią Blum, kurios gyvenimas iki šiol regėjosi toks aiškus, paslaptį.

– Taip, – tarė Katarina Blum, ir nuo šios akimirkos jos parodymai buvo protokoluojami ir yra užrašyti, – tikra tiesa, per dieną tai, – aš dabar greitosiomis suskaičiavau mintyse, – daugiau kaip 30 km. Niekada apie tai nemąsčiau ir niekada negalvojau apie išlaidas, tačiau kartais aš paprasčiausiai išvažiuodavau, paprasčiausiai imdavau ir išvažiuodavau, be jokio tikslo, t.y. tikslas kažkaip atsirasdavo savaime, t.y. važiuodavau į tą pusę, kuri pasitaikydavo, važiuodavau į pietus Koblenco kryptimi arba į vakarus Acheno kryptimi, arba žemyn prie Žemutinio Reino. Ne kasdien. Negaliu pasakyti, kaip dažnai ir kokius atstumus nuvažiuodavau. Dažniausiai, kai lydavo, o aš turėdavau laisvą vakarą ir būdavau viena. Ne, aš patikslinu savo parodymus: aš išvažiuodavau visada, kai lydavo. Gerai nežinau kodėl. Žinokite, kad kartais, kai man nereikėdavo dirbti pas Hypercus ir nepasitaikydavo jokio papildomo užsiėmimo, aš jau penktą valandą būdavau namie ir neturėdavau ką veikti. Juk nenorėdavau kiekvieną vakarą lankytis pas Elzę, ypač nuo tada, kai ji taip susidraugavo su

Konradu, o vienai eiti į kiną vienišai moteriai ne visada saugu. Kartais prisėsdavau kokioje nors bažnyčioje, ne iš religinių paskatų, o todėl, kad ten ramu, tačiau pastaruoju metu ir bažnyčioje tave kalbina ir ne vien pasauliečiai. Aišku, aš turiu keletą bičiulių, pavyzdžiui, Verneris Klormeris, iš kurio pirkau „Volkswageną", ir jo žmona, taip pat ir kiti Klofto tarnautojai, bet gana sunku ir dažniausiai nesmagu, kai ateini viena ir ne visada, tiksliau tariant, ne besąlygiškai ieškai bet kokios draugijos arba pritampi prie jos. Štai tada aš paprasčiausiai sėsdavau į automobilį, įsijungdavau radiją ir išvažiuodavau, visada kaimo keliais, visada per lietų, o labiausiai mėgdavau kaimo kelius, apsodintus medžiais... kartais pasiekdavau Olandiją arba Belgiją, išgerdavau ten kavos, o kartais ir alaus, ir vėl grįždavau. Taip. Dabar, kai jūs manęs klausiate, tik dabar man aiškėja. Taip... jei klausite, kaip dažnai, – atsakysiu: du, tris kartus per mėnesį... kartais rečiau, o kartais tikriausiai dažniau, dažniausiai važiuodavau valandų valandas, kol devintą arba dešimtą, o kartais tik prieš vienuoliktą mirtinai nuvargusi grįždavau namo. Čia, ko gero, būta ir baimės: aš pažįstu tiek daug vienišų moterų, kurios vakarais pasigeria vienos, sėdėdamos prie televizoriaus.

Švelni šypsena, su kuria Beicmenė be komentarų išklausė šį paaiškinimą, neišdavė jo minčių. Jis tik linktelėjo ir vėl ėmė trinti rankas, turbūt todėl, kad Katarinos Blum žodžiai patvirtino vieną iš jo teorijų. Valandžiukę buvo labai tylu, lyg visi dalyviai būtų nustebinti arba nemaloniai sujaudinti; įspūdis toks, tarsi Blum būtų pirmą kartą papasakojusi kažką iš savo intymaus gyvenimo. Taigi skubiai sutvarkyti ir paaiškinimai apie kitus areštuotus daiktus.

4. Fotoalbume nuotraukos tik tų asmenų, kuriuos lengva atpažinti. Katarinos Blum tėvas, iš pažiūros ligotas ir tulžingas, atrodantis daug senesnis nei galėjo būti. Jos motina, apie kurią sužinota, kad ji serga vėžiu ir guli mirties patale. Jos brolis. Ji pati, Katarina, ketverių, šešerių metukų, per Pirmąją komuniją dešimties, tik ištekėjusi – dvidešimties; jos vyras, Gemelsbroicho kuni-

gas, kaimynai, giminės, įvairios Elzės Voltersheim nuotraukos, tada gan žvaliai atrodantis apyamžis ponas, iš pradžių nenustatytas, bet vėliau paaiškėjo, kad tai dr. Fėnernas, bausmės susilaukęs ekonomikos ekspertas. Nė vienos nuotraukos, kurioje būtų koks nors asmuo, sietinas su Beicmenės teorijomis.

5. Kelioninis pasas, išduotas Katarinai Bretlo, mergautine pavarde Blum. Kalbant apie pasą teirautasi apie keliones, ir paaiškėjo, jog Katarina dar niekada „kaip reikiant nekeliavusi", o visą laiką dirbusi, išskyrus keletą dienų, kai sirgo. Tiesa, Fėnernas ir Blornos sumokėdavo jai atostogpinigius, tačiau ji arba ir toliau dirbdavo pas juos, arba kur nors įsidarbindavo papildomai.

6. Sena dėžutė nuo šokoladinių saldainių. Jos turinys: keletas, gal tuzinas, laiškų, rašytų jos motinos, brolio, vyro, ponios Voltersheim. Nė viename laiške nebuvo jokios užuominos, sietinos su tuo, kuo ji įtariama. Be to, dėžutėje nuo šokoladinių saldainių dar gulėjo kelios palaidos nuotraukos, kuriose buvo Katarinos tėvas, Vokietijos vermachto grandinis, jos vyras su būgnininkų korpuso uniforma, keli nuplėšti kalendoriaus lapeliai su patarlėmis, gana gausus, ranka rašytas jos pačios receptų rinkinys ir brošiūra „Kaip naudoti padažams cheresą".

7. Segtuvas su pažymėjimais, diplomais, dokumentais, visais skyrybų aktais ir notaro patvirtintais jos nuosavo buto dokumentais.

8. Trys raktų ryšuliai, kuriuos per tą laiką patikrino. Tai jos pačios, Blornų ir Hypercų namų ir spintų raktai.

Konstatuota ir užprotokoluota, kad tarp aukščiau išvardytų daiktų nerasta nieko, kas keltų įtarimą; Katarinos Blum paaiškinimas apie benzino suvartojimą ir nuvažiuotus kilometrus priimtas be komentarų.

Ir tik dabar Beicmenė išsitraukė iš kišenės deimantais nusagstytą žiedą su rubinu, kurį, matyt, laikė ten be jokios dėžutės, nes, prieš ištiesdamas jį Katarinai, nublizgino į švarko rankovę.

– Ar atpažįstate šį žiedą?

– Taip, – atsakė ji nedvejodama ir negalvodama.

– Ar jis priklauso jums?

– Taip.

– Ar žinote, kiek jis kainuoja?

– Nelabai. Daug neturėtų.

– Na, – maloniai prabilo Beicmenė, – mes paprašėme jį įvertinti atsargumo dėlei ne tik mūsų specialisto iš šių rūmų, bet ir juvelyro iš miesto, kad, gink Dieve, nenuskriaustume jūsų. Šio žiedo vertė – nuo aštuonių iki dešimties tūkstančių markių. Ar jūs šito nežinojote? Aš netgi tikiu jumis, bet vis dėlto turėtumėte man paaiškinti, iš kur jį gavote. Vyksta tyrimas, kalbama apie plėšimu įkaltintą nusikaltėlį, pagrįstai įtariamą ir žmogžudyste, tad toks žiedas šiame kontekste – ne smulkmena, taip pat ir ne asmeninis ar intymus dalykas, kaip tie šimtai kilometrų valandų valandas važiuojant automobiliu per lietų. Iš ko gavote tą žiedą, iš Gioteno ar iš to pono lankytojo, o gal vis dėlto Giotenas buvo tasai ponas lankytojas, arba, jeigu ne – kur jūs važiavote kaip ponia lankytoja, jei galiu juokais taip pavadinti, per lietų, tūkstančius kilometrų? Mums vieni niekai nustatyti, koks juvelyras gamino žiedą, pirktas jis ar vogtas, bet norėčiau duoti jums galimybę – mat aš nelaikau jūsų tikra nusikaltėle, tik naivia ir šiek tiek per daug romantiška. Kaip jūs man – mums – paaiškinsite, kad jūs, laikoma pernelyg jautria, beveik perdėtai drovia, jūs, pažįstamų ir draugų pravardžiuojama vienuole, vengianti diskotekų, nes ten per daug baisu... išsiskyrusi su savo vyru, nes šis „kabinėdavosi" – kaipgi jūs mums paaiškinsite, kad jūs – anot jūsų – susipažinote su šituo Giotenu tik užvakar ir jau tą pačią dieną – galima sakyti akimirksniu – parsivedėte jį į savo butą ir ten labai greitai – na, sakykime – su juo suartėjote. Kaip jūs tai pavadinsite? Meile iš pirmo žvilgsnio? Įsimylėjimu? Meilikavimu? Ar jums neatrodo, kad čia kažkas ne taip, ir tai neleidžia išsisklaidyti įtarimams? Ir dar vienas dalykas. – Dabar Beicmenė įkišo ranką į švarko kišenę ir ištraukė iš ten didoką baltą voką, iš kurio išėmė gana ekstravagantišką violetinį normalaus dydžio voką su kremo spalvos pamušalu. –

Šis tuščias vokas, kurį kartu su žiedu radome jūsų naktinio staliuko stalčiuje, antspauduotas 1974 02 12, 18.00 val., Diuseldorfo geležinkelio stoties pašte... ir adresuotas jums. Dieve mano, – baigdamas pridūrė Beicmenė, – jeigu jūs turėjote draugą, kuris jus retsykiais lankydavo ir pas kurį jūs retsykiais nuvažiuodavote, kuris rašydavo jums laiškus ir kartais ką nors dovanodavo... pasakykite gi mums, juk tai ne nusikaltimas. Tai jums gali pakenkti tik tada, jei yra susiję su Giotenu.

Visiems dalyviams buvo aišku, kad Katarina pažino žiedą, bet nežinojo jo vertės ir kad čia vėl iškilo delikačioji ponų lankytojų tema. Gal ji gėdijosi tik todėl, kad jautė savo garbei gresiantį pavojų, o galbūt numanė, jog iškilo grėsmė kokiam nors kitam žmogui, kurio nenorėjo velti į šią istoriją? Šį sykį Katarina tik šiek tiek paraudo. Gal ji nesakė gavusi žiedą iš Gioteno todėl, kad žinojo, jog būtų gana neįtikėtina vaizduoti Gioteną kaip tokio sukirpimo kavalierių? Katarina liko rami, beveik „klusni" ir davė tokius parodymus:

– Tiesa, kad per pobūvį pas ponią Voltersheim aš šokau aistringai ir tik su Liudviku Giotenu, kurį mačiau pirmą kartą gyvenime ir kurio pavardę sužinojau tik per apklausą policijoje ketvirtadienio rytą. Aš pajutau jam nepaprastą meilumą, o jis tą patį pajuto man. Prieš dešimtą valandą palikau ponios Voltersheim butą ir su Liudviku Giotenu parvažiavau namo.

Iš kur gavau papuošalą, aš negaliu, pasitaisau, nenoriu suteikti jokių žinių. Kadangi jis nėra įgytas neteisėtai, nesijaučiu privalanti aiškinti, iš kur aš jį turiu. Jūsų rodyto voko siuntėjas man nežinomas. Tai turėtų būti vienas iš įprastinių reklaminių pasiūlymų. Per tą laiką aš tapau gana žinoma tarp gastronomijos specialistų. To fakto, kad reklaminio laiško siuntėjas nenurodytas, o laiškas pasiųstas palyginti brangiame ir švaistūniškai pamuštame voke, paaiškinti negaliu. Tik norėčiau atkreipti jūsų dėmesį, kad kai kurios gastronomijos firmos mėgsta dėtis elegantiškomis.

Paklausta, kodėl ji, akivaizdžiai ir, pačios prisipažinimu, taip

noriai vairuojanti automobilį, kaip tik tą dieną atvažiavusi pas ponią Voltersheim tramvajumi, Katarina Blum atsakė nežinojusi, daug ar mažai alkoholio išgersianti, ir jai atrodę, jog būsią saugiau nesėsti už vairo. Paklausta, ar ji daug gerianti, o gal kartais net nusigerianti, Katarina atsakė, kad ne, gerianti ji mažai, o nusigėrusi nebuvusi niekada, tik vieną sykį – ir dar savo vyro akyse ir jo nurodymu per vieną būgnininkų korpuso vakaronę – buvusi *nugirdyta*, tokia anyžine, kurios skonis kaip limonado. Vėliau jai sakę, jog šiuo gana brangiu gėrimu labai lengva nugirdyti žmones. Kai jai prikišo, jog aiškinimas, neva ji bijojusi per daug išgerti, nesąs pagrįstas, nes ji niekada daug negerianti, ir ar jai neatrodą, kad turįs susidaryti toks įspūdis, lyg ji tikrai būtų susitarusi su Giotenu, taigi žinojusi, kad jos automobilio jiems nereikėsią, nes jie grįšią jo automobiliu, Katarina papurtė galvą ir atsakė, jog esą kaip tik taip, kaip ji pasakojusi. Paskui jai labai knietėję išgerti taurelę, bet ji to nepadariusi.

Prieš pietų pertrauką reikėjo išsiaiškinti dar vieną klausimą: kodėl ji neturinti nei taupomosios, nei čekių knygelės. Gal vis dėlto kur nors egzistuojanti sąskaita. Ne, ji neturinti jokios kitos sąskaitos, tik taupomojoje kasoje. Kiekvieną, net ir mažiausią, turimą sumą ji tučtuojau panaudojanti išmokėti savo kreditui už labai dideles palūkanas; kredito palūkanos kartais būtų dvigubai didesnės už taupomąsias palūkanas, o žiro sąskaitoje palūkanų beveik visai nesą. Be to, atsiskaitinėti čekiais jai per daug brangu ir sudėtinga. Einamąsias išlaidas, namų ūkio ir automobilio, ji mokanti grynais.

25.

Tam tikros užtvankos, kurias galima vadinti ir įtampomis, yra neišvengiamos, nes neįmanoma vienu užsimojimu ir per vieną kartą pakreipti ir nukreipti visų šaltinių, kad išsyk būtų matomas nusausintas plotas. Tačiau veng-

tinos nereikalingos įtampos, ir čia dera paaiškinti, kodėl tą penktadienio rytą ir Beicmenė, ir Katarina buvo tokie švelnūs, kone minkšti ar net klusnūs, o Katarina dar ir baugšti ar net įbauginta. Nors LAIKRAŠTIS, vienos malonios kaimynės pakištas po ponios Voltersheim buto durimis, abiem moterims sukėlė įsiūtį, pyktį, pasipiktinimą, gėdą ir baimę, bet netrukus įvykęs telefoninis pokalbis su Blorna sušvelnino padėtį, ir kadangi tuoj po to, kai abi pašiurpusios moterys permetė akimis LAIKRAŠTĮ, o Katarina telefonu pasišnekėjo su Blorna, jau pasirodė ponia Plecer, atvirai pripažinusi, jog Katarinos butas, suprantama, stebimas ir todėl žinoma, kad Katarinos reikią ieškoti čia, o dabar, deja, – deja, ir poniai Voltersheim – teks vykti į apklausą, tai atviras ir malonus ponios Plecer būdas laikinai išsklaidė LAIKRAŠČIO sukeltą išgąstį ir Katariną vėl užvaldė nakties potyris, dėl kurio ji jautėsi laiminga: Liudvikas jai paskambino, ir dar iš *ten*! Jis buvo toks mielas, ir todėl Katarina jam visiškai nieko nepasakojo apie tuos nemalonumus, nes jis neturėjo jaustis kaltas dėl kokios nors nelaimės. Jiedu nesišnekėjo ir apie meilę, tą Katarina jam griežtai uždraudė dar tada, kai automobiliu važiavo su juo namo. Ne, ne, jai sekęsi gerai, žinoma, jai labiau patiktų būti pas jį, visąlaik ar bent jau kuo ilgiau su juo, labiausiai, žinoma, amžinai, ir ji per karnavalą ilsėsis ir niekada, niekada daugiau nešoksianti su jokiu vyriškiu, išskyrus jį, ir tik Pietų Amerikos šokius, ir tik su juo, o kaipgi einąsi jam? Jis labai gerai įkurdintas ir labai gerai aprūpintas, o kadangi ji uždraudusi jam šnekėti apie meilę, jis vis dėlto norėtų pasakyti, kad jinai jam labai labai labai patinkanti, ir vieną dieną – jis dar nežinąs kada, gal už kelių mėnesių, bet gal ir už metų arba dvejų – jis ją pasiimsiąs, nors dar nežinąs kur. Ir taip toliau, kaip kad paprastai telefonu plepa žmonės, jaučiantys vienas kitam didelį meilumą. Neminimi jokie intymūs dalykai, o juo labiau nė žodžiu neužsimenama apie tą įvykį, kurį Beicmenė (arba, kas atrodo vis labiau tikėtina, – Hachas) apibūdino taip šiurkščiai. Ir taip toliau. Ką paprastai vienas kitam kalba tokio tipo mei-

likautojai. Gana ilgai. Dešimt minučių. O gal net ir daugiau, pasakė Katarina Elzei. O kas dėl konkretaus abiejų meilikautojų žodyno, galbūt galima patarti pasižiūrėti tam tikrus šiuolaikinius filmus, kuriuose – dažniausiai esant dideliems atstumams – gana daug ir *iš pažiūros* daug be reikalo plepama telefonu.

Po šio Katarinos ir Liudviko telefoninio pokalbio Beicmenė taip pat buvo atsipalaidavęs, malonus ir švelnus, ir nors jis nujautė, kodėl Katarina nebe tokia atžari ir užsispyrusi – ji, žinoma, negalėjo numanyti, kad Beicmenė toks linksmas dėl to paties įvykio, nors ir dėl kitos priežasties. (Šis įsidėmėtinas ir apmąstytinas įvykis turėtų paskatinti dažniau šnekėti telefonu, iš bėdos net ir meiliai nekuždant, nes juk niekada nežinai, *ką* iš tiesų pradžiuginsi tokiu telefoniniu pokalbiu.) Tačiau Beicmenė taip pat žinojo, kodėl Katarina tokia baugšti, nes žinojo ir apie kitą, anoniminį, skambutį.

Prašytume netikrinti pagal šaltinius konfidencialių parodymų, išdėstytų šiame skyriuje; kalbama tik apie nuleidžiamą šalutinę patvanką, kurios diletantiškai įrengta užtvanka praardoma, vanduo nuteka arba ima tekėti anksčiau, nei užtvanka lūžta ir dingsta visa įtampa.

26.

Kad nekiltų nesusipratimų, taip pat reikia konstatuoti, jog ir Elzė Voltersheim, ir Blorna, aišku, žinojo, kad, padėdama Giotenui nepastebimai pasprukti iš jos buto, Katarina iš tiesų nusikalto; leisdama jam pabėgti, ji juk turėjo žinoti apie tam tikrus, o gal šiuo atveju ir apie tikruosius nusikaltimus! Elzė Voltersheim išdrožė jai tą tiesiai į akis šiek tiek anksčiau, nei ponia Plecer išvedė jas abi į apklausą. Blorna pasinaudojo pirma proga, kad atkreiptų Katarinos dėmesį į nusikalstamą

jos veiksmų pobūdį. Be to, nuo nieko nereikėtų slėpti, ką Katarina pasakė poniai Voltersheim apie Gioteną:

– Dieve mano, tai buvo tasai, kurio aš laukiau, ir aš būčiau už jo tekėjusi ir turėjusi su juo vaikų... ir net jeigu man būtų tekę laukti metų metus, kol jį paleis iš cypės.

27.

Katarinos Blum apklausą buvo galima laikyti baigta, ji tik turėjo būti pasiruošusi, esant reikalui, susipažinti su kitų Voltersheim šokių vakarėlio dalyvių parodymais. Mat dabar reikėjo išsiaiškinti vieną klausimą, ganėtinai svarbų, turint omeny Beicmenės suokalbio ir sąmokslo teoriją: kaip Liudvikas Giotenas atsidūrė pobūvyje pas ponią Voltersheim?

Katarinai Blum leista pasirinkti, eiti namo ar palaukti jai priimtinoje vietoje, tačiau namo eiti ji atsisakė, butas, sakė Blum, jai nepataisomai subjaurotas, ji verčiau palauksianti kameroje, kol apklaus ponią Voltersheim, ir tada eisianti su ja namo. Tik dabar Katarina išsitraukė iš rankinuko abu LAIKRAŠČIO numerius ir paklausė, ar valstybė – taip ji pareiškė – negalėtų ko nors imtis, kad apsaugotų ją nuo šito purvo ir atstatytų jos prarastą garbę. Per tą laiką ji gerai įsisąmoninusi, kad jos apklausa visiškai pateisinama, nors jai ir nesuprantama, kam reikalingas šitas „knaisiojimasis po menkiausias gyvenimo smulkmenas"; tačiau jai nieku gyvu nesuvokiama, kaip apie apklausos detales – tokias kaip ponai lankytojai – galėjęs sužinoti LAIKRAŠTIS, o dar visi tie iš piršto laužti ir neteisingi parodymai. Čia įsiterpė prokuroras Hachas ir tarė, jog dėl milžiniško visuomenės susidomėjimo Gioteno atveju, žinoma, reikėję informuoti spaudą; spaudos konferencija dar neįvykusi, tačiau dėl Gioteno pabėgimo – kurį, beje, ji,

Katarina, ir suorganizavusi – kilęs toks susijaudinimas ir išgąstis, kad vargu ar būsią galima jos išvengti. Beje, dėl savo pažinties su Giotenu Katarina nūnai tapusi „šių dienų istorijos heroje", o kartu ir teisėto visuomenės susidomėjimo objektu. Apie įžeidžiamas ir, galimas daiktas, šmeižikiškas pranešimo detales ji galinti paduoti privatų skundą, ir jeigu paaiškėtų, kad tardymo organuose esama „silpnų vietų", tai šie, tuo Katarina galinti pasikliauti, pareikštų ieškinį nenustatytam asmeniui ir padėtų Katarinai ginti savo teises. Tada Katariną Blum nuvedė į kamerą. Griežtos apsaugos buvo atsisakyta, Katariną lydėjo tik jaunesnioji policijos asistentė Renatė Ciundach, kuri, neginkluota, liko su Katarina ir vėliau pranešė, jog Katarina Blum visą laiką – maždaug pustrečios valandos – nieko kito neveikusi, tik be perstogės skaičiusi abu LAIKRAŠČIO numerius. Arbatos, sumuštinių, – visko ji atsisakiusi, ne piktai, bet beveik mandagiai ir apatiškai. Katarina nesileidusi į jokius pokalbius apie madas, filmus, šokius, nors ji, Renatė Ciundach, mėginusi tokius pokalbius užmegzti, kad prablaškytų Katariną.

Tada ji, norėdama padėti Blum, kuri tiesiog įniko skaityti LAIKRAŠTĮ, laikinai perdavusi saugoti Blum kolegai Hiuftenui ir atnešusi iš archyvo kitų laikraščių pranešimus, kuriuose visai objektyviai nušviečiama, kaip įsipainiojusi ir kaip apklausiama Blum ir koks jos galimas vaidmuo. Trumpi pranešimai trečiame, ketvirtame puslapyje, juose net neišspausdinta pilna Blum pavardė, apie ją rašoma tik kaip apie tokią Katariną B., namų darbininkę. Pavyzdžiui, „Apžvalgoje" buvęs tik dešimties eilučių pranešimas, aišku, be nuotraukos, jame pasakojama, kaip nelemtai į bėdą patekęs visai nekaltas asmuo. Visa tai – Renatė Ciundach pateikusi Blum penkiolika laikraščių iškarpų – jos nepaguodę, ji tik paklaususi:

– Kas gi tai skaito? Visi žmonės, kuriuos aš pažįstu, skaito LAIKRAŠTĮ!

28

Siekiant išsiaiškinti, kaip Giotenas galėjo atsidurti ponios Voltersheim pobūvyje, iš pradžių buvo apklausta pati ponia Voltersheim, ir nuo pat pirmos akimirkos paaiškėjo, kad visos ją tardančios kolegijos atžvilgiu ponia Voltersheim nusiteikusi jei ne grynai priešiškai, tai vis dėlto priešiškiau nei Blum. Ji papasakojo, esanti gimusi 1930 m., taigi jai 44 metai, netekėjusi, iš profesijos ūkvedė, nediplomuota. Prieš duodama konkrečius parodymus, ji „lygiu, beveik sausu kaip parakas balsu, o tai suteikė jos pasipiktinimui daugiau jėgos nei tuo atveju, jei ji būtų ėmusi plūstis ar rėkti", išdėstė savo nuomonę apie LAIKRAŠČIO elgesį su Katarina Blum, taip pat apie tą faktą, kad apklausos detalės akivaizdžiai perduodamos tokio pobūdžio spaudai. Jai esą aišku, kad Katarinos vaidmuo turįs būti ištirtas, tačiau ji sukanti galvą, ar leistina „griauti jauno žmogaus gyvenimą", kaip kad dabar daroma. Ji pažįstanti Katariną nuo jos gimimo dienos ir nūnai jau matanti, kaip griaunamas Katarinos gyvenimas ir kokia Katarina sutrikusi, kas pastebima nuo vakar. Ji nesanti psichologė, tačiau tas faktas, kad Katarinai akivaizdžiai neberūpįs jos butas, prie kurio ji buvusi labai prisirišusi ir dėl kurio taip ilgai dirbusi, jai keliąs didžiulį nerimą.

Buvo sunku nutraukti Voltersheim kaltinamosios kalbos srautą, net Beicmenė negalėjo jos kaip reikiant užsipulti, o kai jis pagaliau ją nutraukė ir prikišo, jog ji priėmusi Gioteną, Voltersheim atkirto nė nežinojusi jo pavardės, jis neprisistatęs ir nebuvęs pristatytas. Ji tik žinanti, kad minimą trečiadienį jis atėjęs prieš 19.30 val., lydimas Hertos Šoimel, kartu su jos drauge Klaudija Šterm, kuri irgi pasirodžiusi lydima šeichu persirengusio vyriškio, apie kurį ji tegalinti pasakyti, kad jį vadinę Karlu ir kad jis vėliau gana keistai elgęsis. Apie susitarimą su šituo Giotenu negalį būti nė kalbos, be to, anksčiau ji niekada negirdėjusi jo vardo, o apie Ka-

tarinos gyvenimą ponia Voltersheim žinanti viską iki menkiausių smulkmenų. Supažindinta su Katarinos parodymais apie jos „keistąsias keliones automobiliu", ponia Voltersheim vis dėlto turėjo prisipažinti, nieko apie tai negirdėjusi, ir jos parodymams, neva ji žinanti apie Katarinos gyvenimą viską iki menkiausių smulkmenų, buvo suduotas lemiamas smūgis. Paklausta apie ponus lankytojus, ponia Voltersheim suglumo ir pareiškė, kad jeigu pati Katarina nieko apie tai nepasakojusi, tai ir ji neduosianti jokių parodymų. Vienintelis dalykas, kurį ji galinti apie tai pasakyti – tai „ganėtinai bjaurus reikalas", o „sakydama bjaurus, aš turiu galvoje ne Katariną, bet lankytoją". Jeigu Katarina ją įgaliosianti, ji išdėstysianti apie tai viską, ką žinanti; jos nuomone, visiškai negalimas daiktas, kad Katarina važinėjusi automobiliu pas šį poną. Taip, tas ponas egzistuojąs, ir jei ji nenorinti daugiau apie jį šnekėti, tai todėl, kad nenorinti atiduoti jo visuotinei pajuokai. Šiaip ar taip, abiem atvejais – Gioteno atveju ir pono lankytojo atveju – Katarinos vaidmuo neturėtų kelti kokių nors abejonių. Katarina visada buvusi stropi, tvarkinga, šiek tiek baugštoka arba, tiksliau tariant, įbauginta mergaitė, o vaikystėje netgi pamaldi ir dievobaiminga. Bet paskui jos motina, valiusi ir Gemelsbroicho bažnyčią, ne vieną kartą buvusi apkaltinta netvarka, o vieną sykį ją net sučiupę zakristijoje kartu su zakristijonu išgėrus butelį mišių vyno. Iš to padaryta „orgija" ir skandalas, o kunigas mokykloje ėmęs blogai elgtis su Katarina. Taip, ponia Blum, Katarinos motina, esanti labai nepastovi, kartais net būdavusi alkoholikė, tačiau reikia įsivaizduoti tą amžinai priekabiaujantį, liguistą vyrą – Katarinos tėvą, kuris grįžo iš karo tikras griuvena, paskui nelaimingą motiną ir... taip, galima sakyti, nevykėlį brolį. Poniai Voltersheim žinoma ir tos visiškai nenusisekusios santuokos istorija. Ji atkalbinėjusi nuo pat pradžių, Bretlo esantis – ji atsiprašanti už šį žodį – tipiškas triznius, nuolat keliaklupsčiaujantis prieš pasaulietines ir bažnytines įstaigas, be to, jis esąs šlykštus melagis. Į ankstyvą Katarinos santuoką ponia Voltersheim žiūrėjusi

kaip į bėgimą iš baisios namų aplinkos, ir, kaip matyti, vos ištrūkusi iš tos namų aplinkos bei neapgalvotos santuokos, Katarina tapusi tiesiog pavyzdinga moterimi. Katarinos profesinė kvalifikacija nekelianti jokių abejonių, tą ji, Voltersheim, galinti patvirtinti ir paliudyti ne tik žodžiu, bet, esant reikalui, ir raštiškai, ji esanti Amatininkų sąjungos egzaminų komisijos narė. Atsirandant naujiems privačių ir oficialių svečių priėmimo būdams, vis dažniau įgaunantiems tokią formą, kurią pradedama vadinti „organizuotu bufetizmu", didėjančios tokios moters kaip Katarina Blum, kuri turi puikiausių gabumų ir žinių, kaip organizuoti bei kalkuliuoti, ir išmano estetinę pusę, galimybės. Kad ir kaip būtų, jeigu dabar Katarinai nepavyks gauti satisfakcijos iš LAIKRAŠČIO, ji liausis rūpintis ne tik savo butu, bet ir savo profesija. Čia poniai Voltersheim buvo paaiškinta, jog ne policijos ir ne prokuratūros reikalas „teisiškai persekioti tam tikras tikrai smerktinas žurnalistikos formas". Negalima lengvabūdiškai kibti prie spaudos laisvės, ir tegu ponia Voltersheim neabejojanti, kad privatus skundas būsiąs teisingai ištirtas, o nelegaliems informacijos šaltiniams – nenustatytam asmeniui – būsiąs pareikštas ieškinys. Tai jaunasis prokuroras dr. Kortenas išrėžė šią, galima sakyti, beveik aistringą teisminę kalbą gindamas spaudos laisvę ir informacijos slaptumą ir primygtinai pabrėžė, kad tas, kuris neiną arba nepatenkąs į blogą draugiją, nesuteikiąs spaudai dingsties pernelyg šiurkščiai jį aprašyti.

Juk viskas – Gioteno ir paslaptingojo, šeichu persirengusio Karlo pasirodymas – leidžią spręsti apie stebėtiną lengvabūdiškumą bendraujant su žmonėmis. Jam tai esą ne visai suprantama, ir per abiejų įsipainiojusių ar susipainiojusių jaunųjų damų apklausą jis viliasi gauti įtikinamus paaiškinimus. Jai, poniai Voltersheim, negalima neprikišti, kad ji nelabai išranki kviesdama svečius. Ponia Voltersheim paprašė, kad gerokai jaunesnis ponas teiktųsi jos nemokyti, ir paaiškino, kad abi jaunąsias damas pakvietusi atvykti su savo draugais ir kad jai, šiaip ar taip, nė į galvą neateitų

prašinėti svečius atsivedančių draugų asmens dokumento arba policijos pažymos apie patikimumą. Jai teko išklausyti pastabą ir atkreipti dėmesį į tai, kad amžius čia neturįs jokios reikšmės, bet svarbų vaidmenį vaidinanti prokuroro dr. Korteno padėtis. Kad ir kaip būtų, čia tiriamas rimtas, sunkus, jei ne visų sunkiausias smurtinio nusikalstamumo atvejis, į kurį, remiantis patvirtintomis žiniomis, įsipainiojęs Giotenas. Tegu jau ji paliekanti spręsti valstybės atstovui, kokios detalės ir kokie pamokymai jam atrodą teisingi. Dar kartą pasiteiravus, ar Giotenas ir ponas lankytojas galėjęs būti vienas ir tas pats asmuo, Voltersheim atsakė, kad ne, tai tikrai neįmanoma. Bet vėliau paklausta, ar ji asmeniškai pažįstanti „poną lankytoją", ar kada nors jį mačiusi, susitikusi su juo, ponia Voltersheim gavo tai paneigti, o kadangi ji nežinojo tokios svarbios intymios detalės kaip keistosios kelionės automobiliu, jos apklausa buvo įvertinta nepatenkinamai, ir ją „su nepasitenkinimu" laikinai paleido. Prieš palikdama patalpą, akivaizdžiai susierzinusi ponia Voltersheim dar pareiškė, jog šeichu persirengęs Karlas jai atrodęs mažų mažiausiai tiek pat įtartinas kaip Giotenas. Šiaip ar taip, tualete jis nuolat kalbėjęsis pats su savimi, o paskui dingęs nė neatsisveikinęs.

29.

Kadangi, remiantis patvirtintomis žiniomis, Gioteną į pobūvį atsivedė septyniolikmetė pardavėja Herta Šoimel, ją apklausė pirmą. Šoimel buvo akivaizdžiai išsigandusi, sakė dar niekada neturėjusi reikalų su policija, bet paskui palyginti įtikinamai paaiškino apie savo pažintį su Giotenu.

– Aš gyvenu, – parodė ji, – su šokolado fabrike dirbančia savo drauge Klaudija Šterm vieno kambario bute su virtuve ir dušu. Mes abi kilusios iš Kuir-Oftersbroicho, abi esame tolimos ir po-

nios Voltersheim, ir Katarinos Blum giminaitės (nors Šoimel norėjo tiksliau nusakyti tolimus giminystės ryšius, minėdama senelius, kurie buvo senelių pusbroliai ir pusseserės, smulkaus jos giminystės ryšių apibūdinimo buvo atsisakyta ir pasitenkinta žodžiu „tolimos"). Ponią Voltersheim mes vadiname teta, o Katariną laikome pussesere. Tą vakarą, trečiadienį, 1974 m. vasario 20 d., mudvi, Klaudija ir aš, patekome į labai keblią padėtį. Tetai Elzei mes pažadėjome į tą nedidelę šventę atsivesti savo draugus, nes kitaip trūktų partnerių šokiams. Tačiau mano draugas, kuris šiuo metu tarnauja bundesvere, tiksliau tariant, yra pionierius, vėl, ir kaip visada netikėtai, buvo paskirtas budėti, ir nors aš jam siūliau paprasčiausiai pabėgti, man nepavyko jo įkalbėti, nes jis jau ne vieną kartą buvo pabėgęs ir bijojo didelių drausminių nuobaudų. O Klaudijos draugas jau ankstyvą popietę taip nusigėrė, kad mums teko paguldyti jį į lovą. Taigi mes nutarėme traukti į Polkto kavinę ir ten susižvejoti kokius nors simpatiškus vyrukus, nes nenorėjome apsijuokti pas tetą Elzę. Per karnavalo sezoną Polkto kavinėje nuolatos kas nors vyksta. Ten susitinkama prieš balius ir po balių, prieš posėdžius ir po jų, ir gali neabejoti, jog ten visada sutiksi daug jaunimo. Vėlyvą trečiadienio pavakarę Polkto kavinėje jau buvo labai smagu. Mane du kartus kvietė šokti tasai jaunas vyras, apie kurį tik dabar išgirdau, kad jis vardu Liudvikas Giotenas ir yra ieškomas didelis nusikaltėlis, ir per antrąjį šokį aš jo paklausiau, ar jis nenorėtų eiti su manimi į pobūvį. Jis iš karto mielai sutiko. Sakė, jog stabtelėjęs čia pakeliui, neturįs pastogės ir iš viso nežinąs, kur jam praleisti vakarą, todėl mielai eitų kartu. Tuo momentu, kai aš, taip sakant, tariausi su šituo Giotenu, Klaudija šoko šalia manęs su šeichu persirengusiu vyru, ir jie, matyt, nugirdo mūsų pašnekesį, nes šeichas, apie kurį vėliau sužinojau, kad jis vardu Karlas, tuoj pat juokaudamas nuolankiai pasiteiravo Klaudijos, gal ir jam atsirastų vietelė tame pobūvyje, jis taip pat esąs vienišas ir nelabai žinąs, kur jam dėtis. Taigi mes pasiekėme savo tikslą ir netrukus Liudviko – aš norėjau pasakyti, po-

no Gioteno – automobiliu nuvažiavome į tetos Elzės butą. Tai buvo „Porsche", nelabai patogus keturiems asmenims, bet juk ir važiuoti reikėjo netoli. Į klausimą, ar Katarina Blum žinojo, kad mes eisime į Polkto kavinę ko nors žvejoti, atsakau teigiamai. Ryte aš skambinau Katarinai į advokato Blornos, pas kurį ji dirba, namus ir išdėsčiau jai, kad mums su Klaudija tektų ateiti vienoms, jei nieko nerastume. Taip pat sakiau, kad eisime į Polkto kavinę. Katarina tam labai prieštaravo ir pareiškė, jog mes esančios per daug patiklios ir lengvabūdės. Katarina gana juokinga šiuo požiūriu. Juo labiau nustebau, kai Katarina beveik iš karto „užvaldė" Gioteną ir visą vakarą šoko su juo, tarsi jiedu pažinotų vienas kitą ištisą amžinybę.

30.

Hertos Šoimel draugė Klaudija Šterm beveik žodis žodin patvirtino jos parodymus. Parodymai nesutapo tik vienu, visai nereikšmingu klausimu. Mat ji šokusi su šeichu Karlu ne du, o tris sykius, nes Karlas pakvietęs ją anksčiau nei Giotenas Hertą. Klaudija Šterm taip pat akivaizdžiai nustebo, kad Katarina Blum, kuri laikoma neprieinama, taip greitai susiėjusi, kone suartėjusi su Giotenu.

31.

Reikėjo apklausti dar tris pobūvio dalyvius. Tai nepriklausomas tekstilės pirklys Konradas Beitersas, 56 metų amžiaus ponios Voltersheim draugas, ir sutuoktiniai Hedviga ir Georgas Plotenai, 36 ir 42 metų amžiaus, abu ad-

ministracijos tarnautojai. Visi trys apibūdino vakarą vienodai nuo pat tos akimirkos, kai įžengė Katarina Blum, o paskui ir Herta Šoimel, lydima Liudviko Gioteno, bei Klaudija Šterm, lydima šeichu persirengusio Karlo. Beje, vakaras buvęs smagus, visi šokę, plepėję, o Karlas pasirodęs itin šmaikštus. Trukdę – jeigu galima taip pasakyti, nors jie abu, žinoma, taip nemanytų – pareiškė Georgas Plotenas – tai, kad „Liudvikas Giotenas visiškai pavergęs Katariną Blum". Tai suteikę vakarui rimties, beveik iškilmingumo, kas nelabai tinką karnavalo renginiams. O ponia Hedviga Ploten parodė, kad kai Katarina ir Liudvikas išvykę, o ji nuėjusi į virtuvę atnešti ledų, jai irgi kritę į akį, jog Karlo vardu pristatytas šeichas tualete kalbėjęsis pats su savimi. Beje, tuojau po to šitas Karlas dingo, kaip reikiant net neatsisveikinęs.

32.

Dar sykį atvesdinta į apklausą, Katarina Blum patvirtino kalbėjusi telefonu su Herta Šoimel, bet ir toliau neigė, jog tarp jos ir Gioteno būta susitarimo. Ji buvo – ne Beicmenės, o dr. Korteno, jaunesniojo iš abiejų prokurorų – primygtinai paprašyta vis dėlto prisipažinti, jog po jos telefoninio pokalbio su Herta Šoimel jai skambinęs Giotenas ir jog ji sumaniai nusiuntusi jį į Polkto kavinę ir pamokiusi užkalbinti Šoimel, kad, niekam nekrisdamas į akis, susitiktų su ja pas Voltersheim. Tai būtų buvę labai paprasta, nes Šoimel esanti ganėtinai išsidabinusi ir akį traukianti blondinė. Katarina Blum, dabar beveik visiškai apatiška, tik purtė galvą ir sėdėjo, dešine ranka kaip ir anksčiau apkabinusi abu LAIKRAŠČIO numerius. Tada ją paleido ir ji kartu su ponia Voltersheim ir jos draugu Konradu Beitersu išėjo iš policijos valdybos.

33

Dar kartą aptariant pasirašytus apklausų protokolus ir tikrinant, ar per apklausas nepalikta spragų, dr. Kortenas paklausė, ar galų gale nereikėtų rimtai pamėginti rasti tąjį šeichą, vardu Karlas, ir išsiaiškinti didžiai mįslingą jo vaidmenį šioje byloje. Jį labai stebiną, kad dar nesiimta jokių priemonių „Karlo" paieškai. Juk vis dėlto akivaizdu, kad tasai Karlas pasirodęs Polkto kavinėje sykiu, jei ne drauge su Giotenu, taip pat įsiprašęs į pobūvį, ir jo vaidmuo jam, Kortenui, atrodąs jei ne įtartinas, tai bent jau labai miglotas.

Čia visi dalyviai prapliupo juoktis, net santūrioji kriminalinės policijos pareigūnė Plecer leido sau šyptelėti. Protokoluotoja ponia Ana Lokster kvatojosi taip vulgariai, jog Beicmenei teko ją įspėti. O kadangi Kortenas vis dar nesusigaudė, jo kolega Hachas pagaliau atvėrė jam akis. Nejaugi Kortenas dar nesuvokęs ar net neatkreipęs dėmesio, kad komisaras Beicmenė šeichą sąmoningai nuleidęs negirdomis arba apie jį nutylėjęs? Juk akivaizdu, kad jis esąs vienas iš „mūsų žmonių", o tariamas kalbėjimasis su savimi tualete – tai ne kas kita, o – tiesa, nevykęs – savo kolegų informavimas per mini radiotelefoną, kad dabar šie imtų sekti Gioteną ir Blum, kurios adresą per tą laiką, be abejo, spėta sužinoti.

– Ir jums, pone kolega, taip pat tikrai aišku, kad per šį karnavalo sezoną šeichų kostiumai yra geriausia maskuotė, nes dėl suprantamų priežasčių šiemet šeichai labiau mėgstami nei kaubojai.

– Žinoma, – pridūrė Beicmenė, – mums nuo pat pradžių buvo aišku, kad per karnavalą banditams lengviau pasislėpti, o mums sunkiau sekti karštais pėdsakais, nes jau trisdešimt šešias valandas sekėme kiekvieną Gioteno žingsnį. Giotenas, kuris, beje, nebuvo persirengęs, nakvojo „Volkswageno" markės autobuse automobilių stovėjimo aikštelėje, iš kurios vėliau pavogė „Porsche", paskui pusryčiavo vienoje kavinėje, jos tualete nusiskuto ir persi-

vilko. Mes nė minutės neišleidome jo iš akių, koks tuzinas šeichais, kaubojais ir ispanais persirengusių pareigūnų, visi su mini radiotelefonais, apsimetę pagiringais pokyliautojais, sekė jį, kad iš karto praneštų apie Gioteno bandymus užmegzti kokius nors ryšius. Visi asmenys, su kuriais Giotenas bendravo prieš įžengdamas į Polkto kavinę, sulaikyti ir patikrinti:

smuklės padavėjas, prie kurio baro Giotenas išgėrė alaus;
dvi merginos, su kuriomis jis šoko vienoje senamiesčio kavinėje;
benzino pilstytojas netoli Holcmarkto, kur į pavogtąjį „Porsche" Giotenas pylėsi benziną;
vyriškis prie laikraščių kiosko Matiaso gatvėje;
cigarečių krautuvėlės pardavėjas;
banko tarnautojas, pas kurį Giotenas keitė septynis šimtus Amerikos dolerių, tikriausiai pagrobtų iš banko.

Visi šie asmenys vienareikšmiškai identifikuoti kaip atsitiktiniai, o ne planiniai kontaktai, ir joks su kiekvienu iš šių asmenų persimestas žodis neleidžia daryti išvadų apie kokius nors susitarimus. Tačiau aš nesiduosiu įtikinamas, kad ryšys su Blum taip pat buvo atsitiktinis. Jos telefoninis pokalbis su Šoimel, punktualumas, su kuriuo ji pasirodė pas Voltersheim, ir tas prakeiktas aistringumas bei meilumas, su kuriuo jiedu šoko nuo pat pirmos akimirkos... ir kaip mikliai jie paskui nusimuilino, – visa tai byloja, kad tai ne atsitiktinumas. O visų pirma tas faktas, kad ji sakosi paleidusi jį neatsisveikinusi, nors visai akivaizdu, jog kaip tik ji parodžiusi jam iš namų kvartalo vedantį kelią, kurį mes, matyt, palikome nesaugomą. Namų kvartalo, t.y. namų kvartale esančio pastato, kuriame gyvena Blum, mes nė sekundės nebuvome išleidę iš akių. Aišku, negalėjome tobulai saugoti visos teritorijos, ji užima beveik pusantro kvadratinio kilometro. Blum turėjo žinoti slaptą kelią ir parodyti jį Giotenui, be to, esu įsitikinęs, kad ji jam – o, galimas daiktas, ir kitiems – padėdavo susirasti pastogę ir tiksliai žino, kur jis dabar. Jos darbdavių namai jau patikrinti, mes pradėjome paiešką jos gimtajame

kaime, o ponios Voltersheim butas, kol ją čia tardėme, dar kartą nuodugniai apžiūrėtas. Nieko. Man regis, bus geriausia jai leisti laisvai judėti, kad ji padarytų klaidą, o pėdsakai į jo pastogę galbūt nuves per šitą paslaptingąjį poną lankytoją, ir dar esu tikras, kad pėdsakai į slaptąjį kelią namų kvartale veda per ponią Blorną, kurią mes juk jau pažįstame kaip „raudonąją Trūdę" ir kuri prisidėjo prie kvartalo planavimo.

34.

Čia reikėtų suvokti, kad pirmoji grįžtančioji patvankinė banga beveik išsekusi, nuo penktadienio vėl einame prie šeštadienio. Bus padaryta viskas, kad išvengtume kitų užtvankų, o taip pat ir nereikalingų įtampos patvankų. Bet visiškai jų išvengti tikriausiai neįmanoma.

Gal vis dėlto bus reikšminga, kad penktadienį po pietų, pasibaigus apklausai, Katarina Blum paprašė Elzės Voltersheim ir Konrado Beiterso vis dėlto iš pradžių parvežti ją namo ir – prašau, prašau – kartu pakilti į viršų. Ji sakė, kad bijosi, mat aną ketvirtadienio naktį, tuoj po jos telefoninio pokalbio su Giotenu (kiekvienas nešališkas asmuo, matydamas, kad ji atvirai, tegu ir ne per apklausą, šneka apie savo telefoninius ryšius su Giotenu, turėtų pripažinti, kad ji nekalta!) įvykę kai kas nepaprastai bjauraus. Vos ji pakalbėjusi su Giotenu ir padėjusi ragelį, telefonas vėl suskambėjęs, ji tučtuojau čiupusi ragelį su „pasiutusia viltimi", kad čia vėl Giotenas, bet skambinęs ne Giotenas, o „kraupiai tylus" vyriškas balsas „kone pakuždomis" prišnekėjęs jai gryniausių „nešvankybių", bjaurių dalykų, o bjauriausia, kad tasai tipas prisistatęs kaip namo gyventojas ir teiravęsis, kodėl gi ji, jeigu taip trokštanti meilumo, ieškanti ryšių taip toli, jis pasiruošęs ir pajėgiąs pasiūlyti jai visokių visokiausių meilybių.

Taip, dėl šio skambučio ji dar naktį atvažiavusi pas Elzę. Ji bijanti, netgi bijanti telefono, o kadangi Giotenas turįs jos numerį, o ji Gioteno – ne, tai ji vis dar laukianti skambučio, bet tuo pat metu ir bijanti telefono.

Na, čia nereikia slėpti, kad Blum laukė ir kitos baisybės. Visų pirma: jos pašto dėžutė, ligi šiol vaidinusi Katarinos gyvenime labai menką vaidmenį, į ją Katarina dažniausiai tik žvilgtelėdavo tuščiai, „nes taip priimta". Šį penktadienio rytą pašto dėžutė buvo tiesiog perpildyta, ir anaiptol ne Katarinos džiaugsmui. Nes nors Elzė V. ir Beitersas darė viską, kad nutvertų laiškus ir spaudinius, Katarina nesileido apgaunama, tikriausiai tikėdamasi žinių iš savo mielojo Liudviko, peržiūrėjo visą paštą – iš viso kokius dvidešimt vienetų – iš Liudviko, aišku, nieko nerado ir susigrūdo visą tą šlamštą į savo rankinuką. Jau važiavimas liftu buvo tikra kankynė, nes kartu važiavo dar du namo gyventojai. Vienas (tą reikia pasakyti, nors tai skamba neįtikėtinai) šeichu persirengęs ponas, kuris įsispraudė į kampą, akivaizdžiai mėgindamas kaip nors laikytis atstu, bet, laimė, jis išlipo jau penktame aukšte, ir viena (tai skamba beprotiškai, bet kas tiesa, tas tiesa) andalūze persirengusi dama, kuri, dengiama kaukės, anaiptol nesitraukė nuo Katarinos, o liko stovėti prie pat jos ir akiplėšiškai ir smalsiai ją nužiūrinėjo „įžūliomis, griežtomis, rudomis akimis". Ji nuvažiavo aukštyn.

Įspėsime: toliau bus dar blogiau. Galop jos bute, į kurį įžengdama Katarina tiesiog įsikibo į Beitersą ir ponią V., suskambo telefonas, ir čia ponia V. aplenkė Katariną, pripuolė, nukėlė ragelį, jos veide pasirodė siaubas, buvo matyti, kaip ji išblyško, ir girdėti, kaip murmėjo:

– Jūs, prakeiktas parše, jūs prakeiktas bailus parše.

Ir ponia Voltersheim išmintingai padėjo ragelį ne ant, o šalia telefono aparato šakutės.

Veltui ponia V. ir Beitersas drauge mėgino atimti iš Katarinos jos paštą, šioji tvirtai apglėbusi laikė pluoštą laiškų ir spaudinių,

kartu su abiem LAIKRAŠČIO numeriais, kuriuos taip pat išsitraukė iš rankinuko, ir užsispyrė atplėšti vokus. Nieko nepadarysi. Ji visa tai perskaitė!

Ne viskas buvo be parašo. Vieną pasirašytą laišką – patį ilgiausią – atsiuntė firma, besivadinanti „Intymūs reikmenys paštu" ir siūliusi Katarinai visokiausias sekso prekes. Katarinos sielai tai buvo gana stiprūs kvaišalai, o dar blogiau, kad kažkas ranka buvo prirašęs: „*Štai* tikrosios meilybės".

Dėstant glaustai arba – dar geriau – statistiškai, kitos aštuonios siuntos buvo:

septyni anoniminiai atvirlaiškiai, rašyti ranka, su grubiais seksualiniais pasiūlymais, juose visuose kažkodėl pavartoti žodžiai „komunistinė kiaulė";

dar keturi anoniminiai atvirlaiškiai su politiniais įžeidinėjimais be seksualinių pasiūlymų. Pradedant „raudonąja peliūkšte", baigiant „Kremliaus tetule";

penkiuose vokuose – LAIKRAŠČIO iškarpos, kurių dauguma, gal trys ar keturios, su raudonu rašalu rašytais komentarais paraštėse, pvz., tokio turinio: „Ko nepadarė Stalinas, nepadarysi ir tu";

dviejuose vokuose buvo religiniai raginimai, abu užrašyti ant pridėtų traktatų: „Vėl mokykis melstis, vargšas, paklydęs vaike" ir „Pulk ant kelių ir pripažink, Dievas tavęs dar neapleido".

Ir tik šią akimirką Elzė V. rado po durimis pakištą raštelį, kurį jai, laimė, tikrai pavyko nuslėpti nuo Katarinos: „Kodėl nesinaudoji manuoju meilybių katalogu? Ar turiu versti tave tavo pačios labui? Tavo kaimynas, kurį taip užgauliai pavijai. Įspėju." Tai buvo parašyta spausdintinėmis raidėmis, iš kurių Elzė V. tarėsi pažinusi aukštąjį, o gal net ir aukštąjį medicininį išsilavinimą.

35.

Visų pirma stebėtina, kad nei ponia V., nei Konradas B. nesistebėjo, kai dabar, nė nemanydami kaip nors kištis, žiūrėjo, kaip Katarina priėjo prie gyvenamajame kambaryje esančio baro, ištraukė po butelį chereso, viskio, raudono vyno ir pradėtą vyšnių sirupo butelį ir be ypatingo susijaudinimo tėškė juos į nepriekaištingas sienas; buteliai sudužo ir išsiliejo.

Tą patį Katarina padarė ir savo virtuvėlėje, kur tuo pačiu tikslu panaudojo pomidorų padažą, salotų užpilą, actą ir Vusterio padažą. Ar bereikia pridurti, kad taip pat ji pasielgė vonioje su kremo tūtelėmis bei buteliukais, pudra, milteliais, vonios parfumerija... o savo miegamajame – su flakonėliu odekolono?

Iš pažiūros ji veikė planingai, anaiptol ne susijaudinusi, su tokiu įsitikinimu ir taip įtikinamai, kad Elzė V. ir Konradas B. nieko nedarė.

36.

Žinoma, buvo gana daug teorijų, bandančių analizės būdu nustatyti tąjį momentą, kai Katarina pirmą kartą sumanė arba suplanavo žmogžudystę ir užsimojo ją įvykdyti. Kai kas mano, kad užteko jau pirmojo straipsnio ketvirtadienio LAIKRAŠTYJE, kiti lemiama diena laiko penktadienį, nes tą dieną LAIKRAŠTIS vis dar nedavė ramybės ir Katarinos santykiai su kaimynais ir butas, prie kurio ji buvo taip prisirišusi, pasirodė (bent jau subjektyviai) sugadinti; anoniminis skambintojas, anoniminis paštas, o dar šeštadienio LAIKRAŠTIS, be to, (čia užbėgsime įvykiams už akių!) SEKMADIENIO LAIKRAŠTIS. Bet gal nė nereikia tokių spekuliacijų: ji suplanavo ir įvykdė žmog-

žudystę – ir baigtas kriukis! Nekelia abejonių, kad joje kažkas „užvirė"... kad ją ypač suerzino jos buvusio vyro žodžiai, ir visiškai nekelia abejonių, kad viskas, kas buvo rašoma SEKMADIENIO LAIKRAŠYTJE, jei ir nesukėlė sprogimo, tai vis dėlto veikė anaiptol ne raminamai.

37.

Kol pagaliau galėsime laikyti išsekusia grįžtančiąją patvankinę bangą ir vėl aptarti šeštadienį, dar reikia informuoti, kaip pas ponią Voltersheim praėjo penktadienio vakaras ir naktis iš penktadienio į šeštadienį. Bendra išvada: stulbinamai ramiai. Tiesa, Konradui Beitersui nepavyko prablaškyti Katarinos, nors jis paleido šokių muziką, netgi Pietų Amerikos, ir norėjo išjudinti Katariną šokti, jam taip pat nepavyko atimti iš Katarinos LAIKRAŠČIO ir jos anoniminio pašto; be to, nepavyko įrodyti, kad viskas laikina ir ne taip jau baisiai svarbu. Argi ji nėra ištvėrusi blogesnių dalykų: vaikystės vargų, santuokos su šituo bjaurybe Bretlo, motinos girtuoklystės ir „švelniai tariant, nuopuolio, juk galų gale motina kalta ir dėl to, kad Kurtas nuėjo šunkeliais". Argi Giotenas kol kas ne saugioje vietoje ir argi keliąs kokių nors abejonių jo pažadas ją pasiimti? Argi dabar ne karnavalas ir argi ji nesanti saugi finansiniu požiūriu? Argi nesą pasaulyje tokių baisiai mielų žmonių kaip Blornos, Hypercai ir argi „pasipūtėlis puošeiva" – vis dar niekas nedrįso ištarti pono lankytojo vardo – iš esmės taip pat nesąs juokingas ir anaiptol ne slegiantis personažas? Katarina su tuo nesutiko ir priminė tą „idiotišką žiedą ir pamaivišką voką", kurie įstūmę juodu į bėdą ir netgi davę pagrindo įtarti Liudviką. Iš kur ji galėjusi žinoti, kad iš savo tuščiagarbiškumo šitas puošeiva taip imsiąs švaistyti pinigus? Ne, ne, ji anaiptol nemananti, kad jis juokingas. Ne. Aptariant praktiškus dalykus –

pavyzdžiui, ar jai nepasiieškojus naujo buto ir ar nevertėtų jau dabar pagalvoti kur – Katarina nusuko kalbą ir tarė, jog vienintelis praktiškas dalykas, kurio ji žadanti imtis, tai pasisiūti kostiumą karnavalui, ir paprašė Elzės paskolinti jai didelę paklodę, mat į madą atėję šeichai, tad pati ketinanti šeštadienį arba sekmadienį „iškeliauti", persirengusi beduine. Galų gale kas gi blogo atsitiko? Beveik nieko, jei gerai pažiūrėsime, arba, tiksliau tariant, viskas beveik į naudą, nes Katarina, šiaip ar taip, tikrai sutiko tąjį, „kurio laukė", su juo „praleido meilės naktį", na, gerai, ją apklausė arba tardė, ir, matyt, Liudvikas iš tiesų „ne drugelius gaudo". Paskui tas įprastinis purvas LAIKRAŠTYJE, keli paršai anonimiškai paskambino, dar keli anonimiškai parašė. Argi tai jau pasaulio pabaiga? Argi Liudvikas – kaip tik ji, ji vienintelė žino – nėra kuo puikiausiai, tiesiog ištaigingai įkurdintas? Dabar pasiūsime karnavalinį kostiumą, Katarina su juo atrodys žavingai, baltą moterišką burnusą; ir ji bus nuostabi, kai su juo „iškeliaus".

Galų gale ir prigimtis ima reikalauti to, kas jai priklauso, ir žmogus užmiegi, knapteli, nubundi, vėl knapteli. O gal pagaliau išgerti po taurelę? Kodėl gi ne? Tiesiog idiliškas vaizdelis: jauna moteris, užsnūdusi prie siuvinio, o vyresnė moteris ir pagyvenęs vyriškis atsargiai sukiojasi aplink ją, kad „prigimtis gautų tai, kas jai priklauso". Prigimtis gauna tiek daug, kad Katarinos nepažadina net telefono skambutis, beveik pusę trijų nakties. Na, ir kodėl gi blaiviajai poniai Voltersheim staiga ima drebėti rankos, kai ji čiumpa telefono ragelį? Gal ji laukia telefoninių meilybių, tokių, kokias išgirdo prieš kelias valandas? Žinoma, pusė trijų nakties – baugus metas telefoniniams pokalbiams, tačiau ji stveria ragelį, kurį Beitersas tuojau išplėšia jai iš rankos, ir kai jis taria: „Klausau", – skambinusysis padeda ragelį. Ir vėl skambina, ir vėl padeda, vos Beitersui pakėlus ragelį ir dar nespėjus ištarti „klausau". Žinoma, esama ir tokių žmonių, kurie, sužinoję iš LAIKRAŠČIO, kuo tu vardu ir kur gyveni, mielai tąso tau nervus, todėl bus geriausia palikti ragelį nukeltą.

Tada užsimota apsaugoti Katariną bent nuo šeštadieninio LAIKRAŠČIO numerio, tačiau ji nutykojo keletą akimirkų, kai Elzė V. užmigo, o Konradas B. skutosi vonioje, išsliūkino į gatvę, kur ryto prieblandoje atplėšė pirmą pasitaikiusią LAIKRAŠČIO dėžę ir taip įvykdė savotišką šventvagystę, nes, išsiimdama LAIKRAŠTĮ ir už jį nemokėdama, piktnaudžiavo LAIKRAŠČIO PASITIKĖJIMU! Šią akimirką galima pareikšti, kad grįžtančioji patvankinė banga laikinai išsekusi, mat dabar kaip tik tas šeštadienis ir maždaug tas metas, kai Blornos, susiglamžę, suirzę ir liūdni, išlipa iš naktinio traukinio ir nutveria tą patį LAIKRAŠČIO numerį, kurį vėliau studijuos namuose.

38.

Blornų namuose nejaukus šeštadienio rytas, itin nejaukus, ir ne tik dėl bemiegės, sugadintos ir pradundėjusios nakties miegamajame vagone, ne tik dėl LAIKRAŠČIO, apie kurį ponia Blorna pareiškė, jog šis maras pasieksiąs žmogų bet kuriame pasaulio krašte, niekur nebūsi saugus; nejaukus ne tik dėl įtakingų draugų bei biznio partnerių iš „Liūštros" priekaištingų telegramų, bet ir dėl Hacho, kuriam paskambino per anksti, paprasčiausiai per anksti ryte (bet vėlgi – per vėlai, pagalvojus, kad jam vertėjo skambinti jau ketvirtadienį). Hachas nebuvo labai malonus, pareiškė, kad Katarinos apklausa baigta, jis negalįs pasakyti, ar kels jai bylą, šią akimirką jai tikrai reikalinga parama, bet dar ne teisininko pagalba. Gal jie pamiršę, kad dabar karnavalas, o prokurorai taip pat turį teisę į laisvą vakarą, o retkarčiais – ir į šventadienius? Na, vis dėlto jie pažįstami jau 24 metus, drauge studijavę, „kalę", dainavę dainas, netgi keliavę kartu, nereikią taip rimtai žiūrėti į prastą nuotaiką pirmosiomis minutėmis, juo labiau kad žmogus ir pats taip nesmagiai jautiesi,

bet paskui – ir tai prokuroras – prašė kitus dalykus verčiau aptarti žodžiu ir ne telefonu. Taip, ji kaltinama, kai kas esą baisiai neaišku, bet ne daugiau, gal vėliau, po pietų, žodžiu. Kur? Mieste. Geriausia vaikštinėjant. Muziejaus fojė. Šešioliktą trisdešimt. Neskambinti į namus Katarinai, neskambinti poniai Voltersheim, neskambinti sutuoktiniams Hypercams.

Nejauku ir tai, kad taip greitai ir aiškiai buvo justi, jog trūksta Katarinos tvarkančios rankos. Ir kaipgi atsitiko, kad per pusvalandį, regis, įsiviešpatauja chaosas, nors vien tik pylė kavą, traukė iš spintos džiūvėsius, sviestą ir medų, o prieškambaryje pastatė kelis kelioninius krepšius; galop net Trūdė suirzo, nes jis nuolat klausinėjo, kur ji įžvelgianti ryšį tarp Katarinos aferos ir Aloyzo Štroiblėderio ar net Liūdingo, bet Trūdė nepuolė jam aiškinti, o tik su savo apsimestine naivia ironija, kurią jis šiaip mėgo, tačiau visai nevertino šį rytą, vis liepdavo pasižiūrėti į abu LAIKRAŠČIO numerius, ar jam nekritę į akis pora žodžių, o kai jis pasiteiravo kokių, ji išsisuko nuo atsakymo, sarkastiškai tarstelėjusi, jog norinti išmėginti jo įžvalgumą, tad jis vis skaitė ir skaitė „šitą purvą, kuris pasieks žmogų ne tik bet kuriame pasaulio krašte, bet ir toliau", skaitė ir skaitė, išsiblaškęs, nes vis sukildavo pyktis dėl iškraipytų jo žodžių ir dėl „raudonosios Trūdės", kol galų gale pasidavė ir nuolankiai paprašė Trūdės jam vis dėlto padėti; jis esąs taip išmuštas iš vėžių, kad jo įžvalgumas visai atbukęs, be to, juk jau daugel metų jis dirbąs tik pramonės, o ne baudžiamosios teisės advokatu, o Trūdė į tai sausai atšovė:

– Gaila, – bet paskui pasigailėjo ir tarė, – argi tau nekliūna žodžiai „ponai lankytojai", ir ar neatkreipei dėmesio, kad šiuos žodžius aš siejau su telegramomis? Argi kas nors vadintų šitą Giotingą, – ne, Gioteną, gerai įsižiūrėk į jo nuotraukas, – argi kas nors vadintų jį, visai nesvarbu, kaip jis apsirengęs, ponu lankytoju? Ne, nieku gyvu, savanoriškai šniukštinėjantis kaimynas vadintų jį tik besilankančiu vyriškiu, o dabar aš imsiu pranašauti – ir pamatysi, vėliausiai per valandą mes taip pat sulauksi-

me pono lankytojo, ir dar aš pranašauju nemalonumus, vaidus... o, galimas daiktas, ir senos draugystės galą, taip pat nemalonumus tavo raudonajai Trūdei ir daugiau nei nemalonumus Katarinai, kuri turi dvi mirtinai pavojingas savybes: ji ištikima ir išdidi; ir ji niekada, niekada neprisipažins parodžiusi šiam vaikinui slaptą kelią, kurį mudvi, ji ir aš, kartu tyrinėjome. Nusiramink, brangiausiasis, nusiramink, tai neiškils aikštėn, tačiau, iš esmės žiūrint, aš kalta, kad šitas Giotingas, ne, Giotenas, galėjo nepastebėtas dingti iš jos buto. Tu tikriausiai neatsimeni, kad mano miegamajame kabėjo visų „Elegantiško būsto prie upės" šildymo, vėdinimo, kanalizacijos ir tinklų įrengimų planas. Šildymo angos buvo pažymėtos raudonai, vėdinimo – mėlynai, kabeliniai tinklai – žaliai, o kanalizacija – geltonai. Šis planas taip žavėjo Katariną, – kuri pati yra toks tvarkingas, planuojantis, beveik genialiai planuojantis žmogus, – kad ji nuolat rymodavo prie jo ir vis kamantinėdavo mane apie šio „abstraktaus paveikslo" – taip jinai jį vadino – sąryšius ir reikšmes, o aš, aš vis ketinau gauti ir padovanoti jai to plano kopiją. Man akmuo nuo širdies nukrito, kad aš šito nepadariau, įsivaizduok, pas ją būtų radę plano kopiją... tai kuo puikiausiai pagrįstų sąmokslo teoriją ir perkrovimo vietos idėją, ryšį Raudonoji Trūdė–banditai–Katarina–ponas lankytojas. Juk visokio plauko įsilaužėliams ir santuokos laužytojams, kurie nenori, kad juos matytų, toks planas, žinoma, būtų ideali instrukcija, kaip nepastebimai įeiti ir išeiti. Aš pati dar paaiškinau jai, kokio aukščio kai kurie koridoriai, kur galima eiti stačiomis, kur pasilenkti, o kur šliaužti, jei trūksta vamzdžiai arba sugenda kabeliai. Taip, tik šitaip galėjo pasprukti nuo policijos tasai malonus jaunas džentelmenas, apie kurio meilumą jai dabar lieka tik svajoti, o jeigu jis tikrai bankų plėšikas, jis perprato sistemą. Gal taip įeidavo ir išeidavo ir ponas lankytojas. Šituos modernius namų kvartalus reikia saugoti visai kitaip nei senovinius nuomojamuosius namus. Progai pasitaikius, patark policijai ir prokuratūrai. Jie saugo pagrindines

duris, galbūt fojė ir liftą, bet ten dar yra krovininis liftas, kuris leidžiasi tiesiai į rūsį... ten porą šimtų metrų pašliauži, kur nors pakeli kanalo dangtį ir dingsti. Patikėk manim, dabar lieka tik melstis, nes jam anaiptol nereikia kokių nors antraščių LAIKRAŠTYJE, dabar jam reikia tvirto tiesioginio įsikišimo į šios istorijos tyrimą ir pranešimus apie ją, o ne mažiau nei antraščių jis bijosi dar vieno dalyko – tulžingo ir surūgusio tokios Modės, savo teisėtos žmonos pagal Dievo ir žmonių įstatymus, be to, savo keturių vaikų motinos, veido. Nejau niekada nepastebėjai, kaip „jaunatviškai linksmai", kone siautulingai – ir turiu pasakyti – tikrai gražiai jis šoko su Katarina tuos porą kartų ir kaip jis tiesiog primygtinai piršosi parvežti ją namo... ir kaip jaunuoliškai jis nuliūdo, kai Katarina įsigijo nuosavą automobilį? Tai, ko jam reikėjo, ko troško jo širdis, tokia nepakartojamai miela mergaitė kaip Katarina, ne lengvabūdė ir – kaip jūs tą vadinate – mokanti mylėti, rimta ir jauna, ir tokia žavi, kad nė pati šito nežinojo. Argi ji šiek tiek nedžiugindavo ir tavo vyriškos širdies?

Taip, džiugindavusi, džiugindavusi jo vyrišką širdį, ir jis tai pripažino, taip pat pripažino, kad ji jam daugiau, kur kas daugiau nei patinkanti, ir juk ji, Trūdė, žinanti, kad visiems, ne tik vyrams, kartais kylanti pagunda ką nors paprasčiausiai apkabinti, o galbūt ir daugiau... bet Katarina, ne, būta dar kažko, dėl ko nė karto, nė vieno kartelio jis nebuvęs jos ponu lankytoju, ir jeigu kas nors jį laikę, taip, netgi neleidę tapti ponu lankytoju... arba, tiksliau tariant, neleidę mėginti tapti ponu lankytoju, tai – ir ji žinanti, ką jis turįs galvoje – ne pagarba jai ir ne mintis apie ją, Trūdę, o pagarba Katarinai, taip, pagarba, beveik baiminga pagarba, daugiau, meili baiminga pagarba jos, taip, po paraliais, nekaltybei... ir daugiau, daugiau nei nekaltybei, tam jis nerandąs žodžių. Tai tikriausiai tas keistas nuoširdus Katarinos santūrumas ir – nors jis penkiolika metų vyresnis už Katariną ir, Dievas mato, šio to gyvenime pasiekęs – tai, kaip Katarina ėmusi tvarkyti savo sumautą gyvenimą, planavusi, organizavusi – tai, jeigu jis

iš viso būtų puoselėjęs tokias mintis, būtų jį sulaikę, nes jis būtų bijojęs sugadinti ją arba jos gyvenimą... nes ji tokia trapi, tokia pašėlusiai trapi, ir jeigu paaiškėtų, kad ponas lankytojas tikrai Aloyzas, jis – grubiai tariant – jam „duotų į snukį"; taip, jai reikia padėti, padėti, ji nesubrendusi tokioms šunybėms, toms apklausoms, tiems tardymams... o dabar jau per vėlu, ir jis privaląs, privaląs šiandien rasti Katariną... bet čia jo reikšmingosios meditacijos buvo nutrauktos, nes su jai būdingu nepakartojamu sausumu Trūdė konstatavo:

– Ką tik privažiavo ponas lankytojas.

39.

Čia iš karto privalu pranešti, kad Blorna nedavė į snukį Štroiblėderiui, kuris dabar iš tiesų privažiavo pompastišku nuomotu automobiliu. Čia ne tik turi tekėti kuo mažiau kraujo, fizinę jėgą, jeigu neįmanoma jos išvengti, taip pat reikia vaizduoti tik tiek, kiek liepia pranešėjo pareiga. Tai nereiškia, kad nūnai Blornų namuose tapo truputį jaukiau, priešingai – tapo dar nejaukiau, nes Trūdė B., tebemaišydama puodelyje kavą, negalėjo susilaikyti nepalabinusi seno bičiulio žodžiais:

– Sveikas, pone lankytojau.

– Man regis, – sumišęs tarė Blorna, – Trūdė vėl pataikė kaip pirštu į akį.

– Taip, – atsakė Štroiblėderis, – tik kažin ar tai visada taktiška.

Čia galima pranešti, kad tarp ponios Blornos ir Aloyzo Štroiblėderio įsiviešpatavo beveik nepakeliama įtampa, kai šis kitados gal ir ne tiesiogiai mėgino ją suvilioti, bet aiškiai norėjo su ja flirtuoti, o ji – su jai būdingu sausumu – leido jam suprasti, kad jis įsivaizduojąs, jog jam neįmanoma atsispirti, tačiau taip nesą, bent jau jos akimis žiūrint. Žinant šias aplinkybes, aišku, kad

Blorna tučtuojau nusivedė Štroiblėderį į savo darbo kambarį, o savo žmonos paprašė palikti juos vienus ir tuo tarpu („Tarpu tarp ko?" – paklausė ponia Blorna) padaryti viską viską, kad rastų Katariną.

40.

Ir kodėl gi savas darbo kambarys žmogui staiga pasirodo toks bjaurus, kone sujauktas ir purvinas, nors niekur nerasi nė dulkelės, o visi daiktai savo vietose? Kodėl raudoni odiniai foteliai, kuriuose sėdint ne kartą sėkmingai derėtasi ir ne kartą intymiai šnekučiuotasi, kuriuose iš tikrųjų patogu sėdėti ir klausytis muzikos, staiga tampa tokie atgrasūs, net nuo knygų lentynų darosi koktu, o ant sienos kabantis originalus paveikslas su Šagalo parašu tiesiog ima kelti įtarimą, tarsi tai būtų paties menininko atlikta klastotė? Peleninės, žiebtuvėliai, viskio buteliukas, – kuo gi nusidėjo šie nekalti, nors ir prabangūs daiktai? Kodėl tokia nejauki diena po dar nejaukesnės nakties šitokia nepakenčiama, o įtampa tarp senų draugų tokia didelė, kad kone kibirkščiuoja? Kuo neįtinka šiurkščia šviesiai gelsva medžiaga dengtos sienos, papuoštos modernia, šiuolaikine grafika?

– Taip, taip, – prabilo Aloyzas Štroiblėderis, – iš esmės aš atvykau tik pasakyti, kad *šiuo* atveju tavo pagalbos man nebereikia. Tu vėl praradai savitvardą, oro uoste, per rūką. Mat po valandos, kai jūs praradote savitvardą ar kantrybę, rūkas išsisklaidė, ir jūs galėjote atvykti čionai dar prieš 18.30 val. Jei būtumėte šiek tiek ramiau pagalvoję, dar Miunchene būtumėte paskambinę į oro uostą ir išsiaiškinę, kad nebėra jokių kliūčių. Bet gana apie tai. Nepūskime dūmų vienas kitam į akis – net jei ir nebūtų tvyrojęs rūkas ir lėktuvas būtų išskridęs laiku, vis tiek būtum atvykęs per

vėlai, nes lemtingoji apklausos dalis jau seniai būtų buvusi baigta ir jau nieko nebūtum galėjęs pakeisti.

– Šiaip ar taip, LAIKRAŠČIUI aš nieko negaliu padaryti, – įsiterpė Blorna.

– LAIKRAŠTIS, – pareiškė Štroiblėderis, – nėra pavojingas, tai Liūdingo rankose, tačiau esama ir kitų laikraščių, o man tinka visos antraštės, išskyrus tas, kurios sieja mane su banditais. Romantiškas romanas su moterimi daugių daugiausia gali sudaryti man privačių, bet ne viešų nemalonumų. Nekenktų net nuotrauka su tokia įdomia moterimi kaip Katarina Blum, beje, teorijos apie poną lankytoją atsisakyta, o nei papuošalas, nei laiškas – na taip, aš jai dovanojau gana brangų žiedą, kurį rado, ir rašiau keletą kartų, bet rado tik vieną voką – nekeltų sunkumų. Blogiau, kad šitas Tetgesas svetimu vardu „Iliustruotam žurnalui" rašo tokius dalykus, kurių negali spausdinti LAIKRAŠTYJE, ir kad – na taip – Katarina jam pažadėjo išskirtinį interviu. Apie tai aš prieš kelias minutes sužinojau iš Liūdingo, kuris irgi mano, kad Tetgesas ims interviu, nes nors Liūdingas ir laiko LAIKRAŠTĮ savo rankose, tačiau neturi jokios įtakos kitai Tetgeso žurnalistinei veiklai, vykdomai per statytinį. Bet regis, kad tu iš viso nieko nežinai, ar ne?

– Nieko nesuprantu, – atsakė Blorna.

– Keista, kad taip elgiasi advokatas, o aš dar esu jo įgaliotojas; štai kas atsitinka, kai beprasmiškai švaistai laiką kratančiuose ir dardančiuose traukiniuose, užuot paskambinęs meteorologijos tarnyboms, kurios būtų pranešusios, kad rūkas tuoj išsisklaidys. Tu, matyt, vis dar nesusisiekei su ja?

– Ne, o tu?

– Ne, tiesiogiai – ne. Tik žinau, kad maždaug prieš valandą ji skambino į LAIKRAŠTĮ ir žadėjo Tetgesui rytoj po pietų duoti išskirtinį interviu. Jis sutiko. Ir dar vienas dalykas, kuris kelia man didesnį, daug didesnį nerimą, nuo kurio man tiesiog maudžia skrandį, – (Štroiblėderio veide dabar beveik atsispindėjo susijaudinimas, o balse – susirūpinimas), – nuo rytdienos galėsi mane

keikti, kiek širdis geidžia, nes aš iš tiesų piktnaudžiavau jūsų pasitikėjimu... tačiau, antra vertus, mes juk iš tiesų gyvename laisvoje šalyje, kur nedraudžiama mylėtis su kuo nori, ir patikėk manimi, aš padaryčiau viską, kad jai padėčiau, aš netgi statyčiau ant kortos savo vardą, nes – gali sau juoktis – aš myliu šitą moterį, tik... jai nebegalima padėti... man dar galima padėti... o ji paprasčiausiai nesileidžia, kad jai padėtum...

– O tu negali jai padėti kovoti su LAIKRAŠČIU, su šitais kiaulėmis?

– Dieve mano, neverta taip imti į širdį šitos istorijos su LAIKRAŠČIU, net jeigu jie dabar truputį pakankins jus. Gal nediskutuokime čia apie bulvarinę žurnalistiką ir spaudos laisvę. Trumpai drūtai, man patiktų, jei galėtumei dalyvauti, kai ji duos interviu, kaip mano *ir* jos advokatas. Mat kebliausias dalykas iki šiol neiškilo aikštėn nei per apklausas, nei spaudoje: prieš pusę metų aš jai tiesiog brukte įbrukau raktą nuo mūsų antrojo namo Kolforstenheime. Rakto nerado nei per buto, nei per asmens kratą, bet ji jį *turi* ar bent turėjo, jei paprasčiausiai neišmetė. Tai buvo gryniausias sentimentalumas, vadink kaip nori, bet aš troškau, kad ji turėtų raktą nuo tų namų, nes nenorėjau išsižadėti vilties, kad ji mane kada nors ten aplankys. Patikėk manim, aš jai padėčiau, paremčiau ją, netgi nueičiau ir prisipažinčiau: žiūrėkite, aš esu tas ponas lankytojas, – bet žinau, manęs ji išsigintų, o savo Liudviko – niekada.

Štroiblėderio veide atsispindėjo kažkokia nauja, netikėta išraiška, kuri beveik sukėlė Blornai gailestį, bent jau smalsumą – tikrai; ta išraiška buvo kone nuolanki, o gal tai buvo pavydas?

– Kas ten nutiko su papuošalu, laiškais ir tuo raktu?

– Po šimts, Hubertai, nejau iki šiol nesupranti? Tai toks dalykas, apie kurį negaliu prasitarti nei Liūdingui, nei Hachui, nei policijai – aš esu tikras, jog raktą ji davė savo Liudvikui ir šitas tipas kiurkso ten jau dvi dienas. Aš paprasčiausiai bijau, dėl Katarinos, dėl policijos pareigūnų ir dėl šito kvailo vaikigalio, kuris

tikriausiai tupi mano namuose Kolforstenheime. Norėčiau, kad jis iš ten dingtų, kol jo neatrado, ir tuo pat metu norėčiau, kad jį sučiuptų ir šitas reikalas pagaliau baigtųsi. Ar tau dabar aišku? Ir ką tu patartum?

– Gal skambtelėk, turiu galvoje Kolforstenheimą.

– Ir manai, kad jeigu jis ten, tai prieis prie telefono?

– Tada turi skambinti į policiją, kitos išeities nėra. Jau vien tam, kad užkirstumei kelią nelaimei. Jei reikės, paskambink anonimiškai. Jeigu esama bent menkiausios galimybės, kad Giotenas tavo namuose, privalai nedelsdamas įspėti policiją. Kitaip tą padarysiu aš.

– Kad mano namai ir mano vardas vis dėlto atsidurtų antraštėse, susieti su šituo banditu? Aš tikėjausi ko kito... tikėjausi, kad tu galbūt ten nuvažiuotum, turiu galvoje Kolforstenheimą, kaip mano advokatas, pažiūrėti tvarkos.

– Dabar? Karnavalo šeštadienį, kai LAIKRAŠTIS jau žino, kad aš strimgalviais nutraukiau savo atostogas... ir padariau šitą tik todėl, kad nuvažiuočiau į tavo namus, kuriuose praleidi savaitgalius, pažiūrėti tvarkos? Ar tebeveikia šaldytuvas, ar ne? Ar dar teisingai nustatytas šildymo skystu kuru sistemos termostatas, ar neįdaužtas koks nors langas, ar neištuštėjęs baras, ar nesudrėkusi patalynė? Didžiai vertinamas pramonės advokatas, turintis ištaigingą vilą su plaukimo baseinu ir vedęs „raudonąją Trūdę", dėl to strimgalviais grįžta iš atostogų? Ar tau ši mintis iš tiesų atrodo protinga, nors visiškai aišku, kad ponai LAIKRAŠČIO reporteriai seka kiekvieną mano žingsnį... aš, taip sakant, vos išlipęs iš miegamojo vagono, lekiu užmiestin į tavo vilą pažiūrėti, ar greitai prasikals krokai, ar jau išdygo snieguolės? Ar tu tikrai galvoji, kad ši mintis gera – nė nekalbant apie tai, kad šitas malonusis Liudvikas jau įrodė, jog moka puikiai šaudyti?

– Po paraliais, nežinau, ar čia dera tavo ironija ir sąmojis. Aš prašau tavęs kaip savo advokato ir draugo padaryti man paslaugą, netgi ne tiek asmeninę, kiek pilietinę, o tu man postringauji apie snieguoles. Nuo vakar šitas reikalas toks slaptas, kad nuo

šįryt mes jau nebegavome iš ten jokios informacijos. Viskas, ką žinome, žinome iš LAIKRAŠČIO, kur Liūdingas, laimė, turi gerų draugų. Prokuratūra ir policija net nebesišneka telefonu su Vidaus reikalų ministerija, kur Liūdingas taip pat turi gerų draugų. Čia gyvybės ar mirties klausimas, Hubertai.

Tą akimirką nepasibeldusi įžengė Trūdė su tranzistoriumi rankoje ir ramiai tarė:

– Tai jau nėra mirties klausimas, tik gyvybės, dėkui Dievui. Jie sučiupo jaunuolį, kad ir kaip kvaila, jis šaudė ir į jį šaudė, jį sužeidė, bet gyvybei pavojus negresia. Tavo sode, Aloyzai, Kolforstenheime, tarp plaukimo baseino ir pergolės. Kalbama apie vieno Liūdingo kompaniono pusės milijono vertės ištaigingą vilą. Beje, dar iš tiesų esama džentelmenų: pirmas dalykas, kurį pasakė mūsų gerasis Liudvikas – tai, kad Katarina iš viso neturinti nieko bendra su šiuo reikalu; tai grynai privatus meilės nuotykis, visiškai nesusijęs su nusikaltimais, kurie jam inkriminuojami, bet kuriuos jis ir toliau neigiąs. Tikriausiai tau teks pakeisti porą langų stiklų, Aloyzai, ten kaip reikiant pleškino. Tavo vardo dar nemini, tačiau gal tu turėtum paskambinti Modei, kuri, žinoma, jaudinasi ir kuriai reikia paguodos. Beje, tuo pat metu, kai buvo pagautas Giotenas, kitoje vietoje sučiupo tariamus jo bendrus. Visa tai laikoma tokio komisaro Beicmenės triumfu. O dabar pasipustyk padus, mielasis Aloyzai, ir įvairumo dėlei pabūki savo gerosios žmonos ponu lankytoju.

Galima įsivaizduoti, kad šiuo momentu Blornos kabinete vos nekilo muštynės, visai nederančios prie kambario aplinkos ir interjero. Štroiblėderis, matyt, – *matyt,* – iš tiesų mėgino griebti Trūdę Blorną už gerklės, tačiau jos vyras šito neleido ir pareiškė, jog Štroiblėderis gi nekelsiąs rankos prieš damą. Štroiblėderis, matyt, – *matyt,* – atkirto, nesąs tikras, ar tokią aštrialiežuvę moteriškę tinka vadinti dama, ir esama žodžių, kurių tam tikrame kontekste, visų pirma, kai kalbama apie tragiškus įvykius, nedera vartoti ironiškai, ir jeigu jis dar kartą, nors vieną vienintelį kartą iš-

girsiąs tuos nelemtus žodžius, tai tada, – na, ir kas tada? – tada bus baigta. Jis dar nebuvo spėjęs išeiti iš namų, o Blorna dar nebuvo spėjęs pasakyti Trūdei, kad gal ji vis dėlto persūdžiusi, kai šioji, tiesiog nedavusi jam prasižioti, tarė:

– Šiąnakt mirė Katarinos motina. Aš ją tikrai radau Kuir-Hochzakelyje.

41.

Prieš pradedant paskutiniuosius pakreipimo, atkreipimo ir nukreipimo manevrus, čia reikalinga, taip sakant, techninė pastaba. Šioje istorijoje per daug įvykių. Ji bjauriai, beveik nenugalimai veiksmiška: ir tai jos trūkumas. Žinoma, ganėtinai liūdna, kad laisvai samdoma namų darbininkė nušauna žurnalistą ir tenka aiškinti ar bent jau mėginti paaiškinti tokį įvykį. Bet ką daryti su sėkmės lydimais advokatais, kurie dėl namų darbininkės nutraukia sunkiai užtarnautas atostogas, per kurias ketino slidinėti? Su pramonininkais (kurie, be to, dar yra ir profesoriai bei partijos menedžeriai), kurie, apimti nesubrendėliško sentimentalumo, tiesiog brukte įbruka minėtai namų darbininkei raktus nuo savo antrųjų namų (o kartu ir patys brukasi); kaip žinome, ir viena, ir kita – nesėkmingai; kurie lyg ir trokšta viešumo, bet tik tam tikros rūšies; dalykai ir žmonės, kurių paprasčiausiai neįmanoma sinchronizuoti ir kurie nuolat trukdo tėkmei (arba linijinei veiksmo eigai), nes jie, taip sakant, yra neliečiami. Ką daryti su kriminalinės policijos pareigūnais, kurie nuolat reikalauja gnybčiukų ir juos gauna? Trumpai drūtai: viskas per daug pralaidu ir vis dėlto lemiamu momentu pranešėjui nepakankamai pralaidu, nes nors vienus ar kitus dalykus galima sužinoti (pvz., iš Hacho ir kai kurių policijos pareigūnų bei pareigūnių), tačiau jokių, absoliučiai jokių, jų žodžių nie-

ku gyvu nebūtų galima prilyginti kokiems nors įrodymams, nes jie tų žodžių nepatvirtintų ir net neištartų jokiame teisme. Jų žodžiai neturi įrodomosios galios! Nė menkiausios vertės viešuomenei. Pavyzdžiui, visa šita afera su gnybčiukais. Žinoma, prie telefono linijų prisijungiama siekiant padėti tyrimui, tačiau rezultatu – kadangi tai daro ne paiešką vykdantys organai, o kitos instancijos – oficialioje byloje ne tik negalima naudotis, bet net negalima apie jį užsiminti. Visų pirma: kas dedasi vadinamojoje telefoninių pokalbių pasiklausytojų psichikoje? Ką galvoja nepriekaištingas tarnautojas, kuris tik vykdo savo pareigą, kuris, taip sakant, jei ne įsakymo, tai tikrai būtinybės užsidirbti duoną verčiamas, atlieka savo (galimas daiktas, jam kokčią) pareigą, ką jis galvoja, kai jam tenka klausytis, kaip anas nežinomas namo gyventojas, kurį čia trumpumo dėlei pavadinkime meilybių siūlytoju, kalba telefonu su tokiu nepaprastai mielu, tvarkingu, beveik nepriekaištingu žmogumi kaip Katarina Blum? Ar jis patiria dorovinį, ar lytinį susijaudinimą, o gal abu kartu? Ar jis piktinasi, ar užjaučia, o gal jam teikia savotiško malonumo, kai moterį, pravardžiuojamą „vienuole", iki sielos gelmių žeidžia kimiu balsu kuždami, grėsmingai išsakomi pasiūlymai? Na, pirmame plane vyksta tiek daug... o fone dar daugiau. Ką, pavyzdžiui, galvoja nekaltas, vien savo sunkiai pelnomą duoną uždirbinėjantis pasiklausytojas, kai toks čia jau keletą kartų minėtas Liūdingas skambina LAIKRAŠČIO vyriausiajam redaktoriui ir pareiškia maždaug taip:

– Tučtuojau išmeskite Š., o įdėkite B.

Žinoma, Liūdingo klausomasi ne todėl, kad reikėtų sekti *jį*, o todėl, kad esama pavojaus, jog, sakykime, šantažuotojai, politiniai gangsteriai ir t. t. gali skambinti jam. Iš kur tokiam nepriekaištingam klausytojui žinoti, kad Š. vadinamas Štroiblėderis, o B. – Blorna ir kad SEKMADIENIO LAIKRAŠTYJE daugiau nebus rašoma apie Š., bet bus daug rašoma apie B. Ir vis dėlto – kas gi tai žino ar bent nujaučia: Blorna yra Liūdingo nepaprastai vertinamas advokatas, beveik begalę kartų įrodęs savo gabumus, nacio-

naliniu ir internacionaliniu mastu. Nieko kito ir neturėta galvoje, kai kitoje vietoje čia buvo šnekėta apie šaltinius, kurie „negali susieiti", kaip tie karaliaus vaikai, kuriems apsimetėlė vienuolė užpūtė žvakę – ir kažkuris iš jų nugrimzdo ir paskendo. O čia dar ponia Liūding prašo savo virėjos paskambinti jos vyro sekretorei ir išsiaiškinti, ko Liūdingas pageidautų sekmadienį desertui: įdaryto omleto su aguonomis? Žemuogių su ledais *ir* grietinėle ar tik su ledais, ar tik su grietinėle, o sekretorė, nenorinti trukdyti savo viršininko, tačiau žinanti jo skonį, arba, galimas daiktas, trokštanti sukelti nemalonumų arba problemų, gan kandžiu balsu pareiškia virėjai esanti visiškai tikra, kad šį sekmadienį ponas Liūdingas labiausiai norėtų karamelės pudingo su griliažo padažu; virėja, aišku, taip pat žinanti Liūdingo skonį, prieštarauja ir sako, jog jai tai naujiena, ar sekretorė įsitikinusi, kad nepainiojanti savo skonio su pono Liūdingo skoniu ir ar ji vis dėlto nesiteiktų perjungti telefono, kad virėja pati galėtų šnektelėti su ponu Liūdingu apie tai, ko šis pageidautų desertui. Tada sekretorė, retkarčiais vykstanti su Liūdingu į komandiruotes sekretoriauti per konferencijas ir valganti su juo kokiuose nors PALACE tinklo viešbučiuose arba tarptautinėse turistinėse bazėse, tvirtina, kad kai *ji* keliaujanti su ponu Liūdingu, jis visada valgąs karamelės pudingą su griliažo padažu; virėja: bet sekmadienį jis nekeliausiąs su ja, sekretore, ir ar negalį būti, kad desertą ponas Liūdingas renkąsis pagal draugiją, kurioje esąs. Ir t. t., ir t. t. Galiausiai dar ilgai diskutuojama apie įdarytą omletą su aguonomis – ir visas šis pokalbis mokesčių mokėtojo sąskaita įrašomas į magnetofoną! Gal magnetofono klausytojas, kuris, žinoma, turi akylai žiūrėti, ar čia nesinaudojama anarchistų slaptažodžiu: gal įdarytu omletu vadinamos, pavyzdžiui, rankinės granatos, o ledais su žemuogėmis – bombos, vis dėlto, galimas daiktas, galvoja: na ir rūpesčiai, arba: kad man tokius rūpesčius, nes galbūt ką tik pabėgo jo duktė arba sūnus įniko į hašišą, arba vėl padidino nuomą, ir visa tai – šitie magnetofoniniai įrašai – tik todėl, kad vieną

sykį buvo grasinama susprogdinti Liūdingą; taip nekaltas pareigūnas arba tarnautojas pagaliau sužino, ką reiškia įdaryti omletai su aguonomis, jis, kuriam to užtektų kaip pagrindinio patiekalo, net ir *vieno*.

Pirmame plane per daug įvykių, o mes nieko nežinome apie tai, kas dedasi fone. O, kad galėtume nors kartelį pasiklausyti tų magnetofono įrašų! Kad pagaliau ką nors sužinotume, kokie – ir ar iš viso yra – intymūs ponios Elzės Voltersheim ir Konrado Beiterso ryšiai. Ką reiškė žodis draugas kalbant apie jųdviejų santykius? Ar ji vadina jį brangiuoju, mieliausiuoju, ar kreipiasi į jį tik Konradai arba Koni; kokias meilybes jie sako vienas kitam, jei iš viso sako? Gal jis, o yra žinoma, kad jis turi puikų, beveik koncertams ar bent jau chorui tinkantį baritoną, dainuoja jai per telefoną dainas? Serenadas? Šlagerius? Arijas? O gal grubiai aptarinėjami buvę ar planuojami intymūs santykiai? Juk visa tai būtų įdomu sužinoti, nes dauguma žmonių iš prigimties neturi garantuotų telepatinių ryšių, todėl griebiasi telefono, kuris jiems atrodo patikimesnis. Ar aukštesniosios instancijos suvokia, kaip jos psichiškai apkrauna savo pareigūnus ir tarnautojus? Tarkime, laikinai įtariamas vulgarios prigimties asmuo, kuriam pasiklausyti buvo gauti „gnybčiukai", skambina taip pat vulgariam savo dabartiniam seksualiniam partneriui. Kadangi gyvename laisvoje šalyje ir turime teisę šnekėti vienas su kitu laisvai bei atvirai, taip pat ir telefonu, tai ko gali prisiklausyti arba išgirsti iš magnetofono juostelės, galimas daiktas, doras ar net didžiai dorovingas asmuo, nesvarbu kokios lyties? Ar už tai nereikėtų atsakyti? Ar užtikrinta psichiatro priežiūra? Ką apie *tai* mano Visuomeninių tarnybų, transporto ir ryšių profsąjunga? Rūpinamasi pramonininkais, anarchistais, bankų direktoriais, bankų plėšikais bei tarnautojais, bet kas gi rūpinasi mūsų nacionaline magnetofonininkų kariauna? Ar šiuo klausimu neturi ko pasakyti bažnyčios? Ar nieko nesugalvoja Fuldos vyskupų konferencija arba Vokiečių katalikų centro komitetas? Kodėl tyli popiežius? Nejau niekas nenutuo-

kia, ko klausosi nekaltos ausys, pradedant karamelės pudingu ir baigiant juodžiausia pornografija? Jauni žmonės raginami pradėti pareigūno karjerą... o kas gi jų laukia? Telefoniniai ištvirkėliai. Štai pagaliau sritis, kur galėtų bendradarbiauti bažnyčios ir profsąjungos. Galima bent suplanuoti tam tikrą švietimo programą pasiklausytojams. Magnetofono juostos su istorijos kursu. Tai daug nekainuotų.

42.

O dabar atgailaudami grįžtame į pirmąjį planą, vėl neišvengiamai imamės darbo prie kanalų, ir jau vėl turime pradėti aiškinti! Čia buvo žadėta, kad kraujas daugiau netekės, ir mums atrodo svarbu konstatuoti, jog ponios Blum, Katarinos motinos, mirtis iš esmės nėra šio pažado laužymas. Juk kalbama ne apie kruviną piktadarybę, nors šioji mirtis ir ne visai natūrali. Tiesa, ponios Blum mirtis buvo prievartinė, tačiau ne sąmoningai prievartinė. Kad ir kaip būtų – į tai reikia atkreipti dėmesį – tasai, per kurį ji mirė, neketino jos nei nužudyti, nei pribaigti, net neketino sužaloti. Kalbama, o tai ne tik įrodyta, bet ir jo paties pripažinta, apie tą patį Tetgesą, kurio paties galas buvo kruvinas ir sąmoningai smurtinis. Jau ketvirtadienį Gemelsbroiche Tetgesas teiravosi ponios Blum adreso ir jį sužinojo, tačiau veltui mėgino patekti pas ją į ligoninę. Durininkas, skyriaus sesuo Ėdelgarda ir vadovaujantis gydytojas dr. Heinenas atkreipė jo dėmesį į tai, kad poniai Blum po sunkios, bet sėkmingos vėžio operacijos labai reikalinga ramybė; kad nuo to tiesiog priklausą, ar ji išgysianti, kad jos visiškai negalima jaudinti ir negalį būti nė kalbos apie kokį nors interviu. Į pastabą, jog dėl savo dukters ryšių su Giotenu ponia Blum taip pat esanti „šių dienų istorijos herojė", gydytojas atkirto, kad ir šių dienų istorijos herojai jam visų

pirma esą pacientai. Tačiau jiems besikalbant, Tetgesas pastebėjo, jog pastate dirba dažytojai, ir vėliau tiesiog puikavosi prieš savo kolegas, kad panaudojus „paprasčiausią iš visų triukų – darbininkų triuką", t. y. įsigijus chalatą, puodą su dažais ir teptuką, penktadienio rytą jam vis dėlto pavykę įsigauti pas ponią Blum, nes iš nieko tiek daug neišpeši kaip iš motinų, tegu ir sergančių; jis supažindinęs ponią Blum su faktais, nesąs visiškai tikras, ar ji viską supratusi, nes Gioteno pavardė jai, matyt, nieko nereiškusi, ir ji tarusi: „Ir kodėl taip turėjo pasibaigti, ir kodėl taip turėjo atsitikti", iš ko jis LAIKRAŠTYJE padaręs: „Taip ir turėjo atsitikti, taip ir turėjo pasibaigti". Nedidelį ponios Blum žodžių iškraipymą Tetgesas aiškino tuo, jog jis kaip reporteris nusiteikęs ir įpratęs „padėti paprastiems žmonėms suformuluoti savo mintis".

43.

Netgi nebuvo galima tiksliai nustatyti, ar Tetgesas iš tiesų įsigavo pas ponią Blum, ar, norėdamas pateikti LAIKRAŠTYJE cituotus Katarinos motinos žodžius kaip interviu rezultatą, išgalvojo arba prasimanė savo apsilankymą, kad įrodytų savo žurnalistinį išradingumą ar stropumą ir, be to, dar šiek tiek pasigirtų. Dr. Heinenui, seseriai Ėdelgardai, ispanei medicinos seseriai, vardu Huelva, portugalei valytojai, vardu Puelka, – visiems atrodo neįmanoma, kad „tam tipui iš tiesų būtų užtekę įžūlumo tai padaryti" (dr. Heinenas). Na, be abejonės, ne vien tas galbūt pramanytas, tačiau Tetgeso pripažįstamas apsilankymas pas Katarinos motiną tikrai turėjo lemiamą reikšmę; be to, žinoma, kyla klausimas, ar ligoninės personalas paprasčiausiai neigia tai, ko neturėjo būti, ar Tetgesas prasimanė istoriją apie apsilankymą pas Katarinos motiną, norėdamas neva pažodžiui pacituoti, ką šioji kalbėjusi. Čia turi viešpatauti absoliutus teisingumas. Lai-

koma įrodytu dalyku, jog Katarina pasisiuvo kostiumą, kad *po to,* kai jau susitarė su Tetgesu dėl interviu, ir *po to,* kai SEKMADIENIO LAIKRAŠTIS išspausdino dar vieną Tetgeso straipsnį, pasižvalgytų kaip tik toje smuklėje, iš kurios nelaimingasis Šioneris „išdūmė su kažkokia mergužėle". Taigi tenka laukti. Yra tikra, patvirtinta, tiesiog argumentuota tai, kad dr. Heineną nustebino staigi jo pacientės Marijos Blum mirtis ir kad, anot jo, „nors ir negalima įrodyti, bet negalima ir visai atmesti nenumatytų veiksnių". Čia jokiu būdu nedera kaltinti niekuo dėtų dažytojų. Vokiečių amatininkų garbė neturi būti sutepta: nei sesuo Ėdelgarda, nei užsienietės damos Huelva ir Puelka negali garantuoti, kad visi dažytojai – jų buvo keturi iš Kuire esančios Merkenso firmos – iš tiesų buvo dažytojai, ir kadangi tie keturi dirbo skirtingose vietose, niekas negali tikrai žinoti, ar nebus ten įsliūkinęs koks pašalaitis su chalatu, dažų puodu ir teptuku. Tikra: Tetgesas *tvirtino* (negalima sakyti prisipažino, nes jo apsilankymo fakto negalima įrodyti) buvęs pas Mariją Blum ir ėmęs iš jos interviu, ir šį jo tvirtinimą sužinojo Katarina. Ponas Merkensas taip pat sutiko, kad visi keturi dažytojai, aišku, nebuvę visą laiką savo darbo vietose vienu metu, ir *jeigu* kas nors būtų norėjęs įsliūkinti, tai būtų buvę vieni niekai. Dr. Heinenas vėliau pareiškė apskųsiąs LAIKRAŠTĮ dėl skelbtos Katarinos motinos citatos, sukelsiąs skandalą, nes jei tai tiesa, tai esą klaiku – tačiau savo grasinimo jis neįvykdė taip, kaip ir Blorna, kuris žadėjo „duoti į snukį" Štroiblėderiui.

44.

Tą šeštadienį, 1974 m. vasario 23 d., Klogo kavinėje Kuire (kalbama apie to viešbučio šeimininko, kuriam Katarina jaunystėje kartais padėdavo virtuvėje ir serviruoti, sūnėną) prieš pietus pagaliau susitiko Blornos, ponia

Voltersheim, Konradas Beitersas ir Katarina. Jie glėbesčiavosi, liejo ašaras, netgi ponia Blorna. Aišku, ir Klogo kavinėje vyravo karnavalo nuotaika, tačiau savininkas, Ervinas Klogas, pažinojęs, tujinęs ir vertinęs Katariną, užleido susirinkusiems savo privatų gyvenamąjį kambarį. Iš ten Blorna pirmiausia paskambino Hachui ir atšaukė popietinį pasimatymą muziejaus fojė. Jis pranešė Hachui, kad netikėtai mirusi Katarinos motina, tikriausiai dėl Tetgeso iš LAIKRAŠČIO apsilankymo. Hachas buvo sukalbamesnis nei ryte ir prašė perduoti jo asmeninę užuojautą Katarinai, kuri tikrai nepykstanti ant jo, nes net neturinti tam pagrindo. Beje, jis bet kuriuo metu pasiruošęs padėti. Nors jis dabar labai užsiėmęs dėl Gioteno apklausų, tačiau rastų laisvo laiko; tiesa, per Gioteno apklausas iki šiol nepaaiškėję nieko, kas mestų šešėlį ant Katarinos. Giotenas minėjęs ją ir šnekėjęs apie ją labai prielankiai ir taktiškai. Tačiau leidimo jį aplankyti vis dėlto nesą ko tikėtis, nes jie ne giminės, o apibūdinimas „sužadėtinė“, suprantama, būtų palaikytas pernelyg abejotinu ir neįtikinamu.

Sužinojusi apie savo motinos mirtį, Katarina, regis, nepalūžo. Beveik atrodė, kad jai palengvėjo. Aišku, Katarina parodė dr. Heinenui LAIKRAŠČIO numerį, kuriame minimas Tetgeso interviu ir cituojama jos motina, tačiau ji anaiptol nepritarė dr. Heineno pasipiktinimui tuo interviu, o pareiškė, jog šie žmonės žudą ir šmeižią, ji, aišku, tai niekinanti, tačiau, matyt, tokia jau šitų laikraštininkų pareiga – palikti nekaltus žmones be garbės, gero vardo ir sveikatos. Dr. Heineną, kuris neteisingai įtarė Katariną marksizmu (galbūt ir jis skaitė Bretlo, buvusio Katarinos vyro, užuominas LAIKRAŠTYJE), šiek tiek nugąsdino jos šaltakraujiškumas, ir jis paklausė, ar ji laikanti tai – tuos LAIKRAŠČIO triukus – struktūrine problema. Katarina nesuprato, ką jis nori pasakyti, ir papurtė galvą. Tada sesuo Ėdelgarda nuvedė ją į lavoninę, į kurią ji įžengė kartu su ponia Voltersheim. Katarina pati nutraukė drobulę motinai nuo veido, tarė: „Taip“, – ir pabučiavo ją į kaktą;

sesers Ėdelgardos paraginta sukalbėti trumpą maldelę, Katarina papurtė galvą ir atsakė:

– Ne.

Tada vėl užtraukė drobulę motinai ant veido, padėkojo vienuolei ir tik išeidama iš lavoninės ėmė verkti, iš pradžių tyliai, paskui smarkiau ir pagaliau nevaržomai. Gal ji prisiminė ir savo velionį tėvą, kurį paskutinį kartą matė būdama šešerių metukų, taip pat ligoninės lavoninėje. Elzei Voltersheim dingtelėjo arba, tiksliau tariant, krito į akį, kad ji dar niekada nematė Katarinos verkiančios, net kai ši buvo mažutė, kai kentėdavo mokykloje arba kai ją slėgdavo gyvenimo negandos. Labai mandagiai, beveik maloniai Katarina užsispyrė padėkoti užsienietėms damoms Huelvai ir Pukai už viską, ką šios padariusios jos motinai. Ji išėjo iš ligoninės susitvardžiusi, taip pat nepamiršo per administraciją telegrama informuoti savo kalintį brolį Kurtą.

Tokia ji liko visą popietę ir vakarą: susitvardžiusi. Nors ji nuolat išsitraukdavo abu LAIKRAŠČIO numerius, primindavo Blornoms, Elzei V. ir Konradui B. visas detales ir tai, kaip jie tas detales interpretuoja, atrodė, kad ir jos požiūris į LAIKRAŠTĮ šiek tiek pasikeitė. Šiuolaikiškai kalbant: mažiau emocinis, daugiau analitinis. Tarp šių jai artimų ir draugiškai nusiteikusių žmonių, Ervino Klogo gyvenamajame kambaryje, Katarina atvirai prašneko apie savo santykius su Štroiblėderiu: sykį, po vakaro pas Blornas, Štroiblėderis parvežęs ją namo; nors ji griežtai, kone su pasidygėjimu prieštaravusi, palydėjęs ją iki namų durų, o paskui net ir į butą, nes paprasčiausiai įkišęs tarp durų koją. Na, jis, žinoma, mėginęs kabinėtis, ir, ko gero įsižeidęs, nes jai anaiptol neatrodę, jog jam neįmanoma atsispirti, ir galų gale – tai buvo jau po vidurnakčio – išėjęs. Nuo tos dienos jis ją tiesiog persekiojęs, vis ateidinėdavęs, siųsdavęs gėlių, rašydavęs laiškus, ir jam keletą kartų pavykę įsiveržti pas ją į butą, tąsyk jis tiesiog įbrukęs jai žiedą. Štai ir viskas. Todėl ji nepatvirtinusi jo apsilankymų ir neatskleidusi jo vardo, nes jai atrodę, kad būsią neįmanoma išaiškinti tardyto-

jams, kad tarp jų nieko, ničnieko nebuvę, jie netgi nė karto nepasibučiavę. Kas gi ja patikėtų, kad ji atsispyrusi tokiam žmogui kaip Štroiblėderis, kuris ne tik turtingas, bet ir išgarsėjęs tarp politikų, ekonomistų ir mokslininkų savo paperkančiu žavesiu, beveik kaip kino aktorius, o kas gi tikėtų tokia namų darbininke kaip ji, kad ji atsispyrusi kino aktoriui, ir net ne dėl dorovinių priežasčių, o dėl to, kad jis ne jos skonio? Jis paprasčiausiai nė trupučio jos nežavėjęs, ir visą šitą istoriją apie poną lankytoją ji laikanti bjauriausiu brovimusi į tokią sritį, kurios ji net nenorėtų vadinti intymia, nes tai sukeltų nesusipratimų, – juk ji nė iš tolo nebuvusi suartėjusi su Štroiblėderiu... mat jis įstūmęs ją į tokią padėtį, kurios ji niekam neįstengtų paaiškinti, o tardytojų grupei juo labiau. Bet galų gale – ir čia Katarina nusijuokė – ji pajutusi Štroiblėderiui tam tikrą dėkingumą, nes jo namų raktas pravertęs Liudvikui, ar bent jau adresas, nes – čia ji vėl nusijuokė – Liudvikas, žinoma, ir be rakto būtų tenai įsmukęs, tačiau turint raktą, aišku, buvę lengviau, ir ji taip pat žinojusi, kad vila per karnavalą tuščia, nes kaip tik prieš dvi dienas, prieš sutikdamas dalyvauti suvažiavime Bad B. kurorte, Štroiblėderis ją vėl baisiausiai kankinęs, tiesiog spaudęs ir siūlęs jai ten praleisti karnavalo savaitgalį. Taip, Liudvikas jai minėjęs, kad jo ieškanti policija, tačiau sakęs tik tai, kad dezertyravęs iš bundesvero ir ketinąs mauti į užsienį, ir – ji nusijuokė trečią kartą – jai atrodę juokinga savomis rankomis įkišti jį į šildymo angą ir parodyti jam avarinį išėjimą, vedantį į dienos šviesą „Elegantiško būsto prie upės" gale, prie Hochkepelio gatvės kampo. Ne, ji visai nemaniusi, kad policija sekanti ją ir Gioteną, ji žiūrėjusi į tai kaip į savotišką plėšikų ir žandarų romantiką ir tik ryte – Liudvikas tikrai išėjęs jau šeštą valandą – ji suvokusi, kaip visa tai buvę rimta. Katarina neslėpė palengvėjimo, kad Giotenas suimtas, dabar, tarė ji, jis daugiau nebegalėsiąs krėsti kvailysčių. Lig šiol ji visą laiką bijojusi, nes šitas Beicmenė jai keliąs siaubą.

45.

Čia reikia konstatuoti ir užfiksuoti, kad šeštadienio popietė ir vakaras prabėgo beveik maloniai, taip maloniai, kad visi – Blornos, Elzė Voltersheim ir keistai tylus Konradas Beitersas – gerokai nusiramino. Pagaliau – net ir Katarinai – pasirodė, kad „įtampa išsisklaidė". Giotenas suimtas, Katarinos apklausos baigtos, Katarinos motina, nors ir per anksti, išsivadavo iš sunkių kančių, laidojimo formalumai jau pradėti tvarkyti, pažadėta, kad visi reikalingi dokumentai Kuire bus Užgavėnių pirmadienį; nepaisant švenčių, juos išduoti maloniai sutiko vienas administracijos tarnautojas. Galų gale tam tikra paguoda buvo ir tai, kad kavinės savininkas Ervinas Klogas, griežtai atsisakęs imti bet kokį užmokestį už maistą (kalbama apie kavą, likerius, bulvių salotas, dešreles ir pyragą), atsisveikindamas tarė:

– Nenukabink nosies, Katrynėle, ne visi čia blogai apie tave galvoja.

Tegu paguoda, slypinti šiuose žodžiuose, tėra santykinė, nes ką gi reiškia tas „ne visi"?... bet, šiaip ar taip, tai „ne visi". Sutarta važiuoti pas Blornas ir ten praleisti likusį vakarą. Ten Katarinai buvo kuo griežčiausiai uždrausta ką nors tvarkyti, jai atostogos ir ji privalanti atsipūsti. Virtuvėje sumuštinius gamino ponia Voltersheim, o Blorna su Beitersu tuo metu rūpinosi židiniu. Katarina iš tiesų leidosi „vieną sykį palepinama". Vėliau įsiviešpatavo tikrai maloni nuotaika, ir jeigu ne mirtis bei labai mielo žmogaus areštas, vėlyvą vakarą jie tikrai būtų išdrįsę pašokti, juk vis dėlto karnavalas.

Blornai nepavyko atkalbėti Katarinos nuo planuoto interviu su Tetgesu. Ji liko rami ir labai maloni, ir vėliau – kada iš interviu išėjo „interviu" – Blornai šiurpuliai nugara perbėgo, kai jis viską prisiminė ir pagalvojo, kaip atkakliai ir šaltakraujiškai Katarina

užsispyrė duoti tą interviu ir kaip ryžtingai atsisakė jo pagalbos. Ir vis dėlto vėliau jis nebuvo visai tikras, kad jau tą vakarą Katarina buvo apsisprendusi įvykdyti žmogžudystę. Jam atrodė daug labiau tikėtina, jog lemiamą reikšmę turėjęs SEKMADIENIO LAIKRAŠTIS. Visi išsiskyrė ramiai, vėl glėbesčiuodamiesi, šįsyk be ašarų, prieš tai kartu pasiklausę ir rimtosios, ir lengvosios muzikos, o Katarina ir Elzė Voltersheim šiek tiek papasakojo apie gyvenimą Gemelsbroiche ir Kuire. Tik pusę vienuoliktos vakaro Katarina, ponia Voltersheim ir Beitersas, prisiekę didelę draugystę ir simpatiją, išsiskyrė su Blornomis, kurie sakėsi esą laimingi, kad vis dėlto spėjo – dėl Katarinos – grįžti laiku. Gęstant židinio liepsnai, prie vyno butelio jie papasakojo apie savo naujuosius atostogų planus ir apie savo draugo Štroiblėderio bei jo žmonos Modės charakterius. Kai Blorna paprašė savo žmonos per būsimus apsilankymus nebevartoti žodžių „ponas lankytojas", juk ji privalanti suprasti, kad į tuos žodžius pernelyg jautriai reaguojama, Trūdė Blorna atsakė:

– Jį mes pamatysime negreitai.

46.

Paliudyta, kad likusį vakarą Katarina praleido ramiai. Ji dar sykį pasimatavo savąjį beduinės kostiumą, tvirčiau persiuvo porą siūlių ir nusprendė panaudoti baltą nosinaitę kaip čadrą. Jie dar mažumėlę pasiklausė radijo, sukrimto keletą sausainių ir atsigulė poilsio. Beitersas, pirmą sykį atvirai nuėjęs su ponia Voltersheim į jos miegamąjį, Katarina, įsitaisiusi ant kušetės.

47

Kai sekmadienio rytą Elzė Voltersheim ir Konradas Beitersas nubudo, rado kuo dailiausiai padengtą pusryčių stalą ir į termosą nukoštą kavą, o Katarina, jau tikrai su apetitu pusryčiaujanti, sėdėjo prie stalo svetainėje ir skaitė SEKMADIENIO LAIKRAŠTĮ. Čia gal nereikia referuoti, beveik užteks vien cituoti. Tenka pripažinti, Katarinos „*story*" su nuotrauka jau nebebuvo pirmame puslapyje. Pirmame puslapyje šį kartą buvo Liudvikas Giotenas ir antraštė: „Švelnusis Katarinos Blum meilužis sulaikytas pramonininko viloje". Pati istorija buvo išsamesnė nei anksčiau 7–9-me puslapiuose, gausiai iliustruota nuotraukomis: Katarina per Pirmąją komuniją, jos tėvas – sugrįžęs grandinis, Gemelsbroicho bažnyčia, dar kartą Blornų vila. Katarinos motina, kokių keturiasdešimties metų, atrodanti ganėtinai liūdnai, kone puolusi, prie mažučio nameliūkščio Gemelsbroiche, kur jie gyveno, pagaliau ligoninė, kurioje naktį iš penktadienio į šeštadienį Katarinos motina mirė. Tekstas:

Pirmąja tikrai neperprantamos, vis dar nesuimtos Katarinos Blum auka dabar galima vadinti jos pačios motiną, neišgyvenusią šoko, kurį sukėlė jos dukters veiksmai. Jau ganėtinai keista, kad tuo metu, kai motina gulėjo mirties patale, duktė, apimta aistringo meilumo, šoko baliuje su plėšiku ir žmogžudžiu, o tai, kad mirus motinai ji neišliejo nė vienos ašaros, panašu į tikrų tikriausią iškrypimą. Ar ši moteris iš tiesų tik „šalta kaip ledas ir apdairi"? Vieno iš jos buvusių darbdavių, visų gerbiamo kaimo gydytojo žmona apibūdina ją šitaip: „Iš prigimties ji buvo tikra kekšė. Man teko ją atleisti, dėl mano paauglių sūnų, dėl mūsų pacientų, taip pat ir dėl mano vyro reputacijos". Gal Katarina B. buvo prikišusi pirštus ir prie liūdnai pagarsėjusio dr. Fėnerno išeikvojimų? (Kitados LAIKRAŠTIS pranešė apie šį atvejį.) Ar jos tėvas – simuliantas? Kodėl nusikalto jos brolis? Vis dar mįslė: jos staigus kilimas ir didžiulės pajamos. Dabar galutinai nustatyta: Katarina Blum padėjo pasprukti krauju susitepusiam Giotenui, ji begė-

diškai piktnaudžiavo vieno didžiai gerbiamo mokslininko ir pramonininko draugišku pasitikėjimu ir nuoširdžiu paslaugumu. Per tą laiką LAIKRAŠTIS gavo žinių, beveik nuosekliai įrodančių, kad ne pas ją lankydavosi ponas, o ji nekviesta lankydavo tą poną, norėdama išsniukštinėti jo vilą. Paslaptingosios Blum kelionės automobiliu dabar jau neatrodo tokios paslaptingos. Ji nesivaržydama statė ant kortos garbingo žmogaus reputaciją, jo šeimos laimę, politinę karjerą – apie kurią LAIKRAŠTIS yra ne kartą rašęs – nekreipdama jokio dėmesio į ištikimos žmonos ir keturių vaikų jausmus. Matyt, vienos kairuoliškos grupės pavedimu Blum turėjo sugriauti Š. karjerą.

Nejaugi policija ir prokuratūra iš tiesų tikės gėdos dėme paženklintu Giotenu, įrodinėjančiu, kad Blum visiškai nekalta? LAIKRAŠTIS dar kartą klausia: ar mūsų tardymo metodai vis dėlto ne per švelnūs? Nejaugi turime būti žmoniški tiems, kurie praradę bet kokį žmoniškumą?

Prierašai po nuotraukomis, kuriose nufotografuoti Blorna, ponia Blorna ir jų vila:

Nuo septintos valandos iki šešioliktos trisdešimt Blum šiame name dirbdavo savarankiškai, neprižiūrima, o dr. Blorna ir ponia dr. Blorna ja visiškai pasitikėjo. Kažin kas čia dėdavosi, kai nieko nenutuokiantys Blornos užsiimdavo savo profesine veikla? O gal jie nebuvo tokie naivūs? Jų santykis su Blum vertinamas kaip labai artimas, kone intymus. Laikraščių reporteriams kaimynai pasakojo, jog beveik galima šnekėti apie draugystę. Čia praleisime tam tikras užuominas, kurios nėra susijusios su reikalo esme. O gal susijusios? Koks vaidmuo teko poniai dr. Gertrūdai Blornai, kuri vienos garbingos aukštosios techninės mokyklos metraščiuose dar ir šiandien vadinama „raudonąja Trūde"? Kaip Giotenas galėjo pasprukti iš Blum buto, nors policija lipte lipo jam ant kulnų? Kas iki menkiausių smulkmenų žinojo daugiabučio namo „Elegantiškas būstas prie upės" konstrukcijos planus? Ponia Blorna. Pardavėja Herta Š. ir darbininkė Klaudija Št. pasakė LAIKRAŠČIUI žodis žodin: „Tai, kaip jiedu šoko (kalbama apie Blum ir banditą Gioteną)... tarsi pažinotų vienas kitą ištisą amžinybę. Tai nebuvo atsitiktinis susitikimas, tai buvo pasimatymas.

48

Kai vėliau uždarame rate Beicmenei papriekaištavo, kad jis beveik keturiasdešimt aštuonias valandas nekliudė Gioteno, apie kurio buvimą Štroiblėderio viloje žinojo jau nuo ketvirtadienio vakaro 23.30 val., ir taip rizikavo, kad Giotenas vėl pabėgs, Beicmenė nusijuokė ir pareiškė, jog jau ketvirtadienį maždaug nuo vidurnakčio Giotenui nebelikę jokių galimybių pasprukti. Namas stovįs miške, bet jį „tarsi sargybos bokštai" tiesiog idealiai supą medžiotojų bokšteliai, Vidaus reikalų ministras buvęs išsamiai informuotas ir sutikęs su visomis priemonėmis; sraigtasparniu, kuris, žinoma, nusileidęs tokiu atstumu, kad jo nesigirdėtų, tučtuojau buvęs atskraidintas specialus būrys, kuris pasiskirstęs po medžiotojų bokštelius, kitą rytą vietinės policijos skyrius buvęs kuo slapčiausiai sustiprintas dar dviem dešimtimis pareigūnų. Svarbiausia buvę stebėti, su kuo mėgins susisiekti Giotenas, ir sėkmė pateisinusi riziką. Jis susisiekęs su penkiais asmenimis. Ir, žinoma, reikėję sulaikyti ir suimti tuos penkis asmenis bei atlikti kratas jų butuose prieš sulaikant Gioteną. Jį čiupę tik tada, kai jis susisiekęs su visais, su kuo norėjęs, ir iš lengvabūdiškumo ar įžūlumo jautęsis toks saugus, jog jį buvę galima stebėti iš šalies. Beje, už kai kurias svarbias detales jis, Beicmenė, esąs dėkingas LAIKRAŠČIO reporteriams, jam priklausančiai leidyklai ir su šia įstaiga susijusiems organams, turintiems paslankesnių ir ne visada įprastų būdų, kaip sužinoti smulkmenas, kurių negali atskleisti oficialūs tyrinėtojai. Taip, pavyzdžiui, paaiškėję, kad ponia Voltersheim, kaip ir ponia Blorna, nesanti visai švari. Voltersheim gimusi 1930 m. Kuire ir esanti nesantuokinė darbininkės duktė. Jos motina dar gyva, bet kurgi ji gyvenanti? VDR, ir anaiptol ne prievarta, o savo noru; jai ne sykį, pirmą kartą 1945 m., dar kartą 1952 m., paskui 1961 m., prieš pat pastatant sieną, siūlyta grįžti į savo gimtinę Kuirą, kur ji turinti

nedidelį namuką ir morgeną žemės. Tačiau ji – visus tris kartus ir visada griežtai – atsisakiusi. O dar įdomesnis asmuo esąs Voltersheim tėvas, toks Lumas, taip pat darbininkas, be to, tuometinės VKP narys, kuris 1932 m. emigravęs į Tarybų Sąjungą ir ten neva dingęs be žinios. Jo, Beicmenės, nuomone, į Vokietijos vėrmachto dingusiųjų be žinios sąrašus tokie pražuvėliai neįtraukti.

49.

Kadangi negali būti tikras, ar kai kurios palyginti aiškios nuorodos į ryšį tarp to, kas daryta, ir to, kas padaryta, neprasprūsta pro akis arba nėra klaidingai suprantamos kaip paprasčiausios užuominos, čia reikalinga dar viena nuoroda: LAIKRAŠTIS, kuris per savo reporterį Tetgesą juk neabejotinai paankstino Katarinos motinos mirtį, SEKMADIENIO LAIKRAŠTYJE apkaltino Katariną dėl motinos mirties ir dar – daugiau ar mažiau atvirai – prikišo jai, jog ji pavogusi iš Štroiblėderio jo antrosios vilos raktą! Tą vis dėlto reikėtų dar kartą pabrėžti, nes niekada negali būti tikras. Taip pat negali būti tikras, ar teisingai suvokiami visi LAIKRAŠČIO šmeižtai, melai ir iškraipymai.

Blornos pavyzdžiu čia parodysime, *kaip* LAIKRAŠTIS galėjo veikti net palyginti protingus žmones. Tame vilų priemiestyje, kur gyveno Blornos, SEKMADIENIO LAIKRAŠČIO, žinoma, nepardavinėdavo. Ten skaitomi tauresni dalykai. Tad atsitiko taip, kad Blorna, kuris manė, kad viskas jau praėjo, ir tik mažumėlę būgštaudamas laukė Katarinos pokalbio su Tetgesu, tik trečiadienį, paskambinęs poniai Voltersheim, sužinojo apie straipsnį SEKMADIENIO LAIKRAŠTYJE. O poniai Voltersheim atrodė savaime suprantama, kad Blorna jau skaitęs SEKMADIENIO LAIKRAŠTĮ. Na, vis dėlto reikia manyti, jog jau visi suvokė, kad Blor-

na buvo nuoširdus, tikrai sunerimęs dėl Katarinos, bet kartu ir blaiviai mąstantis žmogus. Bet nūnai telefonu išklausęs ponios Voltersheim skaitomas tam tikras ištraukas iš SEKMADIENIO LAIKRAŠČIO, jis – kaip sakoma – netikėjo savo ausimis... paprašė perskaityti dar kartą, tada, matyt, patikėjo ir – turbūt taip reikėtų sakyti – jam tiesiog trūko kantrybė. Jis ėmė rėkti, staugti, puolė ieškoti virtuvėje tuščio butelio, rado, nudūmė su juo į garažą, kur jį, laimė, sulaikė jo žmona ir neleido jam pagaminti tikro Molotovo kokteilio, kurį Blorna norėjo įmesti į LAIKRAŠČIO redakciją, o paskui dar vieną – į Štroiblėderio „pirmąją vilą". Įsivaizduokime: akademinį išsilavinimą turintis keturiasdešimt dvejų metų vyras, kurį už sugebėjimą blaiviai ir aiškiai vesti derybas – ir dar internacionaliniu lygiu: ir Brazilijoje, ir Saudo Arabijoje, ir Šiaurės Airijoje – jau septynerius metus vertina Liūdingas ir gerbia Štroiblėderis... taigi čia kalbama anaiptol ne apie provincialą, o apie visą pasaulį išmaišiusį žmogų – ir tai *jis* ruošėsi gaminti Molotovo kokteilį!

Ponia Blorna, daug nesukdama sau galvos, pavadino tai ūmiu smulkiaburžuaziniu romantiniu anarchizmu, tiesiog užkalbėjo jį, kaip *užkalbamas* skaudulys arba žaizda, pati čiupo telefoną, paprašė ponios Voltersheim perskaityti atitinkamas ištraukas, ir čia reikia pasakyti: ji, net ji, išblyško ir padarė tai, kas tikriausiai buvo blogiau už bet kokį Molotovo kokteilį, ji vėl čiupo telefoną, paskambino Liūdingui (kuris maždaug tuo metu kaip tik sėdėjo prie savo žemuogių *su* grietinėle ir *su* vaniliniais ledais) ir paprasčiausiai išrėžė jam:

– Jūs kiaule, parše neraliuotas.

Tiesa, ji neprisistatė vardu, tačiau galima numanyti, jog visi Blornos pažįstami atskirdavo jo žmonos, išgarsėjusios savo taikliu ir aštriu liežuviu, balsą. Tai vėlgi pasirodė per smarku josios vyrui, maniusiam, kad ji šnekėjusi su Štroiblėderiu. Na, čia dar kilo įvairiausių kivirčų, net tarp Blornų, tarp Blornų ir kitų, bet kadangi per tuos kivirčus nužudytų nebuvo, verčiau nešnekėsime apie

juos. Šios savaime nereikšmingos, nors ir lauktos SEKMADIENIO LAIKRAŠČIO pasekmės čia minimos tik norint parodyti, kaip pasipiktino ir kaip žiauriai susidoroti ketino net išsilavinę ir gana aukštą padėtį visuomenėje užimantys žmonės.

Įrodyta, kad apie šį laiką – maždaug prieš dvyliktą valandą – Katarina išėjo iš žurnalistų kavinės „Pas auksinę antį", kurioje neatpažinta praleido pusantros valandos ir tikriausiai surinko žinių apie Tetgesą, o paskui laukė Tetgeso savo bute, į kurį šis įžengė po kokių penkiolikos minučių. Apie „interviu" tikriausiai neverta daugiau šnekėti. Jau žinome, kaip jis vyko. (Žr. p. 6–7)

50.

Kad patikrintų, kiek teisingi stulbinantys, *visus* dalyvaujančius asmenis tikrai stulbinantys Gemelsbroicho kunigo žodžiai, jog Katarinos tėvas buvęs užsimaskavęs komunistas, Blorna vieną dieną nuvažiavo į tą kaimą. Visų pirma: kunigas patvirtino savo žodžius, pripažino, kad LAIKRAŠTIS citavęs jį pažodžiui ir neiškraipydamas, jis negalėjo pateikti kokių nors savo teiginio įrodymų, bet ir nenorėjo šito, net pareiškė, jog jam nė *nereikią* kokių nors įrodymų, jis vis dar galįs pasikliauti savo uosle ir paprasčiausiai užuodęs, kad Blumas esąs komunistas. Apibūdinti savo uoslę kunigas nenorėjo, taip pat nebuvo ir labai paslaugus, kai Blorna paprašė vis dėlto paaiškinti, jeigu jau kunigas negalįs apibūdinti savo uoslės, *koks gi* tas komunisto kvapas, taip sakant, *kaipgi* kvepiąs komunistas, ir čia – deja, tą tenka pasakyti – kunigas ėmė elgtis gana nemandagiai, pasiteiravo Blornos, ar šis katalikas, o kai Blorna atsakė teigiamai, priminė jam, jog jis turįs būti paklusnus, ko Blorna taip ir nesuprato. Žinoma, nuo tos akimirkos buvo sunku ką nors sužinoti apie Blumus, kuriuos, regis, čia ne itin mėgo; jis išgirdo piktų žodžių apie

velionę Katarinos motiną, kuri vieną kartą su nūnai jau atleistu zakristijonu iš tiesų zakristijoje ištuštino *vieną* butelį mišių vyno, išgirdo piktų žodžių apie Katarinos brolį, kuris buvęs tikra nelaimė, tačiau vienintelė Katarinos tėvo komunistines pažiūras patvirtinanti citata buvo jo 1949 m. vienoje iš septynių kaimo smuklių valstiečiui Šoimeliui pasakyti žodžiai, turėję skambėti maždaug taip: „Socializmas – tai dar ne pats baisiausias dalykas". Daugiau nieko nepavyko išpešti. Viena, ką laimėjo Blorna baigiant tuos nesėkmingus tyrinėjimus kaime, – jį patį gal ne išplūdo, bet išvadino komunistu, ir dar, o tai jį itin skaudžiai nustebino, tokia dama, lig tol buvusi jam gana paslaugi, kone simpatizavusi, į pensiją išėjusi mokytoja Elma Cūbringer, kuri, kai Blorna su ja atsisveikino, pašaipiai šyptelėjo, net mirktelėjo ir tarė:

– Kodėl jūs neprisipažįstate, kad pats esate vienas iš jų... o jūsų žmona tai tikrai.

51.

Deja, čia negalima nutylėti vienokios ar kitokios prievartos, kilusios, kai Blorna ruošėsi procesui prieš Katariną. Didžiausią klaidą jis padarė, kai, Katarinos prašomas, ėmėsi ginti ir Gioteną ir vis mėgino gauti juodviem leidimą pasimatyti, nes Blorna atkakliai tvirtino, jog juodu esą susižadėję. Sužadėtuvės įvykusios kaip tik tą vasario dvidešimtosios vakarą ir naktį po jo. Ir t. t., ir t. t. Galima įsivaizduoti, ko prirašė LAIKRAŠTIS apie jį, apie Gioteną, apie Katariną ir apie ponią Blorną. Čia neverta visko minėti arba cituoti. Šiek tiek nusižengti tam tikram lygiui arba nusileisti iš jo galima tik tada, kai tai būtina, o čia nėra būtina, nes per tą laiką tikriausiai jau spėjome susipažinti su LAIKRAŠČIU. Buvo paskleistas gandas, jog Blorna žadąs skirtis, gandas, kuriame nebuvo nė lašo, nė lašelio teisybės, bet kuris

vis dėlto pasėjo tarp sutuoktinių tam tikrą nepasitikėjimą. Buvo tvirtinama, kad jo finansiniai reikalai klostąsi prastai, o tai buvo blogai, nes buvo tiesa. Jis tikrai šiek tiek per daug išleido, kadangi ėmėsi savotiškai globoti Katarinos butą, kurį buvo sunku išnuomoti ir neįmanoma parduoti, nes butas „suteptas krauju". Šiaip ar taip, buto kaina smuko, o Blorna visą laiką turėjo mokėti nė kiek nesumažėjusią amortizaciją, procentus ir t. t. O dar pasirodė pirmieji požymiai, jog dėl savo gyvenamojo komplekso „Elegantiškas būstas prie upės" „Hafteksas" ketina pareikšti ieškinį Katarinai Blum, kad šioji atlygintų nuostolius, mat ji numušusi būsto nuomos, pardavimo ir visuomeninę vertę. Taigi matome: nemalonumai, vieni nemalonumai. Tiesa, pirmoji instancija nesutiko su bandymu atleisti ponią Blorną iš architektūros firmos kaip netekusią pasitikėjimo, nes ji supažindinusi Katariną su gyvenamojo komplekso substruktūra, tačiau niekas negali žinoti, kaip nuspręs antroji ir trečioji instancijos. Ir dar vienas dalykas: antrasis automobilis jau parduotas, o LAIKRAŠTYJE neseniai pasirodė Blornų tikrai elegantiškų „superratų" nuotrauka su prierašu: „Kada gi raudonajam advokatui teks persėsti į mažojo žmogaus automobilį?"

52

Aišku, Blornos santykiai su „Liūštra" (Liūdingo ir Štroiblėderio investicija) pašlijo, nors ir nenutrūko. Dabar šnekama tik apie „sutvarkymą". Kad ir kaip būtų, neseniai Štroiblėderis jam pranešė telefonu:

– Badu mirti mes judviem neleisime.

O Blorna nustebo, kad Štroiblėderis pasakė „judviem", o ne „tau". Žinoma, jis dar dirba „Liūštrai" ir „Hafteksui", tačiau jau nebe internacionaliniu mastu ir net ne nacionaliniu, tik retai re-

gioniniu, o dažniausiai lokaliniu, t. y. jis turi vargti su niekšeliais sutarčių laužytojais ir skundikais, kurie, pavyzdžiui, pareiškia ieškinį, kad jiems žadėta marmuro apdaila tėra Zolnhofeno skalūnas, arba su tipais, kuriems buvo žadėtas trigubas lako sluoksnis ant vonios durų ir kurie peiliu nugramdo dažus ir samdo ekspertus, nustatančius, jog čia tik du sluoksniai; varvantys vonios čiaupai, sugedę šiukšlialaidžiai, duodantys pretekstą nemokėti sutartyse suderėtų pinigų, – štai atvejai, kurie dabar jam tenka, o juk anksčiau jis gal ne nuolat, bet vis dėlto pakankamai dažnai keliaudavo iš Buenos Airių į Persepolį ir atgal, kad dalyvautų rengiant stambius projektus. Karinėje tarnyboje tai vadinama degradacija, kuri dažniausiai susijusi su žeminančiomis tendencijomis. Pasekmė: dar ne skrandžio opa, tačiau Blornai pradeda skaudėti skrandį. Blogai, kad Kolforstenheime jis ėmėsi savarankiškų tyrimų, bandydamas sužinoti iš vietinio policininko, ar suimant Gioteną raktas buvo įkištas iš vidaus ar iš lauko pusės, ar buvo rasta kokių nors žymių, liudijančių, kad Giotenas įsilaužė. Kas iš to, kai tyrimas baigtas? Tai – šitą reikia konstatuoti – toli gražu negydo skrandžio opos; nors policininkas Hermansas buvo jam labai malonus, anaiptol neįtarinėjo jo komunistinėmis pažiūromis, tačiau primygtinai patarė nekišti čia nagų. Tik viena paguoda liko Blornai: jo žmona jam vis meilesnė, jos liežuvis vis dar aštrus, tačiau ji niekada negelia Blornai, o tik kitiems, nors ir ne visiems. Trūdės planas parduoti vilą, išpirkti Katarinos butą ir į jį persikraustyti ligi šiol neįgyvendinamas vien dėl buto dydžio, tiksliau sakant, dėl jo mažumo, mat Blorna nori atsisakyti savo kontoros mieste ir tvarkyti reikalus namie; jis, laikomas liberalu ir ūžautoju, malonus, linksmas kolega, kurio pobūvius visi mėgo, pamažu ima virsti asketu, nebekreipti dėmesio į savo drabužius, kuriems visada teikė daug reikšmės, ir kadangi jis nekreipia į juos dėmesio *iš tiesų*, o ne taip, kaip siūlo mada, kai kurie kolegos netgi tvirtina, jog jis nė kiek nebesirūpina savo kūno priežiūra ir ima smirdėti. Taigi maža vilties, kad jis padarytų naują karjerą, nes tikrai –

čia negalima nieko, ničnieko slėpti – jo kūno kvapas ne toks kaip anksčiau, tai jau ne kvapas žmogaus, kuris rytais žvaliai strykteli po dušu ir negaili muilo, dezodorantų ir tualetinio vandens. Trumpai drūtai: Blorna smarkiai pasikeitė. Jo draugai – jam dar liko keletas, tarp jų ir Hachas, su kuriuo, beje, Blorna turi ir tarnybinių reikalų nagrinėjant Liudviko Gioteno ir Katarinos Blum bylas – susirūpinę, juo labiau kad jo agresija, pavyzdžiui, prieš LAIKRAŠTĮ, nuolat spausdinantį apie Blorną trumpus straipsneliūkščius, nebeprasiveržia, o akivaizdžiai užgniaužiama. Jo draugai taip smarkiai susirūpinę, kad prašė Trūdės Blornos slapčia patikrinti, ar Blorna neįsigyja ginklų, ar negamina sprogmenų, nes nušautojo Tetgeso vietą užėmė jo pasekėjas, kuris Eginhardo Templerio vardu savotiškai tęsia Tetgeso darbą: šitam Templeriui pavyko nufotografuoti Blorną, įžengiantį į privatų lombardą, o paskui, matyt, nufotografavus per vitriną, parodyti LAIKRAŠČIO skaitytojams derybas tarp Blornos ir lombardo šeimininko: deramasi, kokia suma įvertinti įkeičiamą žiedą, kurį lombardo šeimininkas apžiūrinėja per didinamąjį stiklą. Prierašas po nuotrauka: „Ar raudonieji šaltiniai tikrai išseko, ar šitas skurdas apsimestinis?"

53.

Didžiausias Blornos rūpestis – taip nuteikti Katariną, kad per svarbiausią bylos nagrinėjimo dalį šioji parodytų, jog tik sekmadienio rytą ji pasiryžusi atkeršyti Tetgesui ir anaiptol netroškusi jo nužudyti, o norėjusi tik išgąsdinti. Nors jau šeštadienį, kviesdama Tetgesą interviu, ji ketinusi išdrožti jam viską, ką apie jį galvojanti, ir parodyti jam, ką jis padaręs su jos ir jos motinos gyvenimu, tačiau žudyti ji nenorėjusi net sekmadienį, net perskaičiusi straipsnį SEKMADIENIO LAIKRAŠTY-

JE. Reikia vengti įspūdžio, kad Katarina dieną naktį planavusi ir pagal planą įvykdžiusi žmogžudystę. Blorna mėgina išaiškinti jai, tvirtinančiai, kad *noras nužudyti* kilęs jai jau ketvirtadienį, perskaičius pirmąjį straipsnį, kad daug kam – ir jam – kartais norisi ką nors nužudyti, bet privalu suvokti skirtumą tarp noro nužudyti ir žmogžudystės plano. Be to, jam kelia nerimą dar vienas dalykas: Katarina vis dar nesigaili, tad nesigailės ir per teismą. Ji anaiptol neprislėgta, o savotiškai laiminga, kad gyvena „tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir mano mielasis Liudvikas". Ji laikoma pavyzdinga kaline, dirba virtuvėje, tačiau jei bylos nagrinėjimo svarbiausios dalies pradžia dar užsitęs, Katarina bus perkelta į ūkio (ekonomikos) skyrių; bet ten, kaip pavyko sužinoti, jos anaiptol nelaukia išskėstomis rankomis – ir administraciją, ir kalinius gąsdina sklindantis garsas apie jos padorumą, ir po visas kalinimo įstaigas tarsi siaubinga žinia plinta požiūris, jog visą savo bausmės atlikimo laiką – manoma, kad bus reikalaujama penkiolikos metų, o ji gaus nuo aštuonerių iki dešimties – Katarina turbūt dirbs ekonomikos srityje. Matome, kad padorumo kartu su gebėjimu planuoti ir inteligencija, niekur nepageidauja, net kalėjimuose, ir netgi administracija.

54.

Kaip konfidencialiai pranešė Blornai Hachas, tikriausiai nepavyks pagrįsti Giotenui pateikto kaltinimo žmogžudyste, tad ir bylos dėl to nekels. Laikoma įrodytu dalyku, kad jis ne tik dezertyravo iš bundesvero, bet ir padarė šiai šlovingai organizacijai didelę žalą (ne tik moralinę, bet ir materialinę). Jis ne banką apiplėšė, o visiškai ištuštino seifą, kuriame buvo dviejų pulkų karių alga ir didelės pinigų atsargos; be to, klastojo finansinius dokumentus, vogė ginklus. Na,

reikia manyti, kad ir jis gaus nuo aštuonerių iki dešimties metų. Tada, kai jį paleistų, jam būtų kokie trisdešimt ketveri, o Katarinai – trisdešimt penkeri metai, ir ji tikrai kuria ateities planus: Katarina tikisi, kad kol ją paleis, užaugs nemaži jos kapitalo procentai ir tada ji „kur nors, žinoma, ne čia" atidarys „restoraną su kulinarijos servisu". Ar ją nūnai galima laikyti Gioteno sužadėtine tikriausiai bus sprendžiama ne aukštesniuoju, bet aukščiausiuoju lygiu. Atitinkami pareiškimai jau pateikti ir pradėjo savo ilgą kelią per instancijas. Beje, kai Giotenas skambino iš Štroiblėderio vilos, jis šnekėjo tik su bundesvero kariškiais arba jų žmonomis, tarp jų ir karininkais bei karininkienėmis. Laukiama vidutinio masto skandalo.

55.

Katarina, suvaržyta tik laisvės požiūriu, beveik netrikdoma žvelgia į ateitį, o Elzė Voltersheim darosi vis tulžingesnė ir tulžingesnė. Ją labai įskaudino, kad buvo apjuodinti jos motina ir velionis tėvas, kuris laikomas stalinizmo auka. Galima pastebėti, kad Elzė Voltersheim vis priešiškesnė visuomenei ir net Konradui Beitersui nepavyksta sušvelninti šių tendencijų. Kadangi Elzė vis labiau specializavosi ruošti šaltų užkandžių stalą: planuoti, gaminti maistą ir aptarnauti, – ji darosi vis agresyvesnė tų pobūvių svečiams, nesvarbu ar tai būtų užsienio, ar vietiniai žurnalistai, pramonininkai, profsąjungų veikėjai, bankininkai ar vadovaujantys tarnautojai.

– Kartais, – neseniai pasakojo ji Blornai, – aš vargais negalais tvardausi, kad nesuverščiau kokiam Zėgeriui ant frako dubens bulvių salotų arba kokiai nors ožkai į iškirptę – lėkštės su lašišos gabaliukais, kad jie nors sykį patirtų, kas yra siaubas. Tegu jie vieną kartą pažiūri į viską kitomis, mūsų, akimis: kaip jie visi

stypso, išžioję burnas, o gal geriau sakyti – snukius, ir kaip jie visi, žinoma, pirmiausia puola prie sumuštinių su ikrais... o tarp jų esama ir tokių tipų, apie kuriuos aš žinau, kad jie milijonieriai arba milijonierių žmonos, bet jie vis tiek susibruka į kišenes cigaretes, degtukus arba sausainius. Greitai jie atsineš ir kokius nors plastikinius maišelius kavai susipilti... ir viskas, viskas kažkaip apmokama iš mūsų mokesčių, vienaip ar kitaip. Esama tipų, kurie nepusryčiauja ir nepietauja, o paskui kaip maitvanagiai puola prie šaltų užkandžių... bet aš, žinoma, nenorėjau įžeisti maitvanagių.

56.

Iki šiol sužinota apie vieną smurto aktą, kuris, deja, susilaukė gana didelio visuomenės dėmesio. Atidarant dailininko Frėderiko Le Bošo, kurio mecenatu laikomas Blorna, parodą, Blorna pirmą kartą vėl asmeniškai susitiko su Štroiblėderiu, ir kai šis žengė prie jo švytėdamas, o Blorna nenorėjo jam paduoti rankos, Štroiblėderis tiesiog čiupo Blorną už rankos ir sukuždėjo jam:

– Dieve mano, neimk to per daug į širdį, mes neleisime jums nusiristi... tik tu pats, deja, ritiesi.

Na, dabar, deja, turime būti teisingi ir pranešti, kad šią akimirką Blorna iš tiesų trenkė Štroiblėderiui į s... Kuo greičiau pasakysime, kad kuo greičiau pamirštume: tekėjo kraujas, Štroiblėderiui iš nosies, asmeniškais vertinimais, keturi–septyni lašai, tačiau nutiko dar blogesnis dalykas – Štroiblėderis, tiesa, atšlijo, bet paskui tarė:

– Aš tau atleidžiu, viską atleidžiu... žinant tavo emocinę būklę...

Šie žodžiai, regis, buvo Blornai paskutinis lašas, pastūmėjęs jį

tam, ką liudininkai pavadino „muštynėmis", o taip jau yra, kad viešai pasirodant tokiems žmonėms kaip Štroiblėderis ir Blorna, dalyvavo ir LAIKRAŠČIO fotografas, toks Kotenzėlis, nušautojo Šionerio pasekėjas, ir tikriausiai neverta pykti ant LAIKRAŠČIO – juo labiau kad jau spėjome pažinti jo būdą – kad šis išspausdino tų muštynių nuotrauką su antrašte: „Kairysis advokatas fiziškai puola konservatyvų politiką". Išspausdino, žinoma, jau kitą rytą. Be to, per tą parodą susitiko ir Modė Štroiblėder su Trūde Blorna. Modė Štroiblėder tarė Trūdei Blornai:

– Aš tikrai tave užjaučiu, mieloji Trūde.

O Trūdė B. atrėžė Modei Š.:

– Susikišk savo užuojautą atgal į šaldytuvą, prie visų savo jausmų ir kuo greičiau.

Ir kai Modė Š. dar kartą prakalbo jai apie atlaidumą, švelnumą, užuojautą, beveik meilę, sakydama: „Niekas, ničniekas, net tavo triuškinantys pareiškimai negali sumažinti mano prielankumo", – Trūdė Blorna prapliupo tokiais žodžiais, kurių čia negalima kartoti, apie juos galima tik referuoti; damai nederėjo tokie žodžiai, kuriais Trūdė B. užsiminė apie daugybę Štroiblėderio bandymų suartėti ir, be to, – nusižengdama pareigai tylėti, kurios turi laikytis ir advokato žmona – paminėjo žiedą, laiškus ir raktą, kuriuos „tavo vis pavaromas jaunikis paliko viename bute". Čia besivaidijančias damas išskyrė Frėderikas Le Bošas, kuris pasinaudojo proga ir nuovokiai nušluostė Štroiblėderiui kraują sugeriamojo popieriaus lapu, padarė iš jo, kaip pats sakė, *„One minute piece of art"*[2], pavadino „Ilgametės vyriškos draugystės pabaiga", pasirašė ir padovanojo ne Štroiblėderiui, bet Blornai, sakydamas:

– Gali parduoti, kad kiek papildytum savo piniginę.

Pastarasis faktas bei pradžioje aprašyti smurtiniai veiksmai rodo, kad menas vis dėlto turi ir socialinę funkciją.

[2] Meno kūrinys per vieną minutę *(angl.)*.

57

Žinoma, didžiai apgailėtina, kad pabaigoje taip maža darnos ir taip maža vilčių, kad ji įsiviešpataus. Viskas baigėsi ne integracija, bet konfrontacija. Aišku, galima paklausti: o kodėl? Jauna moteris, gerai nusiteikusi, beveik linksma nuėjo į nekaltą šokių vakarėlį, o po keturių dienų – kadangi čia ne teisime, o tik pasakosime, tad apsiribosime vien pranešdami faktus – ji tapo žudike, iš esmės, jei gerai pagalvosime, tik dėl laikraščių pranešimų. Susitvenkia irzlumas ir įtampa, o galop du labai labai seni draugai net susimuša. Jųdviejų žmonos pasigalanda liežuvius. Atstumta užuojauta, net atstumta meilė. Labai nemaloni raida. Linksmas, pasaulietiškas žmogus, mylintis gyvenimą, mėgstantis keliones ir prabangą, apsileidžia taip, kad nuo jo kūno sklinda blogas kvapas! Nustatytas net kvapas iš burnos. Jis nori parduoti savo vilą, lankosi lombarde. Jo žmona dairosi „ko nors kito“, nes neabejoja, kad antroje instancijoje ji pralaimės; ji net pasiryžusi, šita gabi moteris pasiryžusi vėl eiti į stambią baldų firmą dirbti vyresniąja pardavėja, vadinama „patarėja interjero klausimais“, bet ten jai pasako, „kad mes, maloningoji ponia, paprastai parduodame kaip tik tiems sluoksniams, su kuriais jūs susivaidijote“. Trumpai drūtai – liūdnas vaizdas. Prokuroras Hachas jau slapčiomis pakuždėjo draugams, ko dar nedrįso pasakyti pačiam Blornai: kad jam tikriausiai neleis būti gynėju, nes jis per daug šališkas. Ir kas iš to bus, kuo tai baigsis? Kas laukia Blornos, jei jis neteks galimybės lankyti Katariną ir – šito jau nebegalima slėpti! – laikytis su ja už rankučių. Nėra ko abejoti: jis ją myli, jinai jo ne, ir jis neturi nė menkiausių vilčių, nes viskas, viskas juk priklauso jos „mielajam Liudvikui“! Ir dar reikia pridurti, kad šiuo atveju „laikymasis už rankučių“ yra grynai vienpusis, nes jo esmė tik ta, kad Blorna, perduodamas Katarinai dokumentus, užrašus arba pažymas, uždeda jai ant rankų savą-

sias ir laiko jas šiek tiek, gal trim, keturiom, daugių daugiausia penkiom dešimtosiomis sekundės, ilgėliau nei derėtų. Po paraliais, ir kaip atkurti darną, juk net stiprus prielankumas Katarinai neskatina jo, na, sakykime, šiek tiek dažniau praustis. Jo neguodžia net ir tas faktas, kad jis, jis vienintelis atskleidė, iš kur gautas ginklas – o to padaryti nepavyko nei Beicmenei, nei Mėdingui, nei jų padėjėjams. Na, sakyti „atskleidė" gal ir per daug, kalbama apie savanorišką Konrado Beiterso prisipažinimą, šia proga jis pasisakė esąs senas nacis ir, matyt, vien tam turįs dėkoti, kad į jį iki šiol neatkreipę dėmesio. Na, jis buvęs Kuire politiniu vadovu ir anuomet galėjęs šiek tiek padėti ponios Voltersheim motinai, na, o pistoletas – tai jo senas tarnybinis ginklas, kurį jis paslėpęs, bet, kad ir kaip kvaila, rodęs Elzei ir Katarinai; vieną kartą jie netgi nuvažiavę trise į mišką ir ten surengę šaudymo pratybas; Katarina pasirodžiusi puiki šaulė ir sakiusi jam, kad dar paauglystėje dirbdavusi padavėja Šaulių sąjungoje ir retsykiais gaudavusi progą papyškinti. Na, šeštadienį vakare Katarina paprašiusi jo buto raktų, motyvuodama tuo, kad jis juk turįs suprasti, jog jai pagaliau norisi pabūti vienai, jos pačios butas jai esąs žuvęs, žuvęs... bet šeštadienį Katarina vis dėlto likusi pas Elzę ir pistoletą iš jo buto tikriausiai paėmusi sekmadienį, tada, kai papusryčiavusi ir perskaičiusi SEKMADIENIO LAIKRAŠTĮ, persirengusi beduine ir išvažiavusi į šitą žurnalistų smuklę.

58.

Galų gale dar vis dėlto lieka pranešti kai ką lyg ir malonaus: Katarina nupasakojo Blornai nusikaltimo eigą, taip pat nupasakojo, kaip ji praleido tas septynias ar šešias su puse valandos nuo žmogžudystės iki atvykimo pas Mėdingą. Turime džiugią galimybę cituoti šį pasakojimą pažo-

džiui, nes Katarina viską išdėstė raštu ir atidavė Blornai, kad šis galėtų tuo pasinaudoti per procesą.

„Į žurnalistų kavinę nuėjau tik norėdama pažiūrėti į jį. Norėjau žinoti, kaip atrodo toks žmogus, kaip jis elgiasi, kalba, geria, šoka – tasai žmogus, kuris sugriovė mano gyvenimą. Taip, prieš tai aš nuėjau į Konrado butą ir pasiėmiau pistoletą, netgi pati jį užtaisiau. Paprašiau parodyti, kaip tai daroma, kai tąsyk šaudėme miške. Kavinėje laukiau pusantros ar dvi valandas, tačiau jis nesirodė. Ketinau visai neduoti jam interviu, jei jis pasirodytų labai bjaurus, o jeigu būčiau mačiusi jį anksčiau, iš viso nebūčiau ėjusi. Bet į smuklę jis neužsuko. Kad man netrukdytų, paprašiau šeimininko, jo pavardė Kraflūnas, Pėteris Kraflūnas, susipažinau su juo papildomai uždarbiaudama, ten jis kartais dirba vyresniuoju kelneriu… paprašiau jo, kad leistų man padėti pilstyti už baro gėrimus. Pėteris, aišku, žinojo, ką rašė apie mane LAIKRAŠTIS, jis pažadėjo mane įspėti, jei atsirastų Tetgesas. Kadangi vis dėlto buvo karnavalas, pakviesta porą kartų išėjau šokti, bet Tetgesas nesirodė, o aš ėmiau labai nervintis, nes nenorėjau susitikti su juo nepasiruošusi. Na, apie dvyliktą nuvažiavau namo, ir man buvo koktu tame suteptame ir subjaurotame bute. Man teko luktelėti porą minučių, kol į duris paskambino, per tas porą minučių kaip tik spėjau nuspausti pistoleto saugiklį ir parankiai įsidėti jį į savo rankinuką. Taip, tada pasigirdo skambutis, o kai atidariau, jis jau stovėjo už durų, maniau, kad skambina apačioje ir aš dar turėsiu kelias minutes, bet jis jau buvo užvažiavęs liftu ir stovėjo priešais mane, aš išsigandau. Iš karto supratau, koks jis kiaulė, tikras kiaulė. Ir, be to, žavus. Tokius paprastai vadina žaviais. Na, juk jūs matėte nuotraukas. Jis tarė:

– Na, Blumyte gėlyte, ką mudu dabar veiksime?

Nieko neatsakiau, nėriau į gyvenamąjį kambarį, o jis atėjo iš paskos ir tarė:

– Ko išpūtei akis, gėlele mano, gal iš pradžių trinktelėkime.

Na, per tą laiką atsidūriau prie savo rankinuko, o jis ėmė prie

manęs lįsti, ir aš pagalvojau: „Trinktelėti, na ką gi", išsitraukiau pistoletą ir iš karto šoviau į jį. Du, tris, keturis sykius. Gerai neatsimenu, kiek kartų. Tą galite perskaityti policijos pranešime. Taip, ir nemanykite, jog man naujiena, kad vyriškis ima prie manęs lįsti. Kai nuo keturiolikos metų ir dar anksčiau šeimininkauji, prie daug ko pripranti. Bet *šitas* tipas... ir dar „trinktelėti", ir aš pagalvojau: gerai, dabar trinktelės. Žinoma, jis to nesitikėjo, dar spoksojo į mane gal pusę sekundės ar panašiai, toks apstulbęs, visai kaip kine, lyg perkūno trenktas. Tada jis parkrito, turbūt negyvas. Pistoletą numečiau šalia jo ir išdūmiau. Liftu nusileidau žemyn ir grįžau smuklėn, o Pėteris nustebo, nes nuo mano išėjimo nepraėjo nė pusvalandis. Tada vėl stojau dirbti už baro, daugiau nešokau ir visą laiką galvojau: „Gal tai netiesa", bet žinojau, jog tai tiesa. O Pėteris kartais prieidavo prie manęs ir sakydavo: „Šiandien jis nepasirodys, tas tavo draugužis", – o aš atsakydavau: „Atrodo, kad taip". Ir dėjausi abejinga. Iki keturių pilsčiau degtinę, tekinau alų, atidarinėjau šampano butelius ir serviravau suktinukus. Paskui išėjau, net neatsisveikinusi su Pėteriu, iš pradžių patraukiau į šalia esančią bažnyčią, ten sėdėjau gal pusvalandį ir mąsčiau apie savo motiną, apie jos sumautą, varganą gyvenimą, ir apie savo tėvą, kuris nuolat, nuolat priekabiaudavo, nuolatos keikdavo valdžią ir bažnyčią, įstaigas ir tarnautojus, karininkus ir viską aplinkui, bet jei tik tekdavo su kuo nors iš jų susidurti, tai imdavo keliaklupsčiauti, kone uodegą vizgindavo iš nuolankumo. Ir apie savo vyrą, Bretlo, ir apie tą bjaurastį, kurios jis prišnekėjo šitam Tetgesui, aišku, ir apie savo brolį, kuris visą laiką tykodavo mano pinigų, jei tik uždirbdavau kelias markes, jis iškaulydavo jas iš manęs kokioms nors kvailystėms, drabužiams ar motociklams, ar žaidimų automatams, ir, žinoma, apie kunigą, kuris mokykloje vis vadindavo mane „mūsų rausvąja Katrynėle", aš net nesuprasdavau, ką jis turi galvoje, o visa klasė kvatodavosi, nes tada iš tiesų išrausdavau. Taigi. Ir, žinoma, apie Liudviką. Paskui išėjau iš bažnyčios, įsmukau į pirmą pasitaikiusį kiną,

paskui iš kino – vėl į bažnyčią, nes tą karnavalo sekmadienį bažnyčia buvo vienintelė vieta, kur galėjai rasti šiek tiek ramybės. Aišku, galvojau ir apie nušautąjį savo bute. Neatgailaudama, nesigailėdama. Juk jis norėjo trinktelėti, aš ir trinktelėjau, ar ne? Ir vieną akimirką man toptelėjo, kad tai tas pats tipas, kuris skambinėjo man naktį ir vis kankino vargšę Elzę. Pagalvojau, kad čia tas pats balsas, ir dar norėjau leisti jam šiek tiek paplepėti, kad įsitikinčiau, nors kokia iš to nauda? Paskui staiga užsimaniau stiprios kavos ir patraukiau į Bekeringo kavinę, ne į salę, o į virtuvę, nes pažįstu Kėtę Bekering, savininko žmoną, nuo ūkio mokyklos laikų. Kėtė elgėsi su manimi labai maloniai, nors turėjo gana daug darbo. Ji pavaišino mane puodeliu kavos, maltą kavą užplikė puodelyje, visai taip, kaip ruošdavo močiutė. Bet tada ji prašneko apie tas šiukšles iš LAIKRAŠČIO, maloniai, bet taip, tarsi ji šiek tiek tuo tikėtų... o ir iš kurgi tiems žmonėms žinoti, kad visa tai – melas. Bandžiau jai aiškinti, bet ji nesuprato, tik sumirksėjo ir tarė: „Tai tu iš tikrųjų myli tą vaikiną“, o aš atsakiau: „Taip“. Tada padėkojau už kavą, sėdau lauke į taksi ir nuvažiavau pas šitą Mėdingą, kuris anuomet buvo man toks malonus.“

Böll, Heinrich

Bo-197

Prarasta Katarinos Blum garbė: apysaka / Heinrich Böll: iš vokiečių kalbos vertė Dalia Kižlienė – Vilnius: Lietuvos rašytojų s-gos leidykla, 1999. – 100 p.

ISBN 9986-39-131-8

Šioje karčios ironijos kupinoje apysakoje nesutaikomos biurokratinių valdžios institucijų priešas, Nobelio premijos laureatas Heinrichas Böllis nagrinėja „viešąja nuomone" besivadovaujančios visuomenės ir valstybės, savo piliečių teisių nepaisančios, santykius su paprastu, jokių privilegijų neturinčiu piliečiu. Pasakojama apie tai, kaip savo naudos siekiančios masinės informacijos priemonės sugriauna nebūtais nusikaltimais apkaltintos moters gyvenimą.

UDK 830-3

Heinrich Böll

PRARASTA KATARINOS BLUM GARBĖ

arba kaip gali atsirasti ir prie ko gali privesti prievarta

Apysaka

Redaktorius Saulius Repečka

Dailininkas Romas Orantas

Korektorė Audronė Daugnorienė

Maketavo Dalia Kavaliūnaitė

1999 12 07. 4,5 apsk. leid. l. Tir. 3000 egz. Užsakymas 1109. 269-oji leidyklos knyga.

Išleido Lietuvos rašytojų s-gos leidykla , K. Sirvydo 6, 2600 Vilnius.

Spausdino AB „Vilspa", Viršuliškių skg. 80, 2600 Vilnius.

NOBELIO PREMIJOS LAUREATAI

Heinrich

Böll

„Prarasta Katarinos Blum garbė" užima išskirtinę vietą vėlyvojoje vokiečių rašytojo, Nobelio premijos laureato Heinricho Belio (Heinrich Böll) kūryboje. Pasirodžiusi 1974 m. ši karčios ironijos kupina apysaka ilgą laiką buvo viena perkamiausių knygų Vokietijoje. Tačiau kai kurie laikraščiai tuo metu tiesiog atsisakė spausdinti įprastus „bestselerių" sąrašus. Priežastis paprasta: rašytojas išdrįso užsipulti „viską žinančią ir neklystančią" žiniasklaidą. Apysakoje pasakojama, kaip sensacijų ieškanti, įžūli ir savanaudė spauda manipuliuodama „viešąja nuomone" sugriauna jokių privilegijų neturinčios, eilinės jaunos moters gyvenimą.

LIETUVOS
RAŠYTOJŲ
SĄJUNGOS
LEIDYKLA

ISBN 9986-39-131-8

